Εθνικο Μετσοβιο Πολυτεχνειο

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ 5Α
ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΩΝ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΚΑΝΔΗΛΑ ΑΡΚΑΔΙΑΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2006-2007
ΙΟΥΝΙΟΣ 2007
5ο ΕΞΑΜΗΝΟ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ:
Γ. ΓΙΑΝΝΙΤΣΑΡΗΣ
Β. ΤΣΟΥΡΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:
ΔΑΚΟΡΩΝΙΑΣ-ΜΑΡΙΝΑ ΙΩΣΗΦ, Α.Μ.: 04104659
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, Α.Μ.: 04104063
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ ΑΡΗΣ, Α.Μ.: 04104007
ΚΟΛΙΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, Α.Μ.: 04104011
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΗΡΑΚΛΗΣ, Α.Μ.: 04104077

© ΔΑΚΟΡΩΝΙΑΣ-ΜΑΡΙΝΑ ΙΩΣΗΦ, ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ,
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ ΑΡΗΣ, ΚΟΛΙΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΗΡΑΚΛΗΣ
2007

Σχέδιο εξωφύλλου: Άποψη ερειπωμένου κτηρίου (Κτήριο ΙΑ') της Κανδήλας.

Εθνικο Μετσοβιο Πολυτεχνειο

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ 5Α
ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΩΝ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΚΑΝΔΗΛΑ ΑΡΚΑΔΙΑΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2006-2007
ΙΟΥΝΙΟΣ 2007
5ο ΕΞΑΜΗΝΟ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ:
Γ. ΓΙΑΝΝΙΤΣΑΡΗΣ
Β. ΤΣΟΥΡΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:
ΔΑΚΟΡΩΝΙΑΣ-ΜΑΡΙΝΑ ΙΩΣΗΦ, Α.Μ.: 04104659
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ, Α.Μ.: 04104063
ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ ΑΡΗΣ, Α.Μ.: 04104007
ΚΟΛΙΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, Α.Μ.: 04104011
ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ ΗΡΑΚΛΗΣ, Α.Μ.: 04104077

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....5

ΙΣΤΟΡΙΚΑ.....6

Ι. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

Α. Γενικά για τη σύσταση και τη δομή του οικισμού:.....11
1. Η σύσταση του οικισμού.....11
2. Γεωγραφική τοποθέτησή του οικισμού.....11
3. Τρόπος ανάπτυξης.....12
4. Το μέγεθος του οικισμού.....12
5. Οικιστικές ενότητες.....13
6. Κτίσματα σημεία αναφοράς.....14
7. Είδος και βαθμός αλλοίωσης του παραδοσιακού χαρακτήρα του οικισμού.....16

Β. Οι ελεύθεροι χώροι.....18
1. Ιδιωτικοί ελεύθεροι χώροι - Οι αυλές.....18
2. Δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι. Δρόμοι και πλατώματα.....19
3. Γενικά μορφολογικά γνωρίσματα.....20

Γ. Τα κτίσματα, οι επικρατέστεροι αρχιτεκτονικοί τύποι.....21
Κτήριο Α'.....22
Κτήριο Β'.....24
Κτήριο Γ'.....26
Κτήριο Δ'.....28
Κτήριο Ε'.....30
Κτήριο ΣΤ'.....32
Κτήριο Ζ'.....34
Κτήριο Η'.....36
Κτήριο Θ'.....38
Κτήριο Ι'.....40
Κτήριο ΙΑ'.....42
Κτήριο ΙΒ'.....44
Κτήριο ΙΓ'.....46
Κτήριο ΙΔ'.....48

Δ. Οι τρόποι σύνθεσης κτισμάτων και ελεύθερων χώρων για τη δημιουργία συνόλων.....50
Τομή δρομου (Ι).....50
Τομή δρομου (ΙΙ).....52
Ε. Ο μορφολογικός χαρακτήρας του οικισμού.....54

II. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

Α. Οι επικρατέστεροι τρόποι κατασκευής των κτισμάτων....58
1.Το κατασκευαστικό σύστημα....58
1.α Κατακόρυφα φέροντα στοιχεία:....58
1.β Οριζόντια φέροντα στοιχεία....62
2. Εσωτερικά διαχωριστικά στοιχεία - τοίχοι....64
3.Ανοίγματα-Κουφώματα....65
Τυπολογικός πίνακας ανοιγμάτων....66
4. Επικαλύψεις....68
Τύποι σύνθετων ξύλινων φορέων στέγης....69
5. Άλλες φέρουσες κατασκευές....70
Σκάλες....70
Εξώστες....70
6. Άλλες κατασκευές....71
Ερμάρια....71
Τζάκια....72
Φούρνοι....74
Διακοσμητικά στοιχεία....76

Β. Παθολογία των κατασκευών....77

Γ. Επεμβάσεις....79

Δ. Αξονομετρική τομή....81

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ....82

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ....83

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Φθάνοντας κανείς στην Κανδήλα, αντικρίζει ένα τυπικό ελληνικό χωριό, χωρίς κάποια οργανωμένη ανάπτυξη, με λίγους κατοίκους και φανερά τα σημάδια της εγκατάλειψης. Περισσότερο εμφανές είναι το κτήριο του σχολείου, το οποίο ξεχωρίζει λόγω του μεγέθους και της ποιότητας κατασκευής του. Τρεις ταβέρνες και δύο καφενεία με λίγο εως καθόλου κόσμο μέσα στην εβδομάδα, αλλά γεμάτα το Σαββατοκύριακο, συμπληρώνουν την εικόνα. Τις πρωινές ώρες κυκλοφορεί λίγος κόσμος αφού οι περισσότεροι βρίσκονται στις καλλιέργειές τους, ενώ τα παιδιά στο σχολείο. Το απόγευμα, κυρίως οι ηλικιωμένοι του χωριού, συναντιούνται στο καφενείο για χαρτιά ή τάβλι, ενώ τα παιδιά συνήθως παίζουν στην πλατεία ή στην αυλή του σχολείου.

Βλέποντας στην πλατεία του χωριού τα νεότερα κτήρια, ωρισμένες φορές αμφιλεγόμενης αισθητικής, και κακοσυντηρημένα παλαιά σπίτια, αλλοιωμένα λόγω των προσθηκών, έχει κανείς την αίσθηση ότι, πέραν του σχολείου, το χωριό δεν έχει να προσφέρει ουσιαστικά αρχιτεκτονικά στοιχεία στον επισκέπτη-παρατηρητή.

Προχωρώντας όμως, σιγα-σιγά προς το εσωτερικό του οικισμού μέσω των ακανόνιστων μικρών δρόμων, κανείς ανακαλύπτει όλο και περισσότερο αρχιτεκτονικά στοιχεία μιας άλλης εποχής, πολλές φορές δυσδιάκριτα. Λίθινα σπίτια με τοξωτά παράθυρα, ξύλινο χαγιάτι και στέγη με βυζαντινά κεραμίδια. Κατασκευές χαμηλού κόστους, όμως καλαίσθητες και λειτουργικές. Κατασκευές στις οποίες ο μάστορας της εποχής, λειτουργώντας με βάση την εμπειρία και τη διαίσθησή του, οδηγήθηκε σε λύσεις που ανταποκρίνονταν πλήρως στις εκάστοτε ανάγκες.

Συνεχίζοντας την πορεία, ο επισκέπτης-παρατηρητής, θα βρει σπίτια στα οποία υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό τα παραπάνω στοιχεία, αλλά δεν μπορεί να πει με σιγουριά την εποχή κατασκευής τους, μέχρι να το επιβεβαιώσει ένας από τους κατοίκους του χωριού. Η εκτεταμένη χρήση του σκυροδέματος, τών σιδηροκατασκευών και τέλος του αλουμινίου, υιοθετήθηκαν από τους κατοίκους ως πλέον κατάλληλες κατασκευαστικές λύσεις στα νεώτερα χρόνια, δημιουργώντας μία σύγχυση. Έτσι, η ιστορική μνήμη των σπιτιών καλύφθηκε, εκφυλίστηκε, αποκρύπτοντας αξιόλογα στοιχεία από τις επόμενες γενιές.

Η ιστορική μνήμη, όμως, επιβιώνει. Έτσι κανείς συναντά στο διάβα του αρκετά ερείπια, κτήρια τα οποία οι ιδιοκτήτες τους τα άφησαν στη μοίρα τους και ρήμαξαν, κτήρια που δε βρήκαν ιδιοκτήτη ή που δεν έχουν ιδιοκτήτη. Κτήρια στα οποία έχει σταματήσει ο χρόνος και που υπομένουν τα μαρτύρια της φύσης μέχρι να βρεθεί κάποιος που θα ενδιαφερθεί και θα τα ανακαινίσει. Κάποιος που θα αναδείξει τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες, θα επαναφέρει τα ξύλινα στοιχεία και θα ανακατασκευάσει τις λιθοδομές. Και -σε κάποιες περιπτώσεις- αυτό φαίνεται να γίνεται. Αργά, αλλά σταθερά.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ο William Martin Leake, ήταν αξιωματικός του Αγγλικού στρατού, σταλθείς στην υπό τουρκικό ζυγό Ελλάδα ώς επιτηρητής. Σημειωτέον ότι μετά το πέρας της πρώτης του αποστολής, συνταξιδεύοντας με τον λόρδο Έλγιν, το πλοίο του "The Mentor" που μετέφερε ορισμένα απο τα γλυπτά του Παρθενώνα, ναυάγησε στα Κύθηρα.

Περί το 1804, κατά την παραμονή του στην Ελλάδα, περιόδευσε στην Μάνη και την υπόλοιπη Πελοπόννησο. Παρατίθεται ένα απόσπασμα απο το βιβλίο του "Travels in The Morea" το οποίο περιγράφει εν συντομία την τουρκοκρατούμενη Κανδήλα - αναφερόμενη στο κείμενο του ως "Καντήλι".

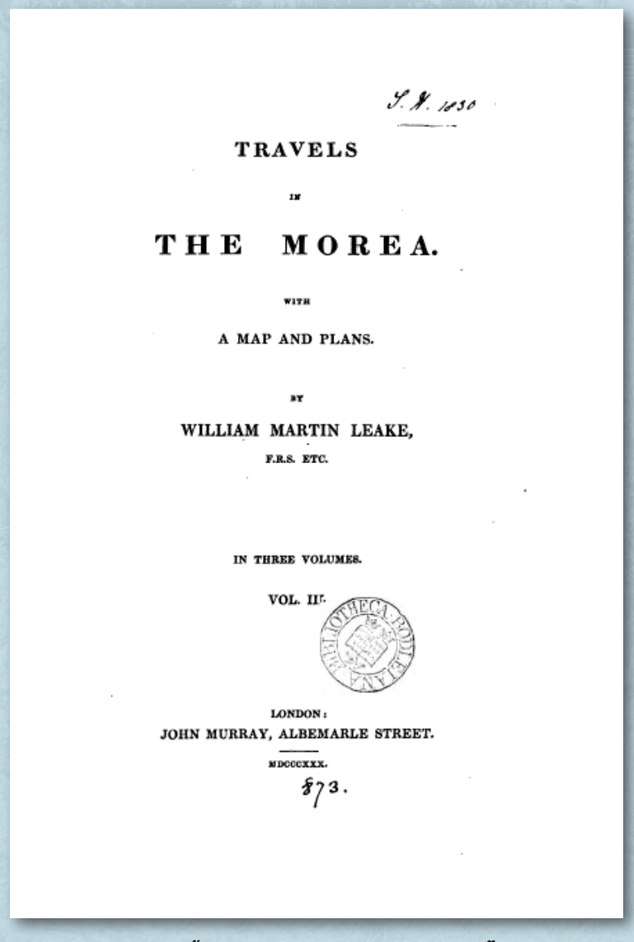

TRAVELS

IN

THE MOREA.

WITH

A MAP AND PLANS.

BY

WILLIAM MARTIN LEAKE,

F.R.S. ETC.

IN THREE VOLUMES.

VOL. III.

LONDON:
JOHN MURRAY, ALBEMARLE STREET.

MDCCCXXX.

Εξώφυλλο του "Travels in The Morea".

Μετάφραση

Ο δρόμος μας φτάνοντας στο τελός της πεδιάδας, περνάει κάτω από το μοναστήρι της Κανδήλας, το οποίο βρίσκεται μισό μίλι στα δεξιά, έμπροσθεν ενός σπηλαίου, στην όψη ενός απότομου βουνού, το οποίο συνδέεται με το Τραχύ και την Αγχισία. Έπειτα ακολουθούμε ένα μικρό παρακλάδι στην ίδια πεδιάδα στη μέση του οποίου τρέχει ο χείμαρρος της Κανδήλας, κατηφορίζοντας προς τη λίμνη. Ακολουθώντας αυτό το παρακλάδι για είκοσι λεπτά από το μοναστήρι, φτάνουμε, στις 5.40, στην Κανδήλα. Αποτελείται απο 100 σπίτια διασκορπισμένα στο ευρύ πλάτωμα του ρέματος, και στενά περικυκλωμένο απ'όλες τις πλευρές από ψηλά βραχώδη βουνά, οι πλαγιές των οποίων είναι καλυμμένες με έλατα, και οι κορυφές πλέον εστεμένες με χιόνι. Τίποτα δεν μπορεί να είναι πιο ξεκάθαρο απο την περιγραφή την οποία ο Παυσανίας έδωσε για τους δρόμους απο τον Ορχομενό πρός τις Καφυές, τον Φενεό και τον Στύμφαλο. Ο πρώτος διέτρεχε το ήμισιν της περιμέτρου της λίμνης των Καφυών. Ο δρόμος προς τον Φενεό διέσχιζε την πεδιάδα και λίγο μετά τις πηγές των Τενειών, ανηφόριζε προς τα βουνά όχι πολύ στα δεξιά απο το ζευγολατιό του μοναστηριού της Κανδήλας, περνούσε ανάμεσα στα βουνά Σαΐτα και Λυκόρεμα, και έμπαινε στην πεδιάδα του

Our road, after reaching the end of the plain, passes under the monastery of Kandíli, which is situated half a mile on the right, in the front of a cavern, on the face of a precipitous mountain, which is connected with *Trachy* and *Anchisia*. We then pursue a small branch of the same plain, along the middle of which flows the torrent of Kandíli, descending towards the lake. After following up this branch of the plain about twenty minutes from below the monastery, we arrive, at 5.40, at the village of Kandíli [d]. It consists of 100 houses, dispersed upon the wide bed of the torrent, and closely surrounded on all sides by high rocky mountains, the sides of which are covered with firs, and the summits now tipt with snow. Nothing can well be clearer than the description which Pausanias has given of the roads from Orchomenus to Caphyæ, Pheneus, and Stymphalus. The first made a half circuit of the lake to Caphyæ. The road to *Pheneus* crossed the plain a little after passing the fountains *Teneiæ*, ascended the mountains not far on the right of a zevgaláti of the monastery of Kandíli, passed between the mountains Saetá and Lykórema, and entered the plain of *Pheneus* at Gióza [a], which appears to be the site of *Caryæ*.

[a] χωρίον.
[b] συνάπτουσιν ὄρει.
[c] φάραγξ.
[d] Καντήλι.

The third route passed by Kandíli; I follow it April 1, this morning.—Sending my baggage by the direct road to Foniá, which, from the village of Kandíli, immediately ascends the mountain and soon joins the road from Kalpáki to Foniá, which was the ancient route from Orchomenus to Pheneus, I ascend the pass at the back of Kandíli which separates the high summit known by the name of Skipézi, or Lykórema, from that to the south-east of Kandíli, which is connected with Mount Armeniá, and is commonly called Aio Konstantín. Leaving the village at 8.8, I arrive, at 9, on the dhiásylo (*διάσυλον*,) a word signifying a connecting ridge or natural pass, and more commonly used in *Arcadia*, than the ordinary word *ζυγὸς*. The mountain on the left has a remarkable cavern, or shady hollow, which contains snow all the summer, an unlucky circumstance for the poor Kandiliótes, who are obliged to supply the Serai at Tripolitzá from it, and carry the snow there at their own expense. From the pass we look down to the right upon a narrow valley which has an eastern direction, and is watered by a small stream running westward, and ending in a katavóthra, of which the *Teneiæ* are probably the emissory.

[a] Γκιόζα.

Φενεού και της Γκίοζας, που φαίνεται πως ήταν η τοποθεσία των Καρυών. Ο τρίτος δρόμος πέρναγε απο την Κανδήλα· τον ακολούθησα την 1η Απριλίου, αυτό το πρωί.- Στέλνοντας τις αποσκευές μου από τον κύριο δρόμο στον Φονιά, ο οποίος, από το χωρίο της Κανδήλας, αμέσως ανηφορίζει το βουνό και σύντομα συναντάει τον δρόμο από το Καλπάκι στο Φονιά, ο οποίος ήτανε ένας αρχαίος δρόμος από τον Ορχομενό στον Φονιά, ανεβαίνω το πέρασμα στο πίσω μέρος της Κανδήλας το οποίο διαχωρίζει την ψηλή κορφή ονόματι Σκιπέζι ή αλλιώς Λυκόρεμα, από εκείνη στα βορειοανατολικά της Κανδήλας, το οποίο συνδέεται με το Όρος Αρμενιά, και γνωστό ώς Άγιος Κωσταντίνος. Αφήνοντας το χωριό στις 8.08, φτάνω, στις 9.00 στο διάσελο [...]

Το βουνό στα αριστερά έχει ένα αξιοθαύμαστο σπήλαιο ή σκιώδες κοίλωμα, το οποίο περιέχει χιόνι όλο το καλοκαίρι, μια ατυχής συγκυρία για τους δύστυχους Κανδηλιώτες, οι οποίοι ήταν υποχρεωμένοι να προμηθεύουν το Σεράι στην Τριπολιτσά με αυτό, και να μεταφέρουν το χιόνι εκεί με δικά τους έξοδα. Από το πέρασμα κοιτάζουμε κάτω δεξιά σε μια στενή κοιλάδα η οποία έχει ανατολικό προσανατολισμό, και προμηθεύεται με νερό απο ένα μικρό ρυάκι το οποίο ρέει δυτικά, και τελειώνει σε μιά καταβόθρα, που πιθανώς πηγάζει απο τις Τενειές.

William Martin Leake.

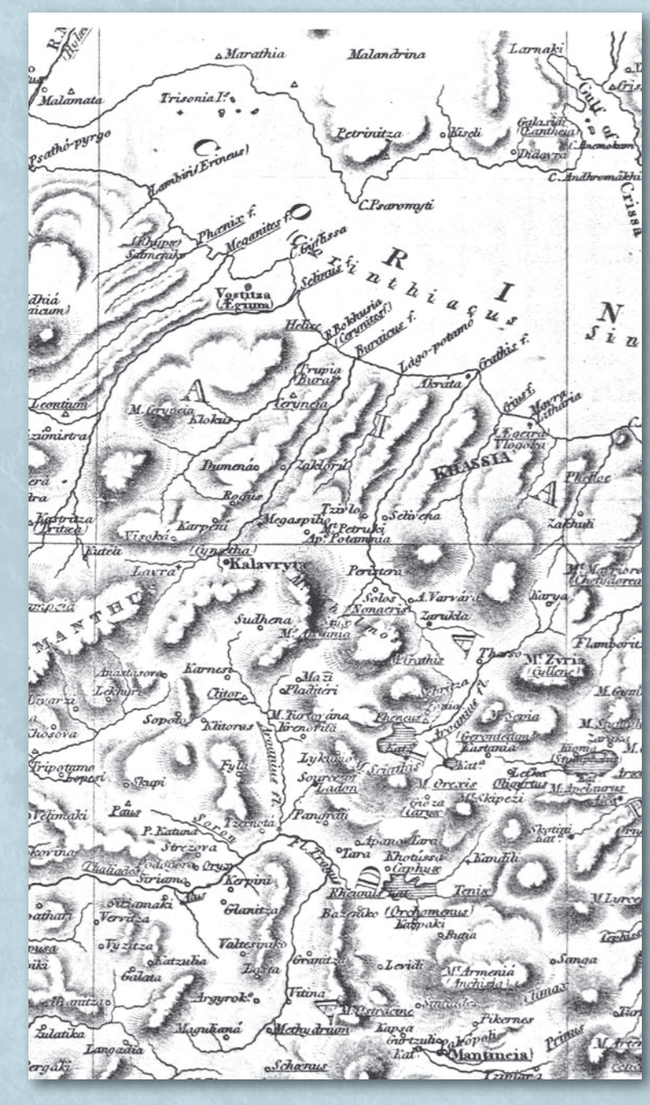

Αχαΐα-Αρκαδία κατά τον W.M. Leake.

Ι. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΟΙΚΙΣΜΟΥ

Άποψη της Κανδήλας.

Χάρτης ευρύτερης περιοχής ορεινής Αρκαδίας.

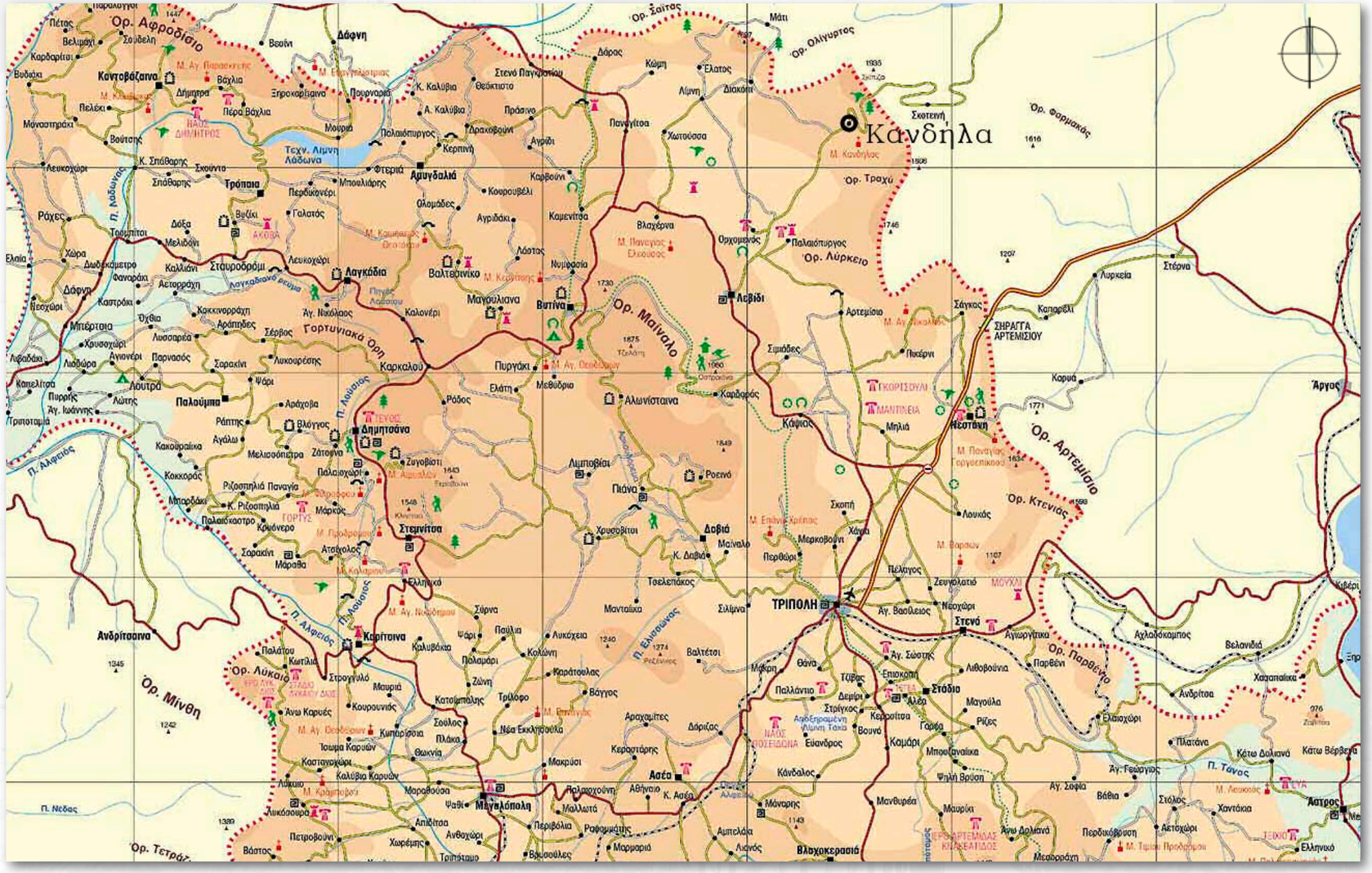

Α. Γενικά για τη σύσταση και τη δομή του οικισμού:

1. Η σύσταση του οικισμού

Ο οικισμός της Κανδήλας είναι αγροτικού χαρακτήρα. Στην πρόσφατη ιστορία του δεν υπήρξε πόλος εμπορίου ή βιοτεχνίας, και οι κύριες ασχολίες των κατοίκων ήταν η παραγωγή ελαιολάδου, δημητριακών, καρυδιών καθώς και η κτηνοτροφία αιγοπροβάτων.

2. Γεωγραφική τοποθέτησή του οικισμού

Ο οικισμός βρίσκεται 12 χιλιόμετρα βόρεια του Λεβιδίου στα σύνορα του Νομού Αρκαδίας με το νομό Αργολίδας και Κορινθίας. Αναπτύσσεται στις παρυφές του όρους Ολίγυρτος σε υψόμετρο 760 μέτρων από το επίπεδο της θάλασσας, και συγκεκριμένα στο διάσελο που ορίζεται από τρεις κορυφές. Είναι προστατευμένος από τους ορεινούς όγκους σε βορρά, δύση και ανατολή, και στραμμένος προς το νότο. Λόγω του ορεινού όγκου στα ανατολικά, μεγάλο μέρος του οικισμού σκιάζεται μέχρι και τις τελευταίες πρωινές ώρες, ειδικά κατά τους χειμερινούς μήνες.

Αρχαία ορεινή Αρκαδία.

3. Τρόπος ανάπτυξης

Φαίνεται πως ο οικισμός έχει οργανωθεί γραμμικά, κυρίως ως προς δύο δρόμους. Ο πρωτεύων τον διασχίζει κατά τον άξονα ΒΑ προς ΝΔ παράλληλα προς την κλίση του εδάφους, και αποτελεί σήμερα τον βασικό οδικό άξονα του οικισμού, καθώς περιλαμβάνει το σχολείο και την πλατεία της κοινότητας. Ο δευτερεύων πλην όμως πλατύτερος δρόμος, κινείται κατηφορικά, από ανατολή προς δύση ακολουθώντας ένα ρέμα όπου απορρέει το βρόχινο νερό και όπως φαίνεται, αποτελούσε παλαιότερα τον βασικό άξονα του χωριού. Σε αυτόν βρίσκεται η παλιά εκκλησία όπως και το πολιτιστικό κέντρο του οικισμού. Καθώς φαίνεται, σταδιακά μειώθηκε η σημασία του δεύτερου άξονα και επικράτησε ο πρώτος, κρίνοντας με βάση την παλαιότητα των κτιρίων και την πύκνωση των κτισμάτων γύρω από αυτόν, από το 1945 και έπειτα.

4. Το μέγεθος του οικισμού

Παρά το μικρό της μέγεθος, η Κανδήλα είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος οικισμός στον Καποδιστριακό δήμο Λεβιδίου, όπου και ανήκει.

Έχει περί τους 846 μόνιμους κατοίκους (898 κατά την απογραφή του 2001 μαζί με τον μικρό οικισμό Διακόπιον). Οι οικίες που καταγράφηκαν κατά την εργασία ήταν 250, ενώ ο συνολικός αριθμός τους είναι προσεγγιστικά 330.

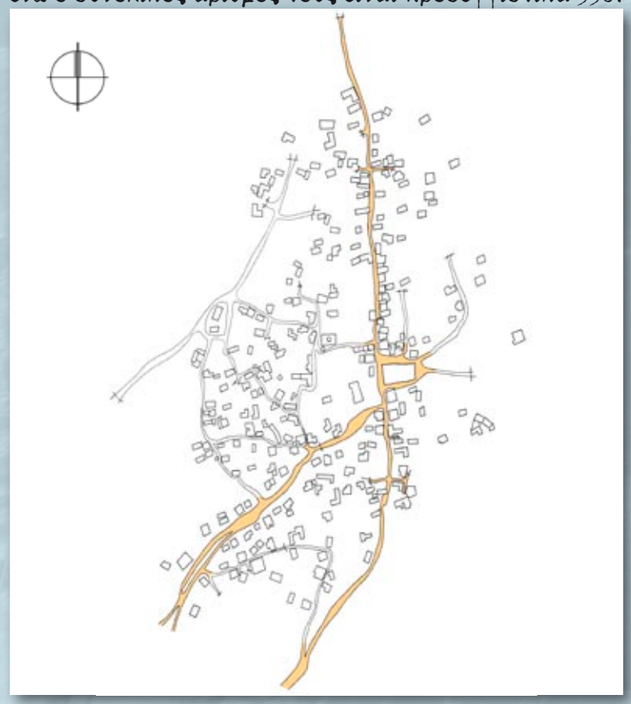

Κύριοι δρόμοι και πλατεία.

Δορυφορική άποψη Κανδήλας.

Τρισδιάστατη δορυφορική άποψη Κανδήλας.

5. Οικιστικές ενότητες

Λόγω του μεγάλου βαθμού αλλοίωσης του αρχικού χαρακτήρα του οικισμού, με δυσκολία διαφαίνεται ένας διαχωρισμός σε επιμέρους οικιστικές ενότητες. Μία διάκριση θα μπορούσε να γίνει σε πρώτη φάση για την ομάδα κτιρίων που βρίσκεται γύρω από την εκκλησία του χωριού, βόρεια και δυτικά της.

Παρατηρούνται κτίσματα με ιδιαίτερα επιμελή κατασκευή και νεοκλασικά στοιχεία, τα οποία σπανίζουν στον συγκεκριμένο οικισμό. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει πως στην περιοχή έμεναν οι πιο εύποροι οικογένειες κατά το παρελθόν, ίσως και συγγενικές μεταξύ τους καθώς συνήθως τα γειτονικά αγροτοτεμάχια ανήκαν σε διευρυμένες οικογένειες.

Χωριστή οικιστική ενότητα θα μπορούσε θα θεωρηθεί και η νοτιοδυτική περιοχή, καθώς έμεινε μακριά από τους κύριους οδικούς άξονες και έτσι σε αυτήν διατηρείται μεγάλος αριθμός παλαιών αγροτικών οικιών και ερειπίων.

Αντιστοίχως, κατά μήκος του κεντρικού δρόμου βρίσκονται κυρίως καινούρια κτίσματα, ενώ τα περισσότερα από τα παλαιά έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές και αλλοιώσεις στον χαρακτήρα τους.

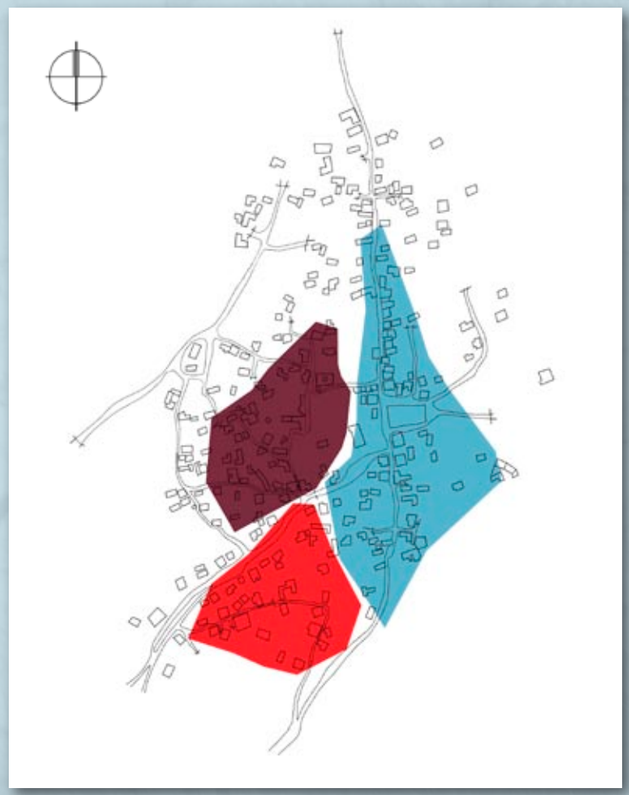

Οικιστικές ενότητες.

6. Κτισματα σημεία αναφοράς

Τα σημαντικότερα κτήρια του οικισμού είναι δίχως αμφιβολία η κεντρική εκκλησία των Αγίων Ταξιαρχών κτισμένη το 1889, μέχρι πρότινος ασβεστωμένη και πρόσφατα ανακαινισμένη.

Δυτικά της κεντρικής πλατείας του χωριού βρίσκεται το «Ζάζειον Διδακτήριον», το σχολείο του χωριού, ανεγερθέν το 1931 που σήμερα λειτουργεί μόνο ως Δημοτικό.

Και τα δυο προαναφερθέντα κτίσματα, ανεγέρθησαν με την οικονομική ενίσχυση του Ιωάννη Ζάζα ενώ επίσης αξιοπρόσεκτη είναι η ονομαζόμενη "Βίλα Ζάζα", της ιδίας οικογενείας παλινοστούντων εξ' Αμερικής, που πρόκειται για ένα νεοκλασικίζον κτίριο με ωρισμένα παραδοσιακά στοιχεία.

Περαιτέρω θα μπορούσαν να αναφερθούν η Εκκλησία της Παναγίας στο παλιό νεκροταφείο, η παλαιά Εκκλησία της Γέννησης του Χριστού (περ. 1800) στο νοτιοδυτικό άκρο του οικισμού και το πολιτιστικό κέντρο Κανδήλας που βρίσκεται απέναντί της.

Αξίζει να σημειωθεί πως δύο από τα κτήρια που μελετήθηκαν λειτουργούσαν μέχρι το 1930 ως σχολείο και δικαστήριο αντίστοιχα ενώ επίσης μελετήθηκε το ανακαινισμένο κτήρι στο οποίο σήμερα στεγάζεται το Αγροτικό Ιατρείο.

Εξω από τον οικισμό, προς το Λεβίδι, στην τοποθεσία "Χάνι" βρίσκεται το ελαιοτριβείο της Κοινότητας. Επίσης, εκτός του οικισμού και σκαρφαλωμένη πάνω στο βράχο, βρίσκεται η Μονή Κανδήλας. Το Μοναστήρι χτίστηκε τον 15ο αιώνα, πυρπολήθηκε το 1770 ενώ το 1821 μετετράπη σε νοσοκομείο απο τον ηγούμενο Καλλίνικο. Πλησίον της οργανώθηκε το οχυρό Μπούρτζι από το οποίο το 1827, 200 Κανδηλιώτες απέκρουσαν επίθεση 2.000 εχθρών.

[1] Κεντρική πλατεία
[2] Δημοτικό Σχολείο
[3] ἡ Ἁγ. Ταξιάρχες
[4] Βίλα Ζαζά
[5] ἡ Γέννηση Χριστού
[6] Νέο Πολιτιστικό Κέντρο Κανδήλας

Κτίσματα σημεία αναφοράς.

Άγιοι Ταξιάρχες.

Βίλα Ζαζά.

Δημοτικό Σχολείο.

7. Είδος και βαθμός αλλοίωσης του παραδοσιακού χαρακτήρα του οικισμού

Όπως έχει προαναφερθεί, σημαντικό μέρος του οικισμού έχει χάσει τον αρχικό του αρχιτεκτονικό χαρακτήρα λόγω πρόσφατων παρεμβάσεων (δεκαετία του 1945 και έπειτα).

Ειδικά κατά την δεκαετία του 1950 με 1960 - οπότε και έγινε εφικτή και οικονομικά βιώσιμη επιλογή η ανέγερση κτισμάτων από οπλισμένο σκυρόδεμα στην ελληνική επαρχία - μεγάλο μέρος των παλαιότερων οικιών κατεδαφίστηκε και ανεγέρθησαν καινούρια κτίσματα. Αυτή η τάση είναι πιο φανερή γύρω από τον κεντρικό δρόμο της Κανδήλας, όπου στα καινούρια -υπό τις τότε συνθήκες- κτήρια στεγάστηκαν καφενεία και καταστήματα. Ωστόσο, μεγάλο μέρος των παλαιότερων οικιών επιβιώνει μέχρι και σήμερα (65% των κτισμάτων), αν και από αυτές οι μισές τουλάχιστον (33%) έχουν υποστεί επεμβάσεις και προσθήκες που δραστικά αλλοίωσαν τον αρχικό τους χαρακτήρα.

Χαρακτηριστικότερες παρεμβάσεις είναι οι εξής:

Αντικατάσταση ξύλινων στοιχείων με νέα από οπλισμένο σκυρόδεμα. Τυπική είναι η αντικατάσταση των ξύλινων χαγιατιών, όπως και του μεσοδοκιού στο κατώι. Συχνή είναι και η χρήση σύγχρονων κουφωμάτων από αλουμίνιο, ακόμα και σε χρώματα που παραδοσιακά δε χρησιμοποιούνταν. Επιχρίσματα, όπως και βαφές χρησιμοποιούνται πολλές φορές αλόγιστα, ζημιώνοντας σημαντικά το χαρακτήρα των κτισμάτων. Τέλος, ας αναφερθούν και προσθήκες μεγάλης έκτασης (συχνά ολόκληροι όροφοι από οπλισμένο σκυρόδεμα) που ουσιαστικά σκεπάζουν εντελώς το παλαιότερο κτίσμα και το κάνουν μη αναγνωρίσιμο.

Αναλυτικότερη αναφορά στις επεμβάσεις γίνεται στο κεφάλαιο όπου αναλύονται οι οικοδομικές λεπτομέρειες.

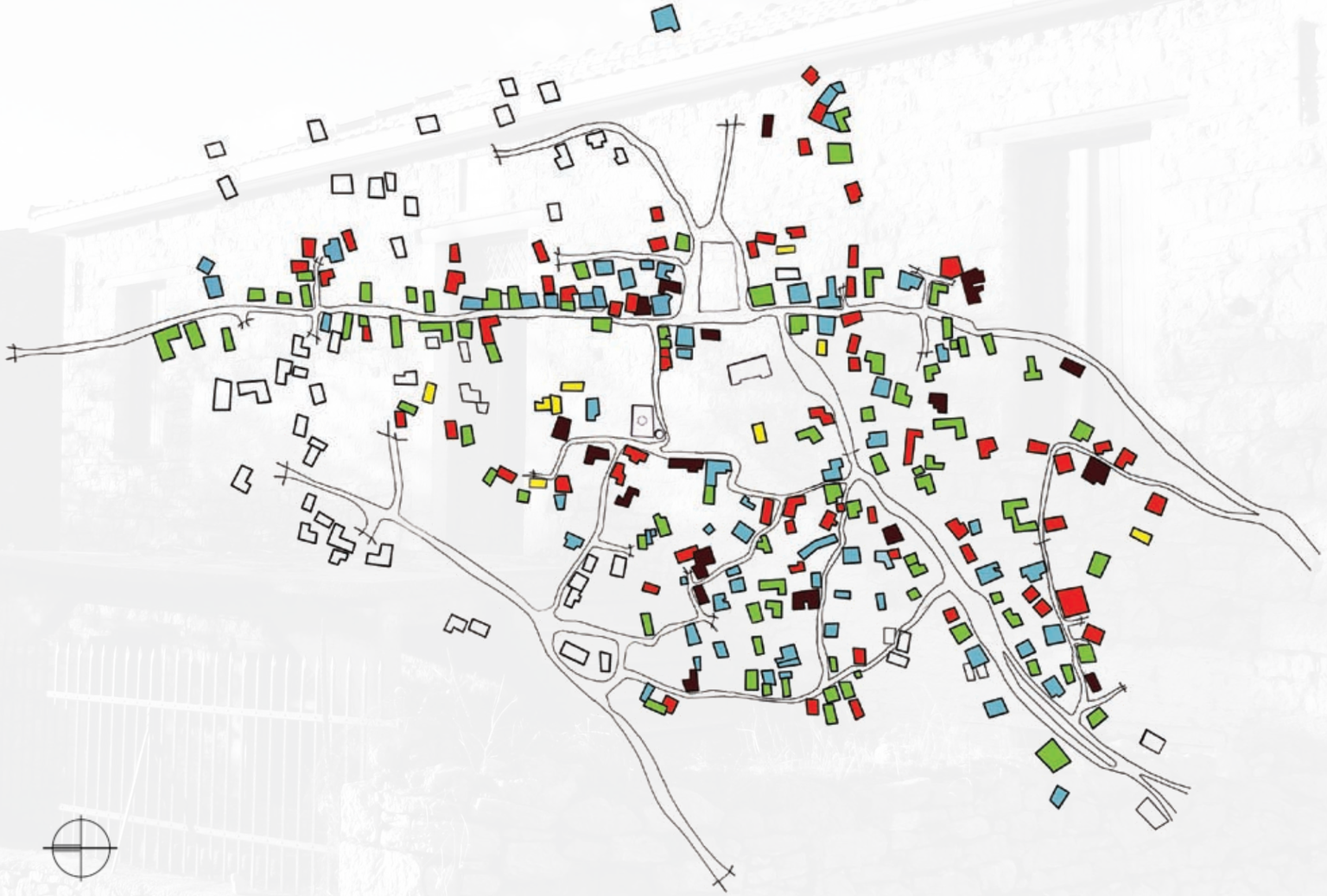

Κατηγοριοποίηση κτισμάτων.

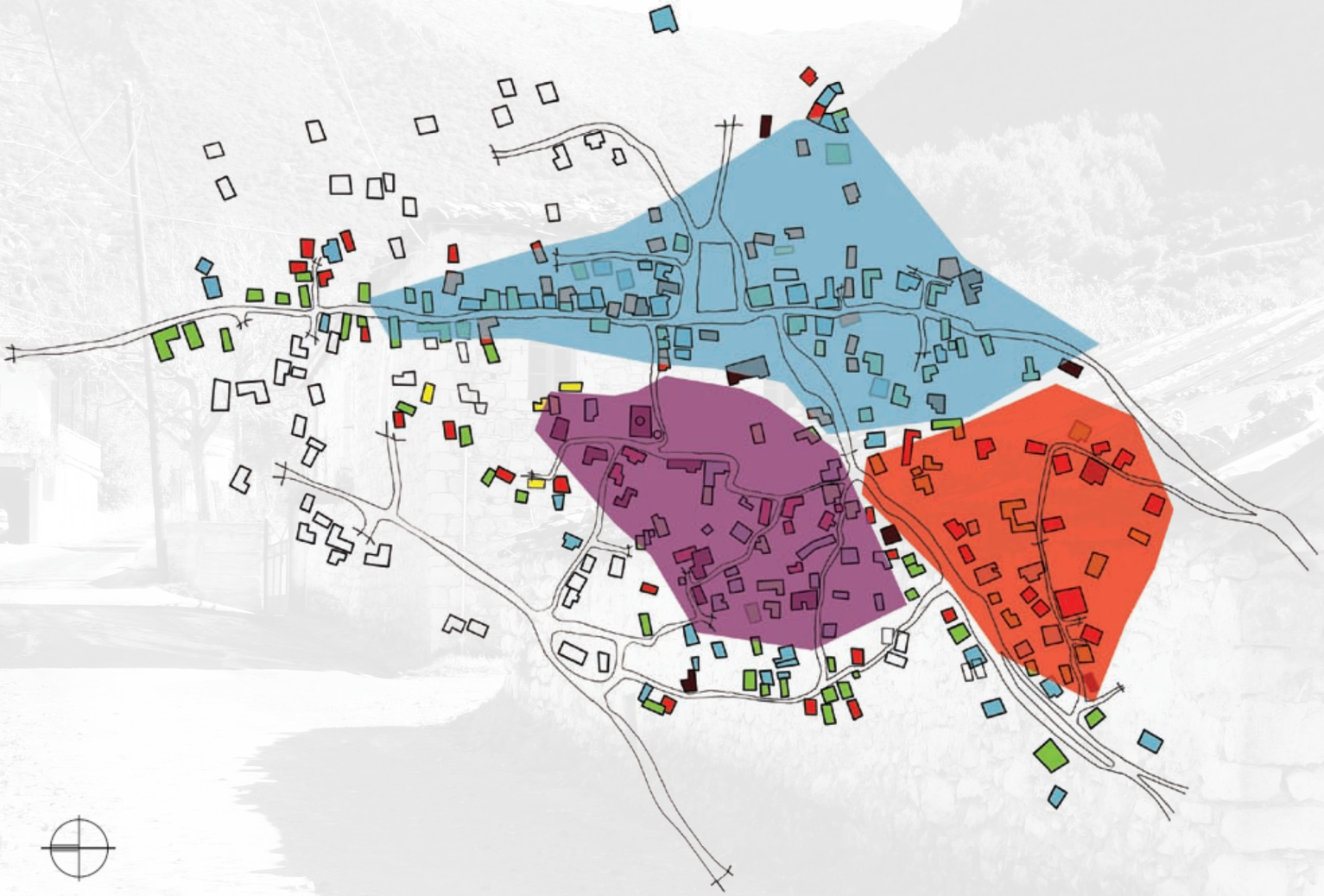

Οικιστικές ενότητες.

Αλλοίωση του χαρακτήρα του οικισμού.

Β. Οι ελεύθεροι χώροι.

1. Ιδιωτικοί ελεύθεροι χώροι - Οι αυλές

Ο αγροτικός χαρακτήρας του οικισμού δεν ευνόησε την πυκνή δόμηση, και ουσιαστικά οι οικίες είναι ελεύθερα τοποθετημένες μέσα σε αγροτεμάχια, έχοντας σαφή σχέση περισσότερο με τους δρόμους παρά μεταξύ τους.

Έτσι οι αυλές στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι τίποτα παραπάνω από τμήμα της καλλιεργήσιμης γης μέσα στην οποία είναι τοποθετημένο το κτίσμα.

Ωστόσο παρατηρείται ένας κοινός παρονομαστής, που επιβάλλει στα κτήρια να είναι στραμμένα με τη στενή πλευρά τους στο δρόμο, ενώ η είσοδος βρίσκεται στη μακρά πλευρά και βγάζει στην αυλή.

Τα οριά των αυλών επομένως δεν είναι σαφή, και τις περισσότερες φορές απλά ακολουθούν τη φυσική διαμόρφωση του εδάφους. Συχνά δεν υπήρχαν διαχωριστικές μάντρες, ενώ όταν υπήρχαν ήταν γενικά χαμηλού ύψους.

Δίκτυο δρόμων.

2. Δημόσιοι-κοινόχρηστοι χώροι. Δρόμοι και πλατώματα.

Το οδικό δίκτυο του οικισμού της Κανδήλας είναι αρκετά αραιό, και κατά πάσα πιθανότητα εξελίχθηκε λόγω της ανάγκης να συνδέονται οι διάφορες οικίες μεταξύ τους και με τους δύο κεντρικούς δρόμους.

Από εκείνη τη στιγμή στο παρελθόν που παγιώθηκαν κάποιες οδικές χαράξεις, οι οικίες άρχισαν να τοποθετούνται σε σχέση ως προς αυτές. Έτσι έχουμε μία γενικά ακανόνιστη ρυμοτομία, με δρόμους των οποίων το πλάτος δεν παραμένει σταθερό, και όπου το μόνο οργανωτικό στοιχείο είναι η σχέση τους ως προς τις δύο κεντρικές αρτηρίες.

Παρόλο που οι δρόμοι είναι σχετικά στενοί, δύσκολα το αντιλαμβάνεται κανείς. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αραιή δόμηση του οικισμού και στα συχνά ασαφή όρια μεταξύ δρόμων και χωραφιών.

Εντείνεται τέλος η εντύπωση αυτή και από το χαμηλό ύψος των κτισμάτων, καθώς σε όλο τον οικισμό παρατηρήθηκε μόνο ένα κτίσμα που διέθετε τρίτο όροφο.

Τα πλατώματα στην πλειονότητά τους είναι αγροτεμάχια, μέσα στον ιστό του οικισμού. Είναι άμεσα προσβάσιμα στις περισσότερες περιπτώσεις, ενώ συχνά δε γίνεται σαφές εάν ένας χωματόδρομος είναι μέρος του οδικού δικτύου ή οδηγεί σε ιδιωτική ιδιοκτησία.

Οργανωμένοι ανοικτοί χώροι δεν υπάρχουν, με μοναδική εξαίρεση την πλατεία του χωριού η οποία δημιουργήθηκε μόλις το 1985. Αυτή αποτελεί και τον μοναδικό ανοικτό χώρο που μπορεί να θεωρηθεί σημείο αναφοράς. Αυτό ισχύει λόγω της θέσης της ως προς τον κεντρικό δρόμο και το συσχετισμό της με σημαντικά δημόσια κτίρια, όπως το Δημοτικό σχολείο και το ιατρείο, καθώς και λόγω του γεγονότος πως είναι ο κύριος ελεύθερος χώρος που αντιλαμβάνεται κανείς εισερχόμενος στον οικισμό.

3. Γενικά μορφολογικά γνωρίσματα.

Η μορφή των κτισμάτων παραμένει απλή σε όλα τα παραδείγματα που μελετήθηκαν.

Ο βασικός τύπος κτίσματος είναι το πλατυμέτωπο διώροφο κτίσμα, με είσοδο στην πλατιά πλευρά και αναλογίες περίπου της τάξης του 1 προς 2. Ακόμα και όταν απαντώνται συνθέσεις κτισμάτων, η βασική μονάδα παραμένει η ίδια, και η σύνθεση περιορίζεται στην παράθεση των κτιρίων ή απλά την επαφή μεταξύ τους.

Ως προς την στέγαση μπορεί να ειπωθεί πως απαντάται πιο συχνά η τρίριχτη στέγη. Σπανιότερα υπάρχουν και τετράριχτες, κυρίως σε νεότερες κατασκευές με νεοκλασικά στοιχεία. Η επικάλυψη γινόταν με βυζαντινά κεραμίδια αν και από το 1930 και έπειτα άρχισαν να χρησιμοποιούνται και τα γαλλικού τύπου.

Η τοιχοποιία αποτελείται από ακανόνιστους λίθους σχετικά μικρού μεγέθους, και δεν επιχρίονται ούτε αρμολογούνται. Λαξευτοί ή ημιλαξευτοί λίθοι χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την ενίσχυση των γωνιών ή κατ' εξαίρεση στη διαμόρφωση των ανοιγμάτων σε οικίες με νεοκλασικές επιρροές.

Το μέγεθος των κτισμάτων είναι γενικά μικρό, με το μήκος των περισσότερων να μην ξεπερνά τα 12 με 13 μέτρα.

Αν αναλογιστεί κανείς και τον ελεύθερο τρόπο τοποθέτησής τους μέσα σε αγροτεμάχια, αντιλαμβάνεται την αρκετά φιλική προς τον άνθρωπο κλίμακα που τα διακρίνει. Ούτε καθ' ύψος παρατηρούνται μεγάλες εξάρσεις, καθώς σε όλο τον οικισμό υπάρχει μόνο ένα τριώροφο κτίσμα, και στην πλειονότητά τους είναι διώροφα με ύψος μέχρι 7 μέτρα.

Ακολουθεί χάρτης με τα κτίσματα που μελετήθηκαν και η κατηγοριοποίηση αυτών ως προς τις κατόψεις τους σε τυπολογικό πίνακα.

Μελετηθέντα κτήρια.

Γ. Τα κτίσματα, οι επικρατέστεροι αρχιτεκτονικοί τύποι.

Τύπος		Κτήρια που μελετήθηκαν				Παρατηρήσεις
1		Β'	Γ'	Ζ'	Η'	Τύπος κτηρίων παραλληλόγραμμων με γενικές αναλογίες 1:2 περίπου. Στον τύπο αυτό μελετήθηκαν μονόχωρα (Ζ', Θ'), δίχωρα (ΙΔ'), τετράχωρα (Γ', Η', ΙΑ') και πεντάχωρο (Β').
		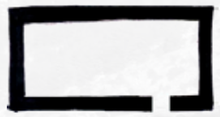 Θ'	ΙΑ'	ΙΔ'		
1Α		Ι'				Τύπος κατά μήκος σύνθεσης δύο κτηρίων με αναλογίες παρεμφερείς με αυτές του τύπου 1.
1Β		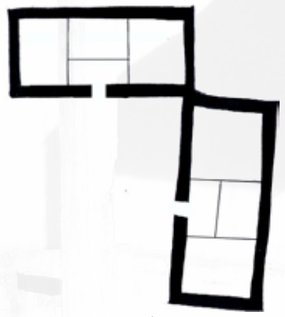 Α'	ΙΒ'			Τύπος σύνθεσης σε γωνία δύο κτηρίων με αναλογίες παρεμφερείς με αυτές του τύπου 1.
2		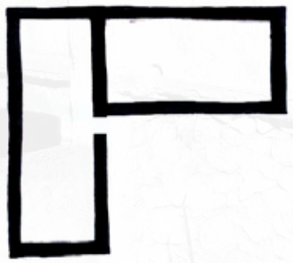 Δ'	Ε'			Τύπος κτήρίων τύπου Γ, εξαρχής δομημένων με αυτόν τον τρόπο. Οι αναλογίες των διαστάσεων του κάθε σκέλους είναι περίπου 1:2.
3	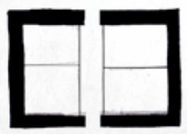	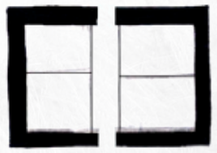 ΙΓ'				Τύπος κτηρίων παραλληλόγραμμων με γενικές αναλογίες 1:1-1:1,2 περίπου.

*Οι ελληνικοί αριθμοί: Α', Β', Γ'... ΙΔ' αναφέρονται στους κωδικούς των κτηρίων.

Κτήριο Α'

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Θέση: Ανατολικά της πλατείας.
Κατάσταση: Μέτρια, εγκαταλελειμένο
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: 2 παραλληλόγραμμα αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1Β).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Θόλος στο κατώι.
- Τοξωτά ανοίγματα.
- Διακοσμητικά στοιχεία στα ξύλινα υπέρυθρα και στην οροφή.

Επεμβάσεις:
- Αντικατάσταση των ξύλινων χαγιατιών με ενιαίο εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Παθολογία:
- Κατάρρευση ξύλινων εξωστών.
- Εμφάνιση σήψης στα εσωτερικά ξύλινα στοιχεία.

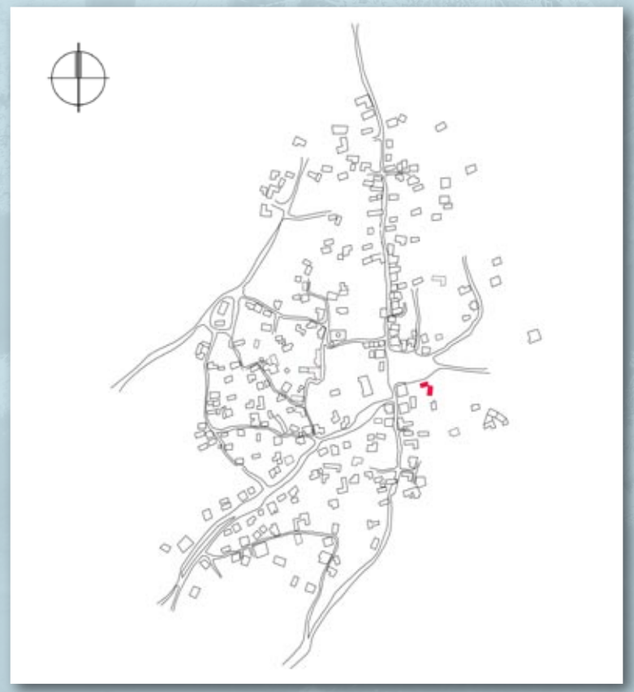

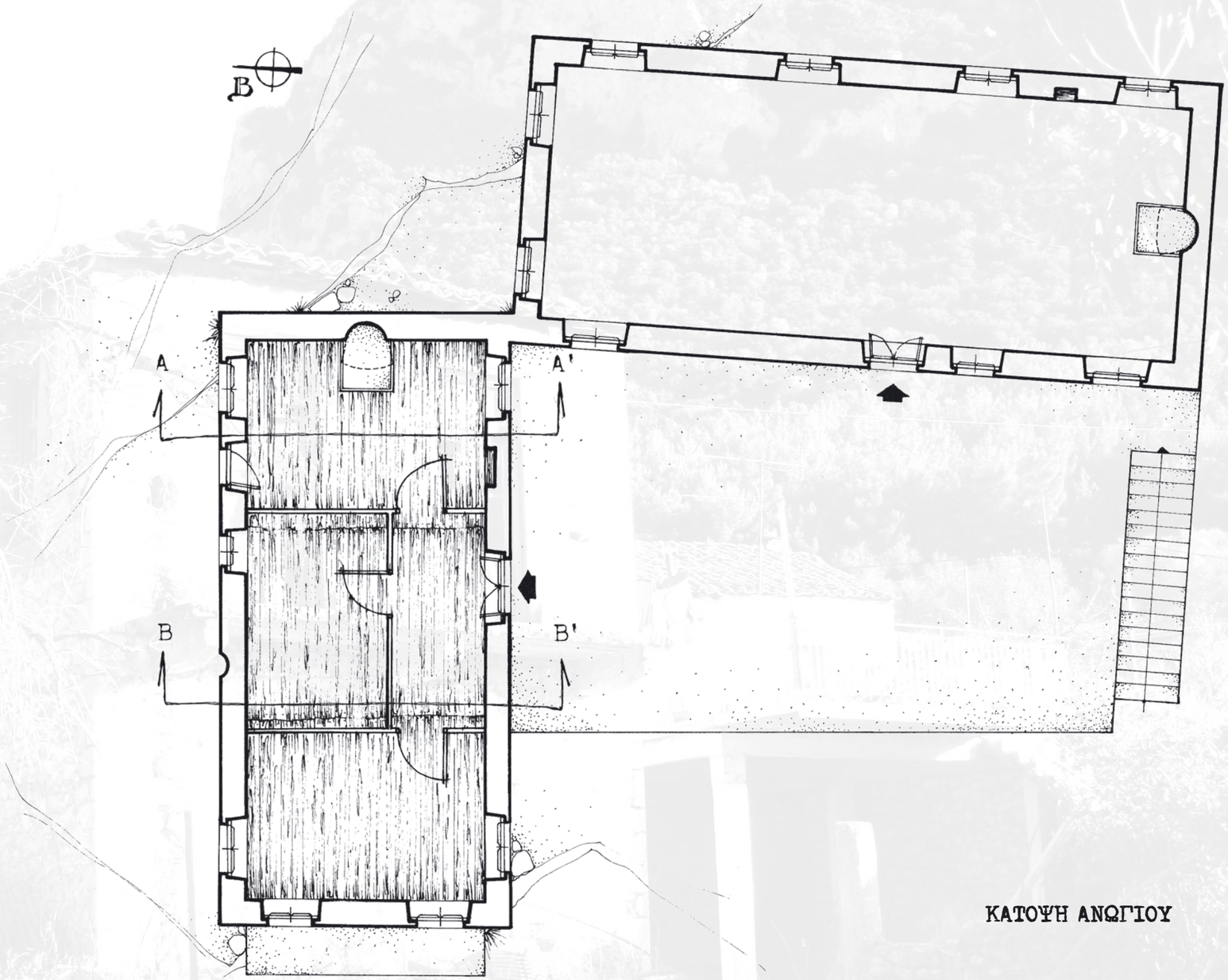

ΚΑΤΟΨΗ ΑΝΩΓΙΟΥ

0 0,5 1 2 4 5

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

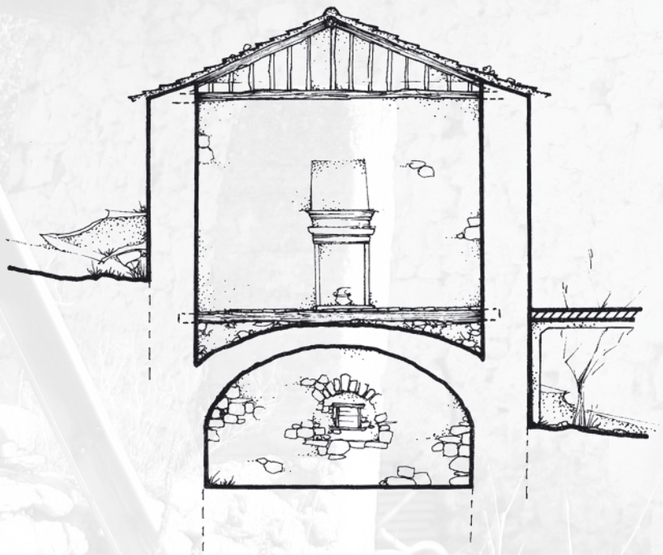

ΤΟΜΗ Α-Α'

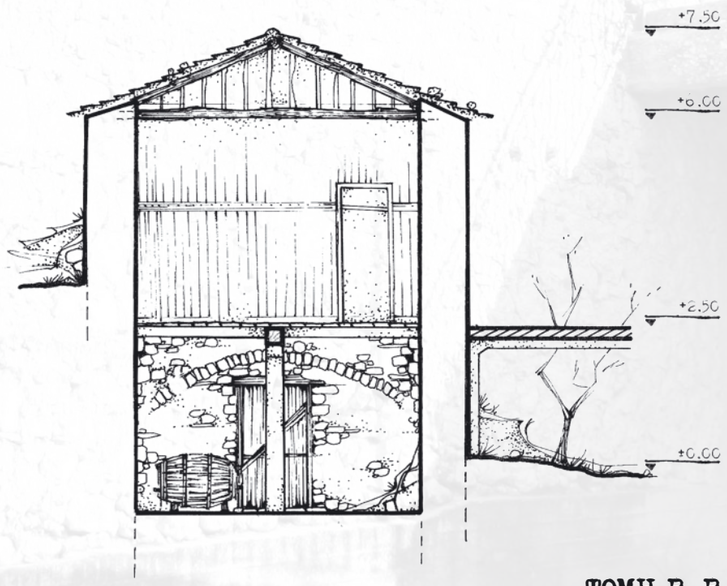

ΤΟΜΗ Β-Β'

Άποψη από τα δυτικά.

Άποψη από τα νότια.

Άποψη από την πλατεία.

Κτήριο Β'

Χρονολογία κατασκευής: 1930
Θέση: Νότια-νοτιοανατολικά της πλατείας.
Κατάσταση: Μέτρια, εγκαταλελειμένο
Ύψος: Τρίπατο με υπόγειο, κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Πόρτες και παράθυρα με οριζόντιο χαλύβδινο πρέκι.
- Στο ανώι εσωτερικά χωρίσματα με πηχάκια και σοβά.

Επεμβάσεις:
- Αντικατάσταση του δαπέδου του κατωγιού με νέο από οπλισμένο σκυρόδεμα.
- Ανακαίνιση και δημιουργία περίδεσης της στέγης από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Παθολογία:
- Κλίση του δαπέδου και παραμόρφωση των εσωτερικών ανοιγμάτων λόγω καθίζησης.

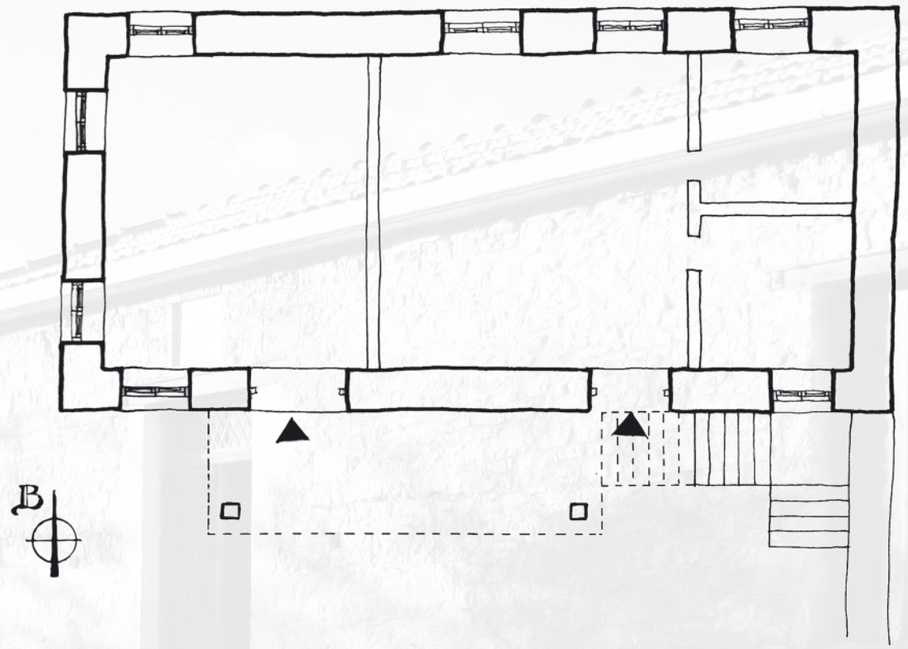

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

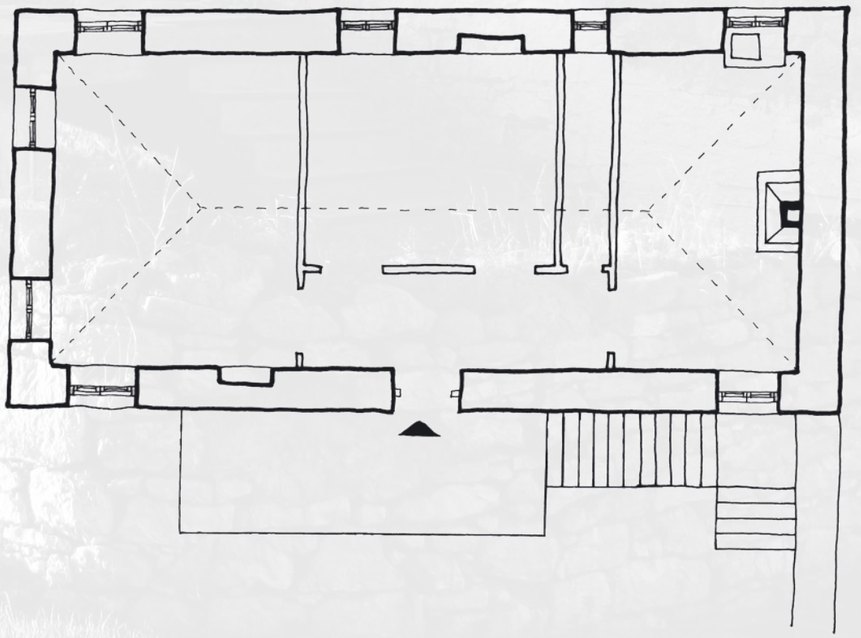

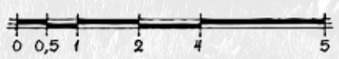

ΚΑΤΟΨΗ ΑΝΩΓΙΟΥ

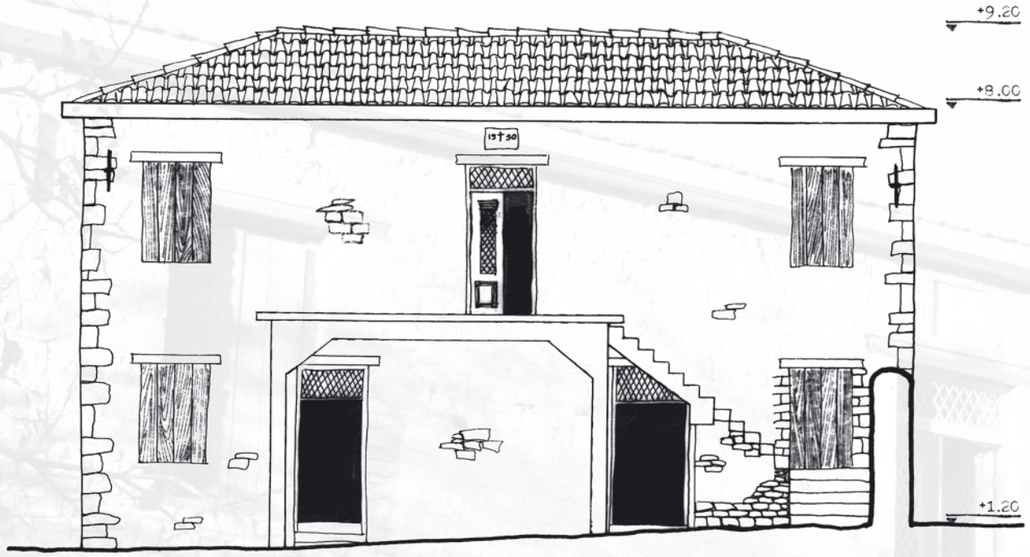

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

Άποψη από τα δυτικά.

Άποψη από τα νότια.

Εσωτερική άποψη.

Κτήριο Γ'

Χρονολογία κατασκευής: Τέλη 19ου αιώνα.
Θέση: Νότια της πλατείας.
Κατάσταση: Ερείπιο.
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Πιθανώς παλαιότερη ύπαρξη θόλου στο κατώι, λόγω της διαμόρφωσης της λιθοδομής.
- Στήριξη του δαπέδου με υπερμεγέθη δοκάρια από ολόκληρους κορμούς, χωρίς μεσοδόκι.
- Ενίσχυση του δαπέδου για τη στήριξη του τζακιού.
- Ξύλινα πρέκια.
- Τετράριχτη στέγη

Επεμβάσεις:
- Εκ των υστέρων κτίσιμο ενός παραθύρου στο κατώι και μιας πόρτας στο ανώι.

Παθολογία:
- Κατάρρευση της ξύλινης σκάλας στη δυτική πλευρά του κτηρίου.
- Υποχώρηση τοίχου στη νότια όψη.
- Κατάρρευση μέρους της στέγης.
- Κατάρρευση μέρους του δαπέδου.

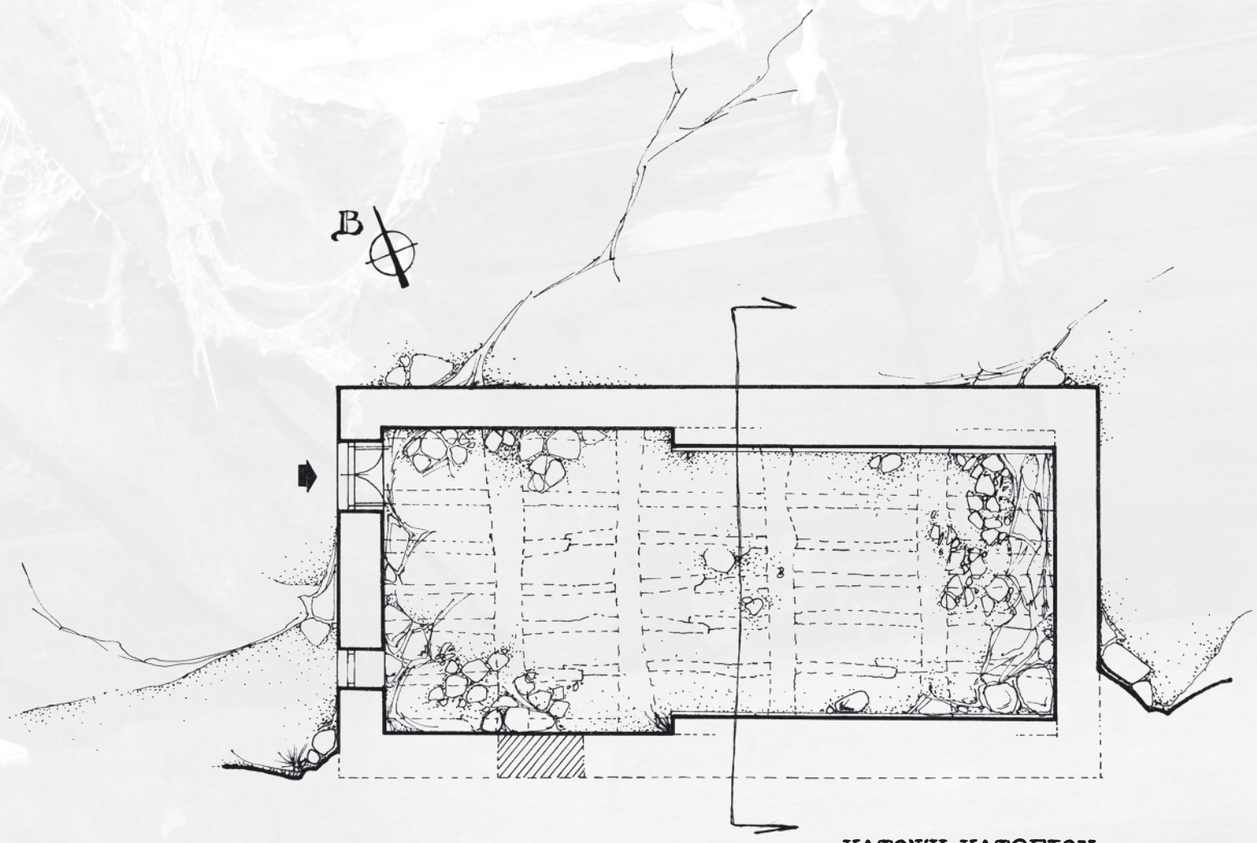

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

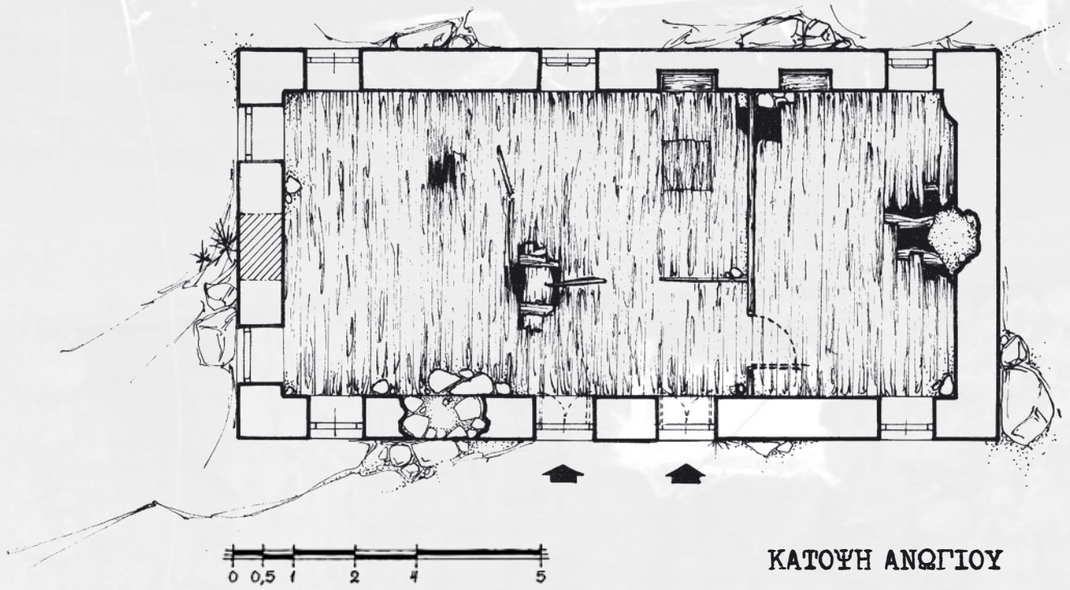

ΚΑΤΟΨΗ ΑΝΩΓΙΟΥ

Άποψη της στέγης.

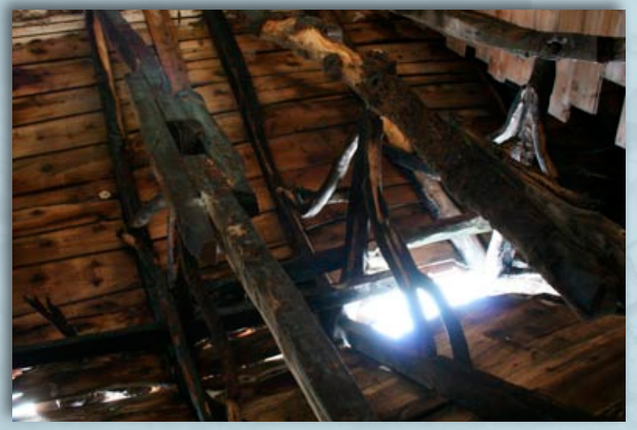

Εσωτερικό αναγνού.

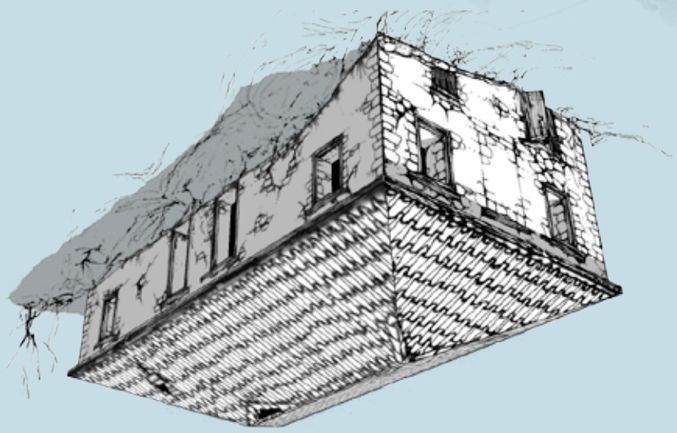

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

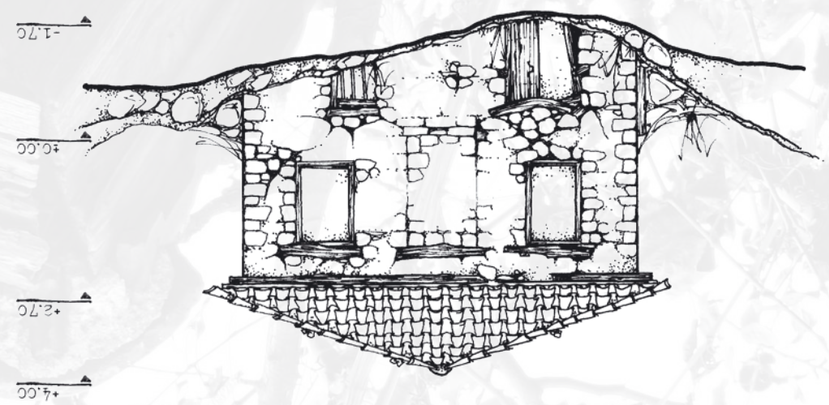

ΕΓΚΑΡΣΙΑ ΤΟΜΗ

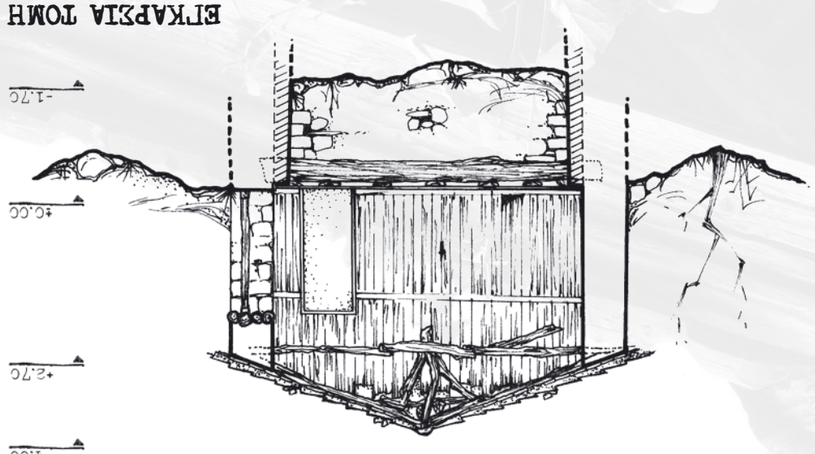

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

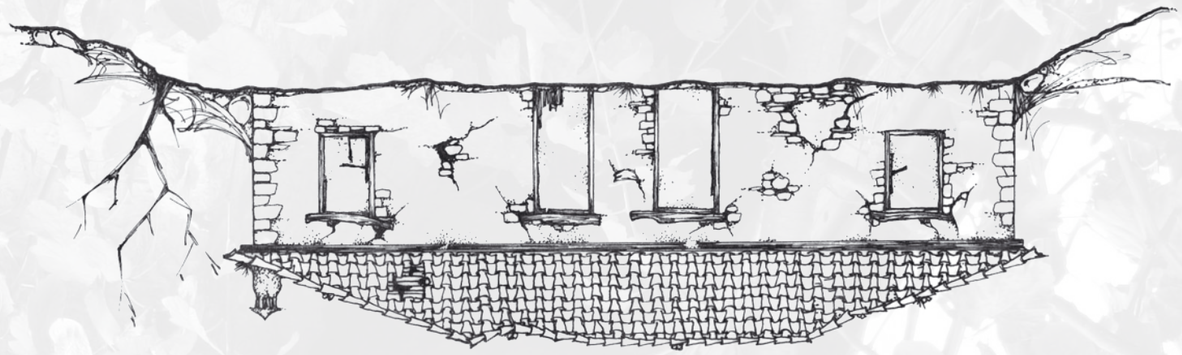

ΔΙΑΜΗΚΗΣ ΤΟΜΗ

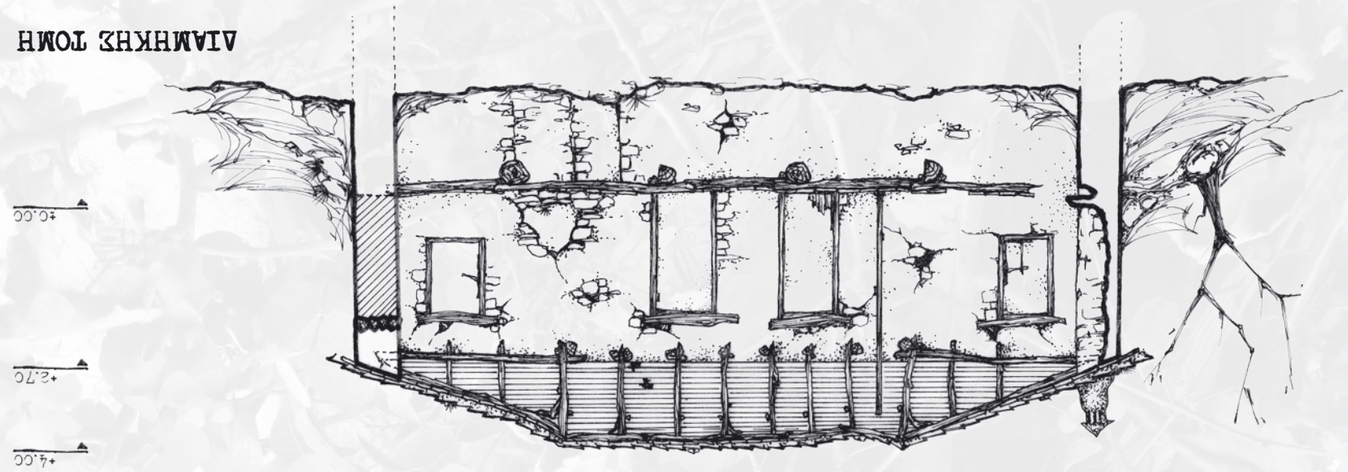

Κτήριο Δ'

Ή αλλιώς: «Σπίτι του μάστορα».

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Θέση: Νοτιοδυτικά της πλατείας.
Κατάσταση: Καλή-Κατοικημένο
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Γ με δύο ίσα σκέλη αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 2).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
– Θόλος στο μισό του ενός σκέλους του κατωγιού.
– Τρεις μικροί θόλοι στεγάζουν τις εισόδους στο κατώι που παλαιότερα στήριζαν εξώστη.
– Ξύλινα δοκάρια στο δάπεδο του ανωγιού.
Επεμβάσεις:
– Σχεδόν ολόκληρη η ανωδομή κτίστηκε εκ νέου με οπλισμένο σκυρόδεμα.
– Αντικατάσταση κάποιων εκ των δοκαριών με νέα από οπλισμένο σκυρόδεμα
– Νεότερες προσθήκες, κυκλικά παράθυρα και άλλα ασύμβατα προς τον χαρακτήρα του οικισμού στοιχεία.
Παθολογία:
– Δεν διαπιστώθηκαν προβλήματα.

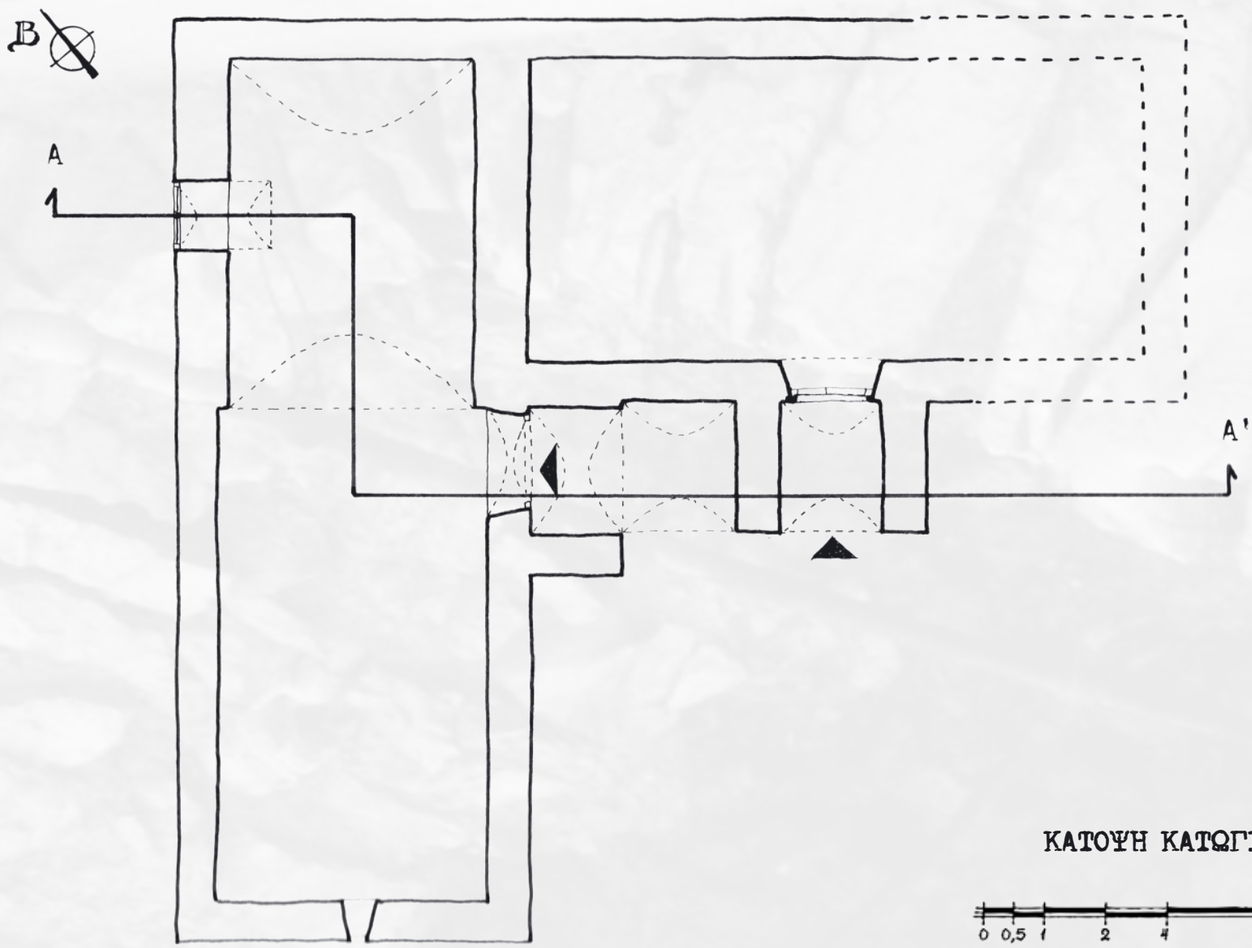

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

0 0,5 1 2 4 5

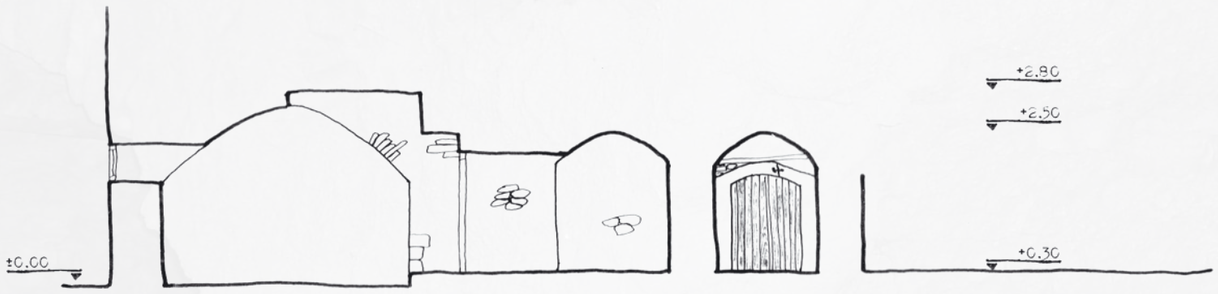

ΤΟΜΗ Α-Α'

Είσοδος στο κατώι.

Λεπτομέρεια εισόδου.

Άποψη του κατωγιού.

Κτήριο Ε'

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Θέση: Νοτιοδυτικά της πλατείας.
Κατάσταση: Κακή, εγκαταλελειμένο
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Γ με δύο ίσα σκέλη αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 2).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Τοξωτά παράθυρα, τα ξύλινα μέρη συνδέονται στη λιθοδομή με τζινέτια.
- Πόρτες με οριζόντιο πρέκι.
- Μεσοδόκι κι ένα ξύλινο υποστύλωμα στηρίζουν το δάπεδο του ανωγιού.
- Στο ανώι εσωτερικά ξύλινα χωρίσματα.

Επεμβάσεις:
- Αντικατάσταση του ξύλινου χαγιατιού με νέο από οπλισμένο σκυρόδεμα και δημιουργία αποχωρητηρίου.
- Εκ των υστέρων κτισμένα δυο παράθυρα στη νοτιοανατολική όψη.
- Εκ των υστέρων δημιουργία ανοιγμάτων στη βορειοανατολική όψη.

Παθολογία:
- Κατάρρευση της στέγης σε ένα σημείο.
- Κατάρρευση των πρεκιών σε όλες τις πόρτες.
- Σήψη του δαπέδου.

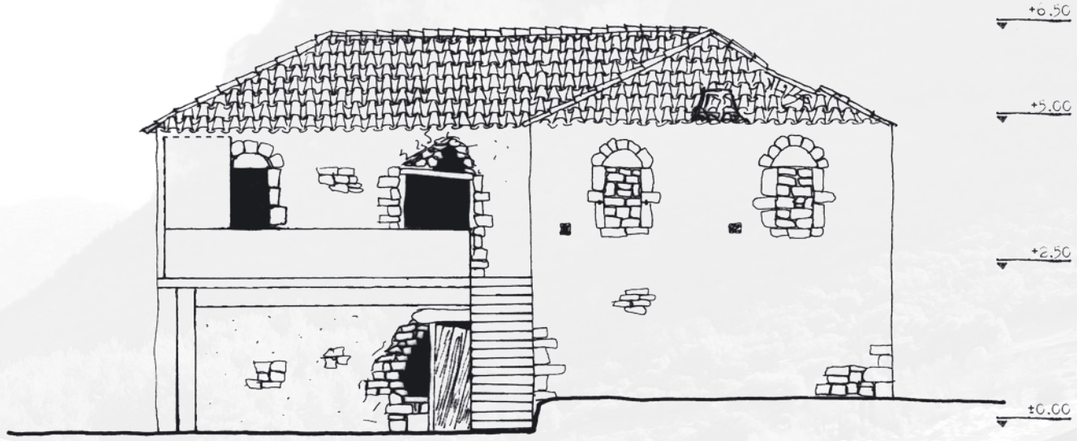

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

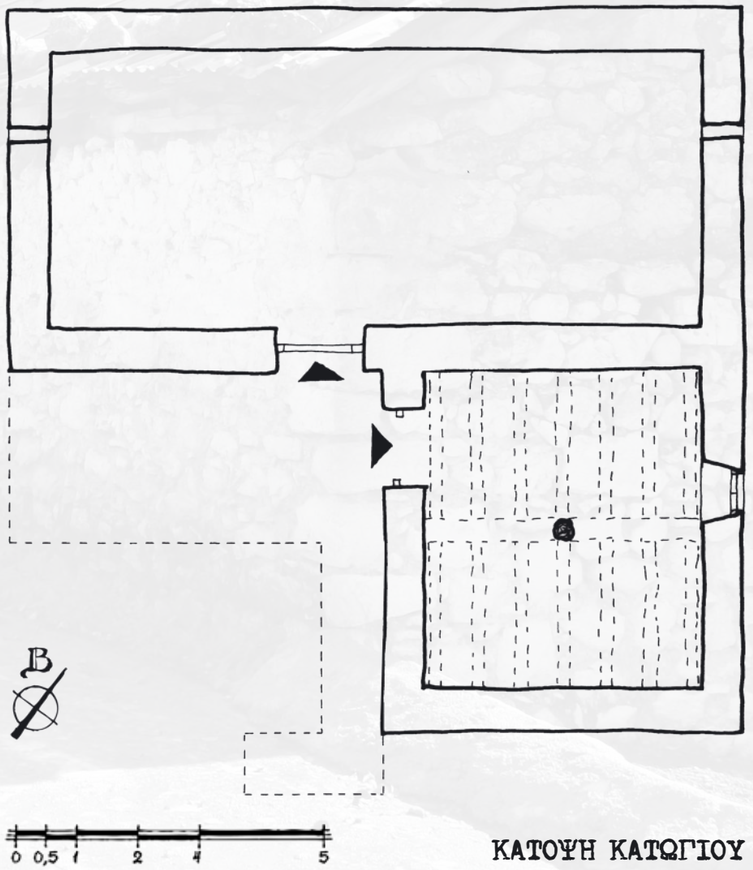

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

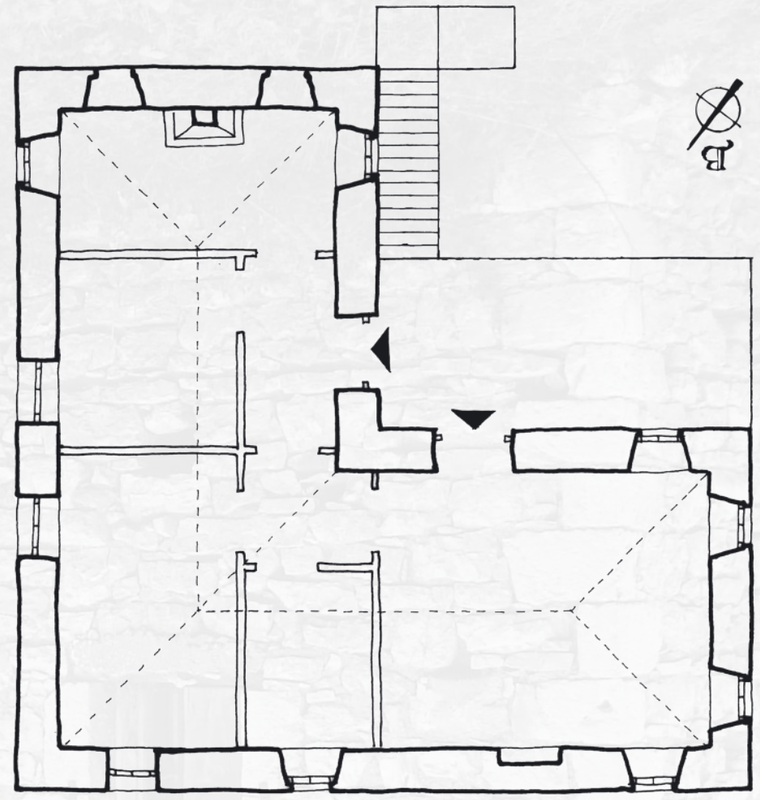

ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

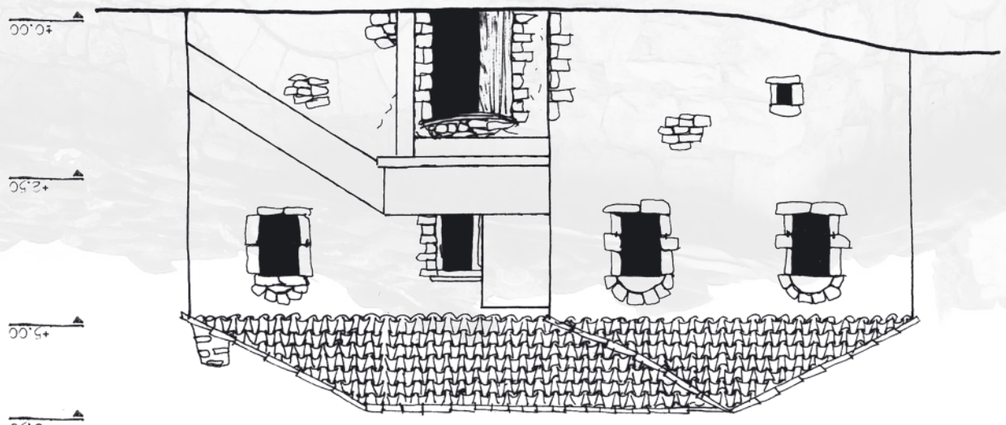

Βορειοανατολική όψη.

Εσωτερική άποψη του ανωγιού.

Εσωτερική άποψη του ανωγιού.

Κτήριο ΣΤ'

Δεν εντάσσεται στο μορφολογικό χαρακτήρα του οικισμού

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Θέση: Ανατολικά-Νοτιοανατολικά της πλατείας.
Κατάσταση: Καλή, εγκαταλελειμένο
Ύψος: Τρίπατο με δυο ορόφους και ημιυπόγειο
Μορφή: Νεοκλασικό, παραλληλόγραμμο
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:

- Εξαρχής χρήση οπλισμένου σκυροδέματος και επίχριση των όψεων.
- Τοξωτά παράθυρα, στις πίσω όψεις, με λίθινο τύμπανο και διακόσμησή του με οπτόπλινθους.

Επεμβάσεις:

- Δεν διαπιστώθηκαν.

Παθολογία:

- Δεν διαπιστώθηκαν προβλήματα.

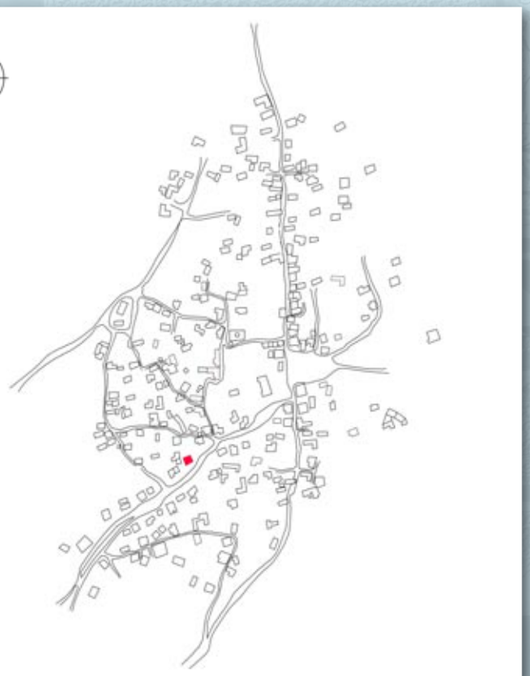

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

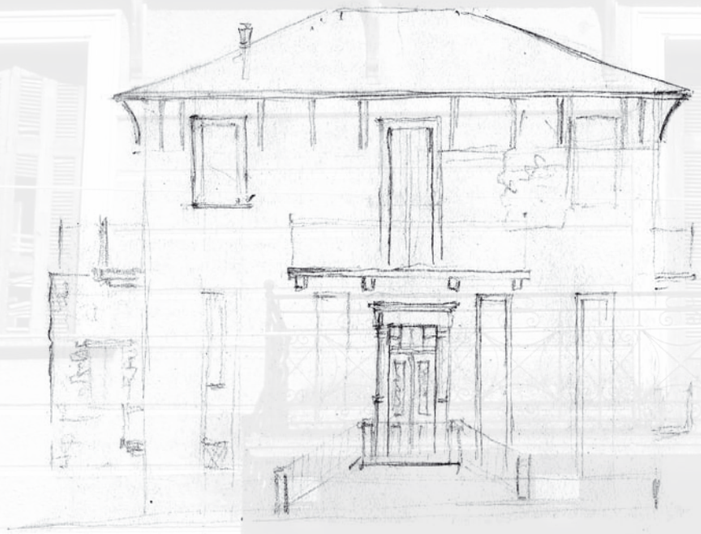

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

Νότια όψη.

Βόρεια όψη.

Λεπτομέρεια γείσου.

Κτήριο Ζ'

Χρονολογία κατασκευής: Μέσα 19ου αιώνα.
Θέση: Δυτικά της πλατείας.
Κατάσταση: Καλή-Κατοικημένο
Ύψος: Τρίπατο με κελάρι, κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Υπόγειος χώρος (κατώι και κελλάρι) με διπλό θόλο, ένας πάνω στον άλλο.
- Τριριχτη στέγη

Επεμβάσεις:
- Αντικατάσταση των δοκαριών με τσιμεντένια και χαλύβδινα.
- Επέκταση του υπόγειου χώρου.
- Ανακαίνιση της ανωδομής και απώλεια του παραδοσιακού χαρακτήρα.
- Επέκταση του ανωγιού με μη παραδοσιακή μέθοδο.

Παθολογία:
- Δεν διαπιστώθηκαν προβλήματα.

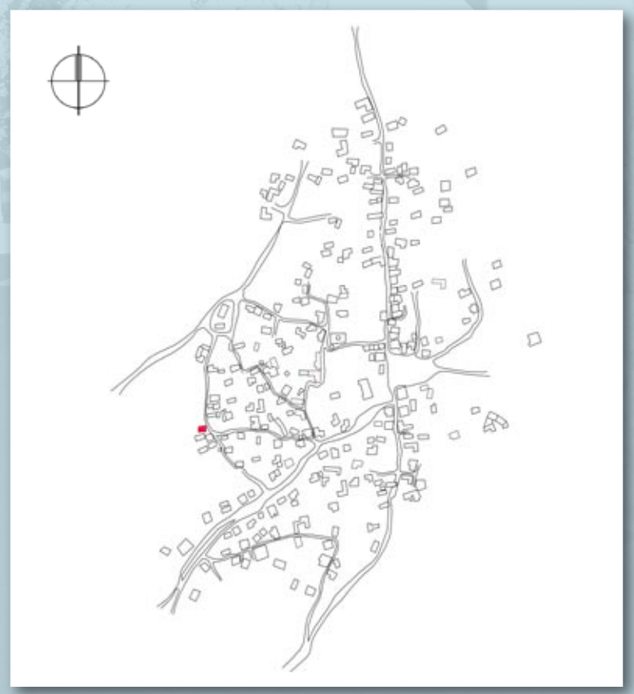

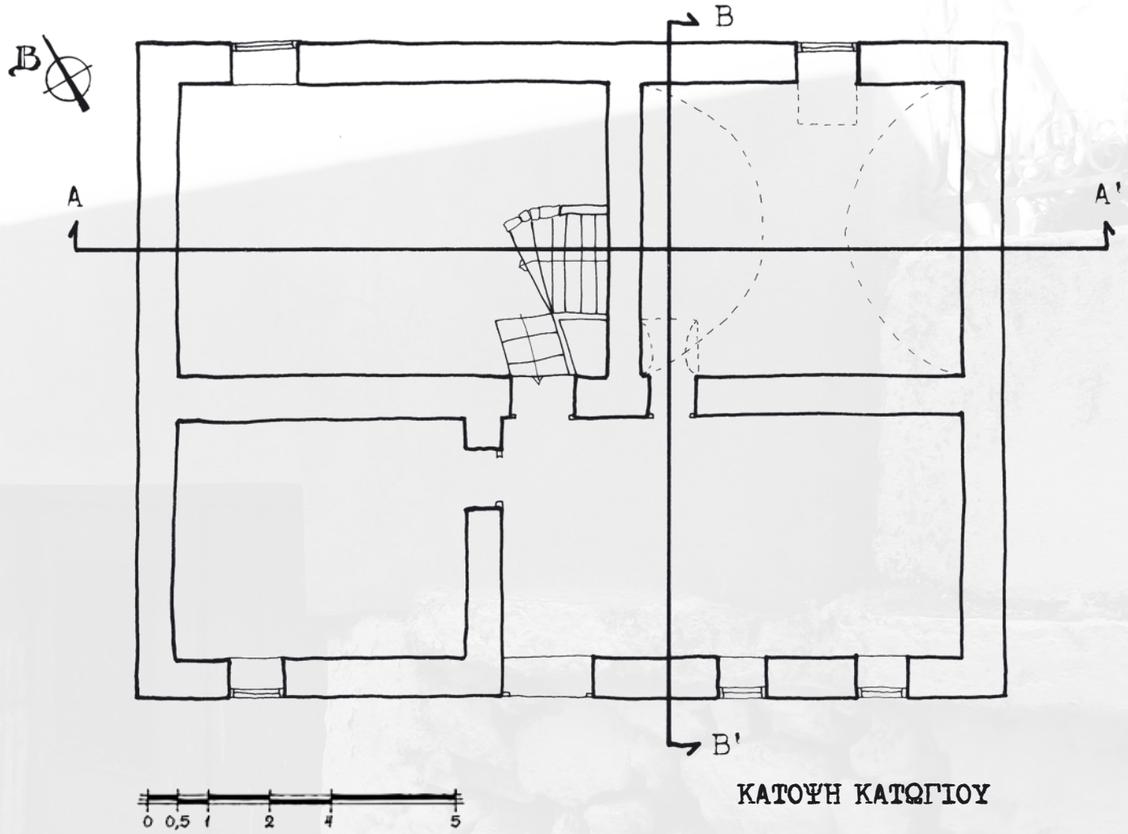

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

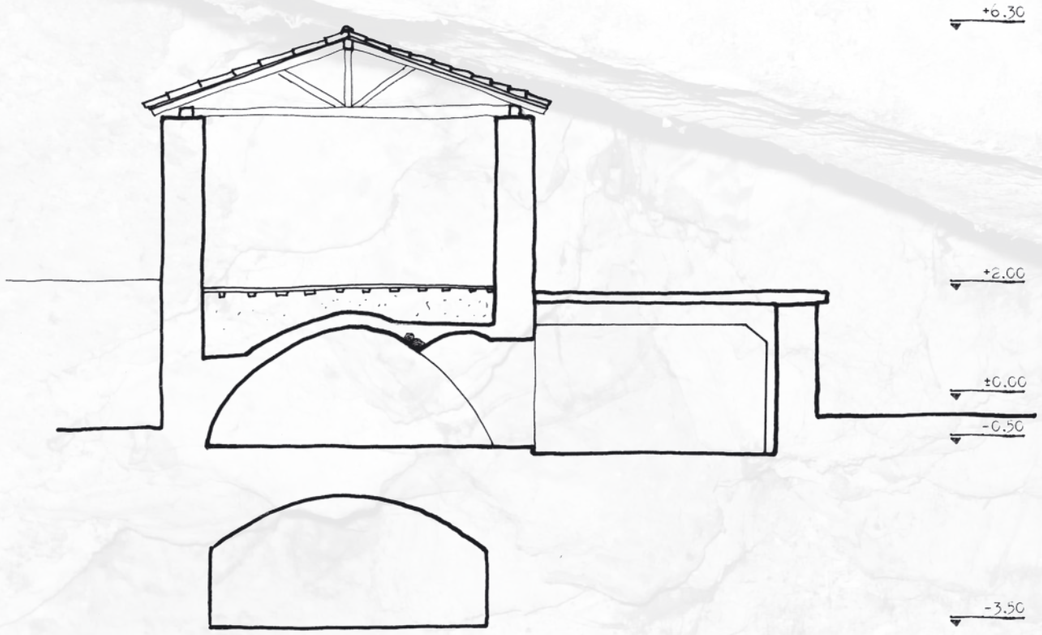

ΤΟΜΗ Β-Β'

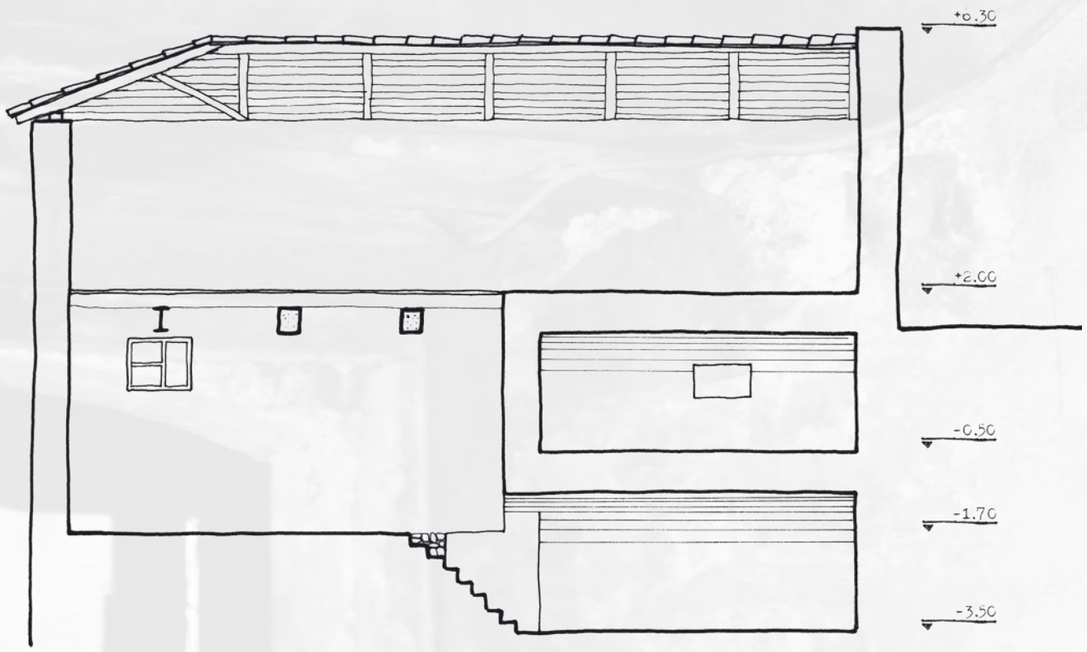

ΤΟΜΗ Α-Α'

Κελλάρι.

Πρώτο υπόγειο.

Λεπτομέρεια εισόδου στο κατώι.

Κτήριο Η'

Χρονολογία κατασκευής: 1905.
Θέση: Δυτικά της πλατείας.
Κατάσταση: Καλή, εγκαταλελειμένο
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
– Ανοικτός φεγγίτης στο άνω μέρος του παραθύρου.
– Εσωτερικά ξύλινα χωρίσματα.
Επεμβάσεις:
– Εκ των υστέρων κτισμένη οπίσθια είσοδος.
Παθολογία:
– Χαγιάτι σε κακή κατάσταση.
– Κατάρρευση εξώστη.

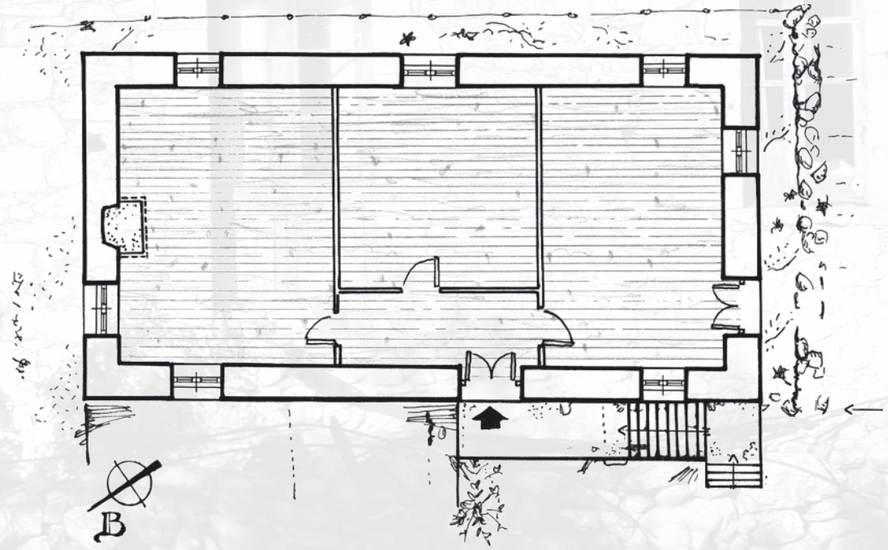

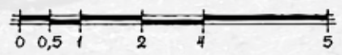

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

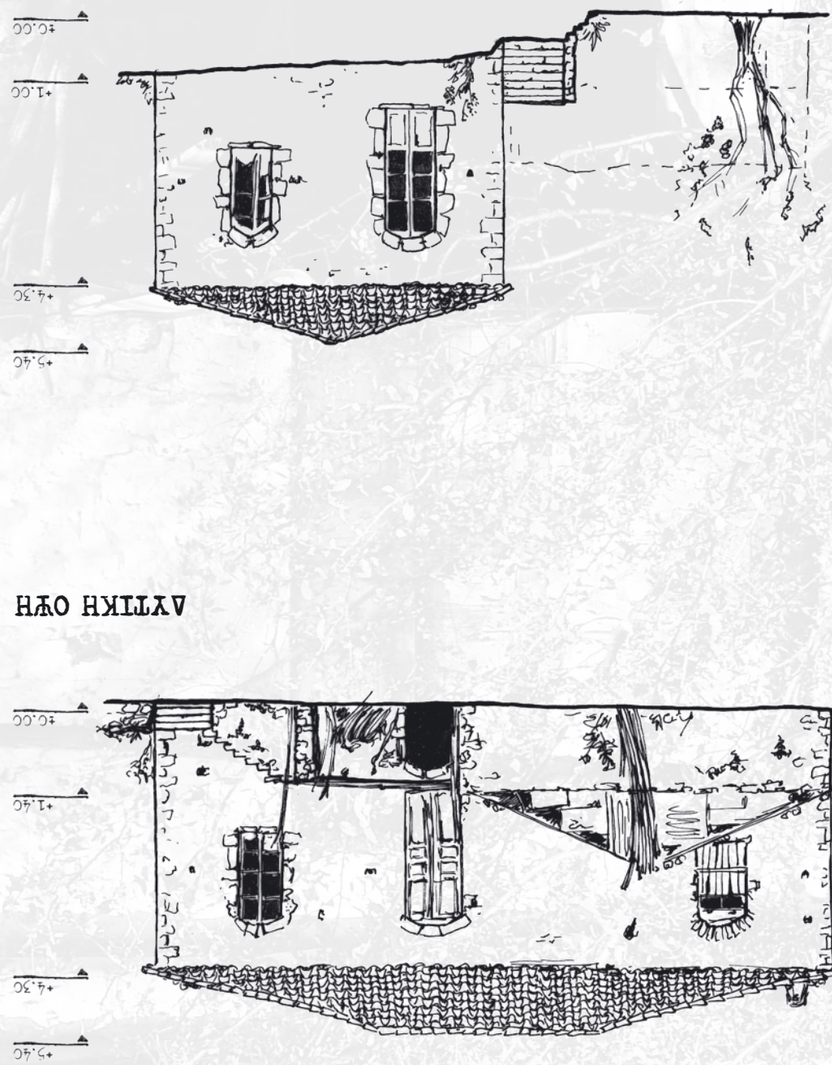

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

Νοτιοανατολική γωνία.

Νότια όψη.

Δυτική όψη.

Κτήριο θ'

Χρονολογία κατασκευής: Τέλη 18ου αιώνα.
Θέση: Δυτικά της πλατείας.
Κατάσταση: Καλή, χρήση ως αποθήκη.
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Τρεις θόλοι στο κατώι, ο ένας κάθετος στους άλλους δύο.
- Πλακόστρωση στον εξώστη με υπερμεγέθεις πλάκες.
- Πιθανά υπολείμματα του ξύλινου ξυλοτύπου, εγκάρσια κομμένα, στη γενέτειρα του θόλου της εισόδου.
- Ειδική διάταξη με μεγάλη κάδη (πατητήρι) για την παρασκευή κρασιού.

Επεμβάσεις:
- Δεν διαπιστώθηκαν.

Παθολογία:
- Δεν διαπιστώθηκαν προβλήματα.

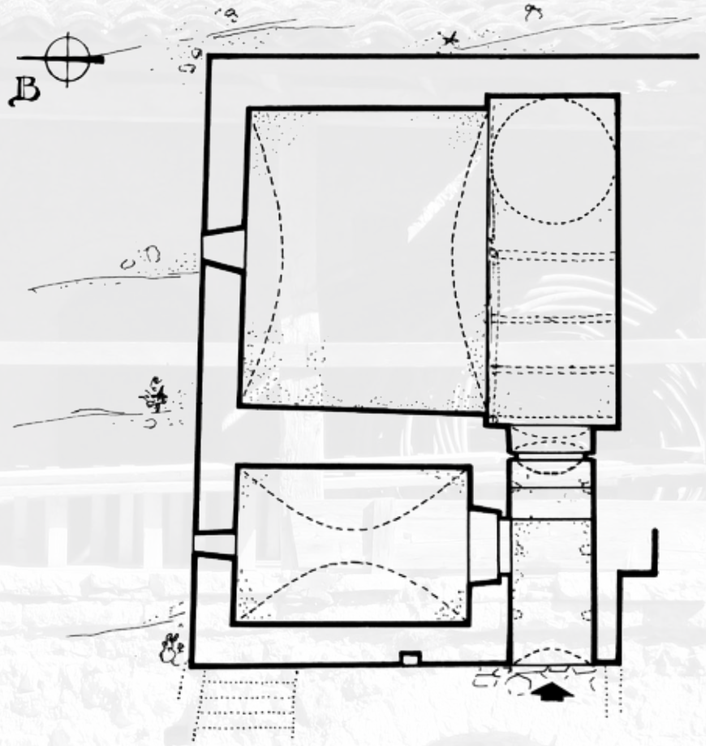

0 0,5 1 2 4 5

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

ΔΙΑΜΗΚΗΣ ΤΟΜΗ

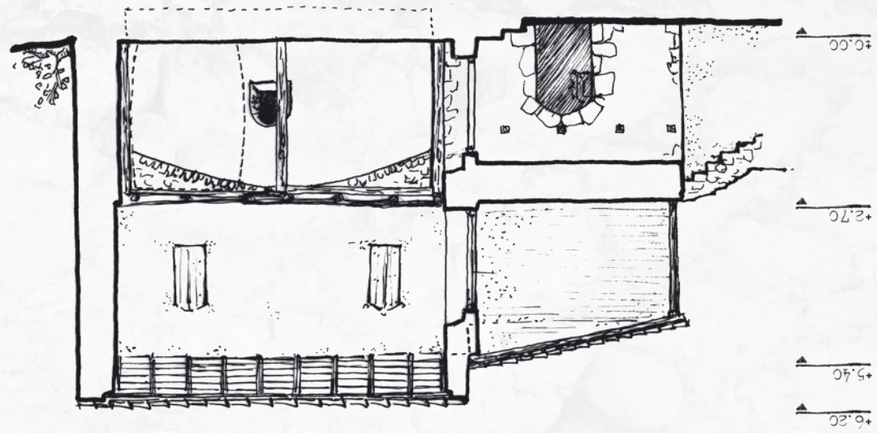

ΑΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

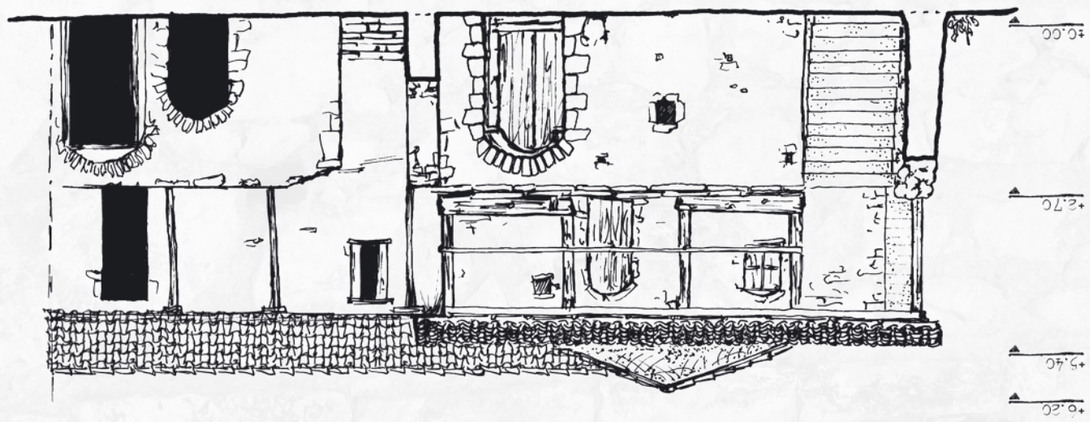

Αυτική όψη.

Εισόδος στο κατώι.

Μεγάλη κάδη στο κατώι.

Κτήριο Ι'

Θέση: Βόρεια της πλατείας.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:4 (Τύπος 1Β).

Τμήμα Α' (Ανατολικό τμήμα)

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 19ου αιώνα.
Κατάσταση: Κακή, ερείπιο.
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας 1:1,5.
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Θόλος στο κατώι.
- Διπλά στρωμένο πάτωμα με ενδιάμεση στρώση άχυρου και λάσπης.
- Τοξωτά παράθυρα.

Επεμβάσεις:
- Αποχωρητήριο από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Παθολογία:
- Κατάρρευση της στέγης.
- Κατάρρευση του ξύλινου δαπέδου.
- Κατάρρευση του νότιου τοίχου.

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

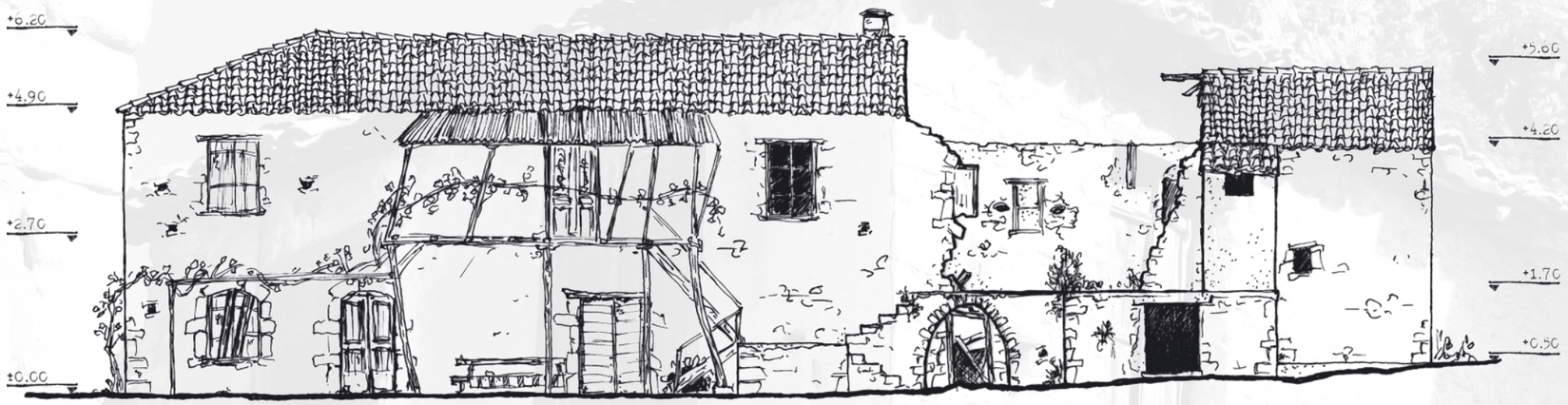

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

ΕΓΚΑΡΣΙΑ ΤΟΜΗ

Τμήμα Β' (Δυτικό τμήμα, νεότερη προσθήκη)

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Κατάσταση: Καλή, εγκαταλελειμένο.
Ύψος: Δίπατο με χαμηλό, υπόγειο αποθηκευτικό χώρο, κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2,5.
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
– Πρόσφατα ανακατασκευασμένο ξύλινο χαγιάτι.
– Υπόγειος αποθηκευτικός χώρος, με χαμηλό ύψος (περίπου 80εκ.)
– Τρίριχτη στέγη
– Τοξωτα παράθυρα στο κατώι, με ξύλινα πρέκια στο ανώι.
Επεμβάσεις:
– Δεν διαπιστώθηκαν.
Παθολογία:
– Αστοχία τοξωτού πρεκιού.

Άποψη από τα νοτιοδυτικά.

Ανατολικό τμήμα.

Κτήριο ΙΑ'

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Θέση: Βόρεια της πλατείας.
Κατάσταση: Κακή, ερείπιο.
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Μεσοδόκι στήριξης του δαπέδου.
- Παράθυρα με σύνθετο λίθινο πρέκι και ανακουφιστικό τόξο
- Ξύλινα εσωτερικά χωρίσματα.
- Λίθινη εξωτερική σκάλα.

Επεμβάσεις:
- Ανικατάσταση του ξύλινου χαγιατιού με εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Παθολογία:
- Κατάρρευση του δυτικού τοίχου.
- Κατάρρευση μέρους της στέγης.

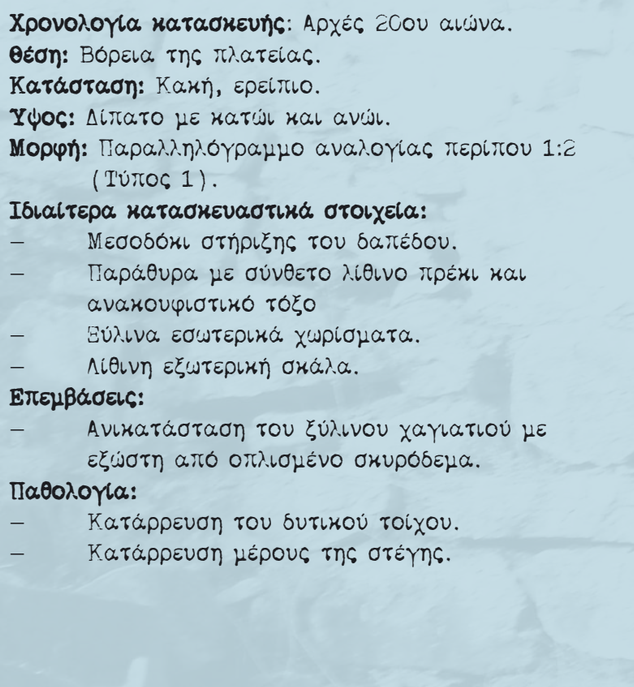

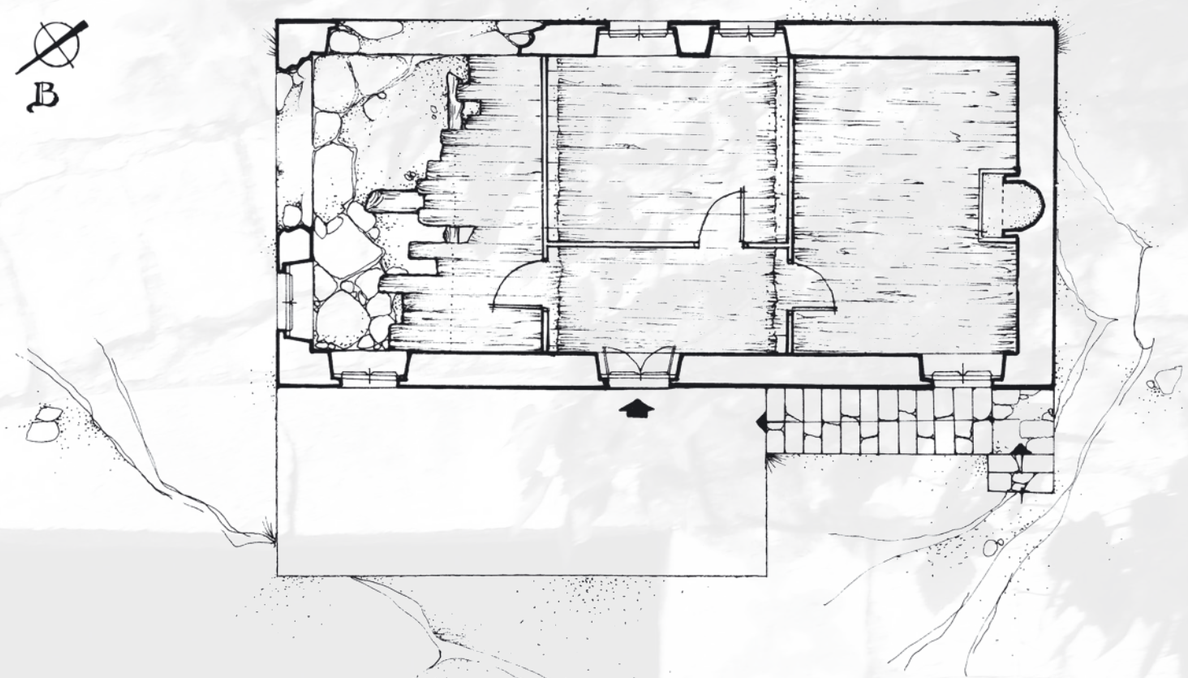

ΚΑΤΟΨΗ ΑΝΩΓΙΟΥ

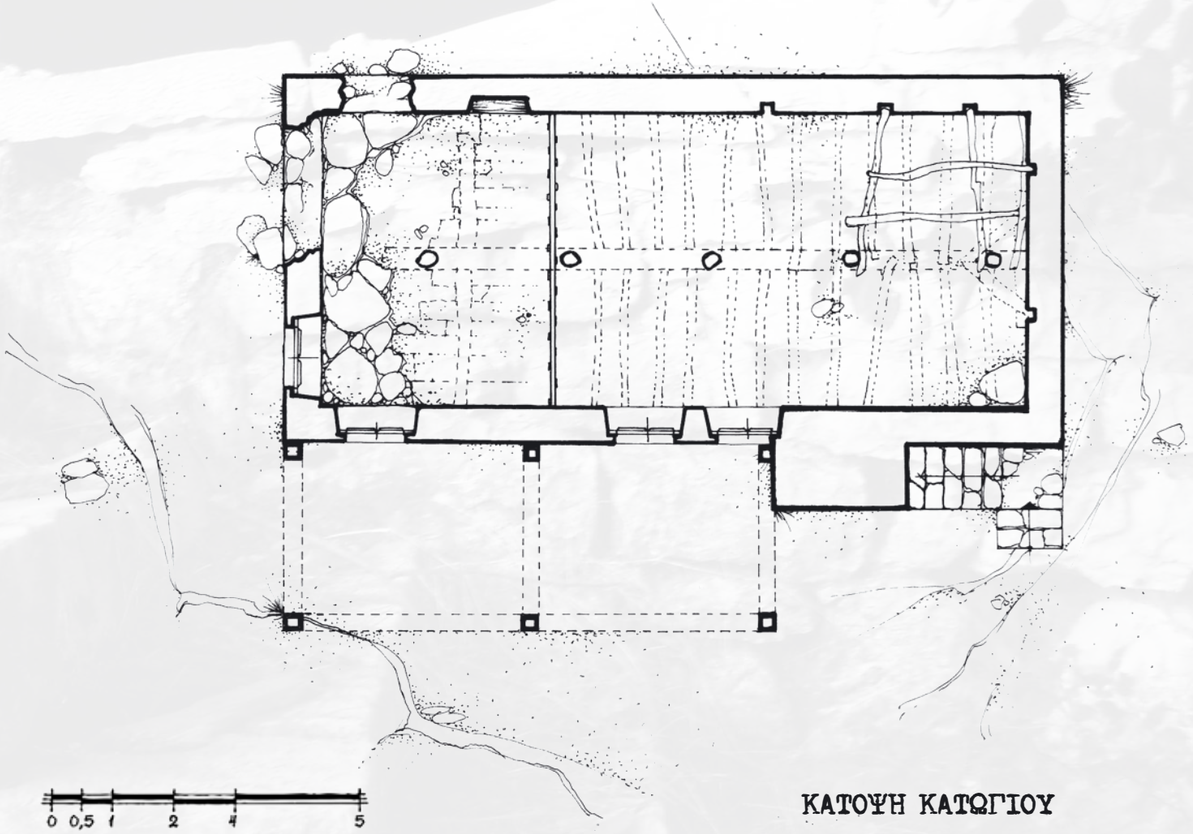

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

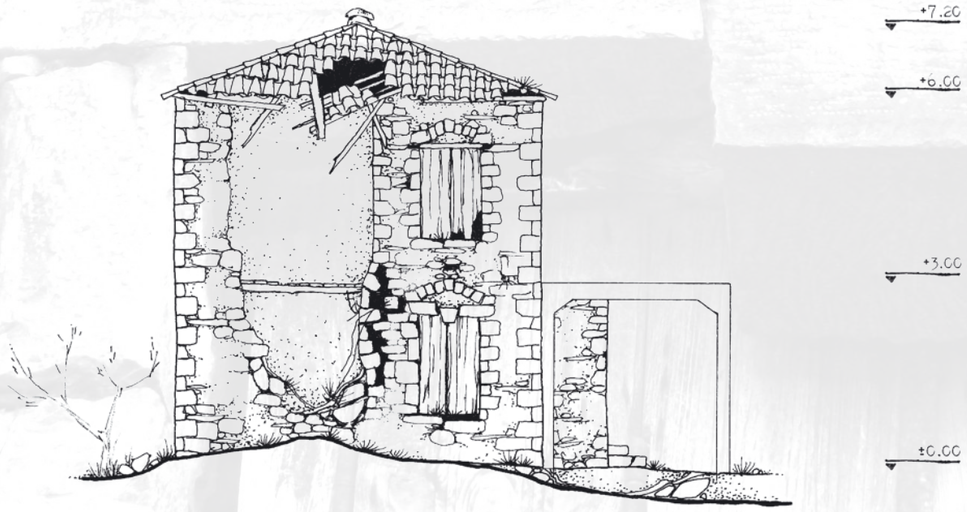

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

Βόρεια όψη.

Αστοχία πρεκιού.

Κτήριο ΙΒ'

Χρονολογία κατασκευής: Μέσα 19ου αιώνα και 1904.
Θέση: Βορειοδυτικά της πλατείας.
Κατάσταση: Μέτρια, εγκαταλελειμένο
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: 2 παραλληλόγραμμα αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1Β).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
– Θόλος στο κατώι.
Επεμβάσεις:
– Αντικατάσταση των ξύλινων χαγιατιών με ενιαίο εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.
Παθολογία:
– Κατάρρευση ξύλινων εξωστών.
– Εμφάνιση σήψης στα εσωτερικά ξύλινα στοιχεία.

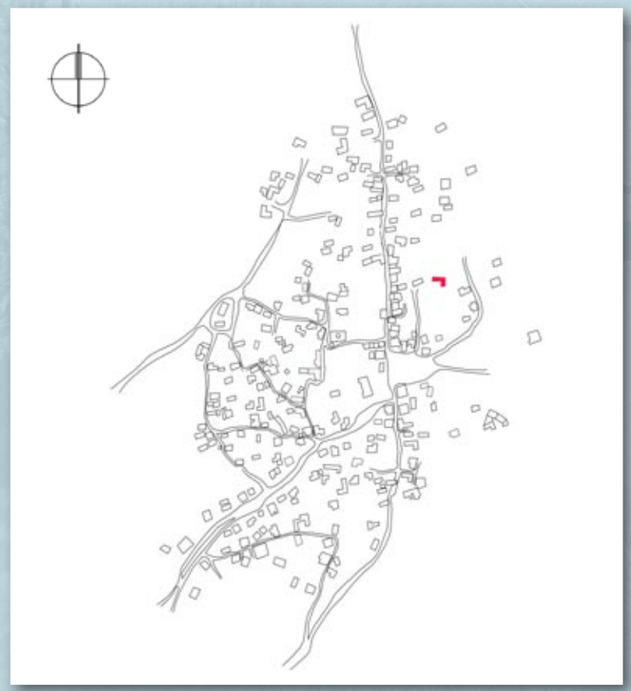

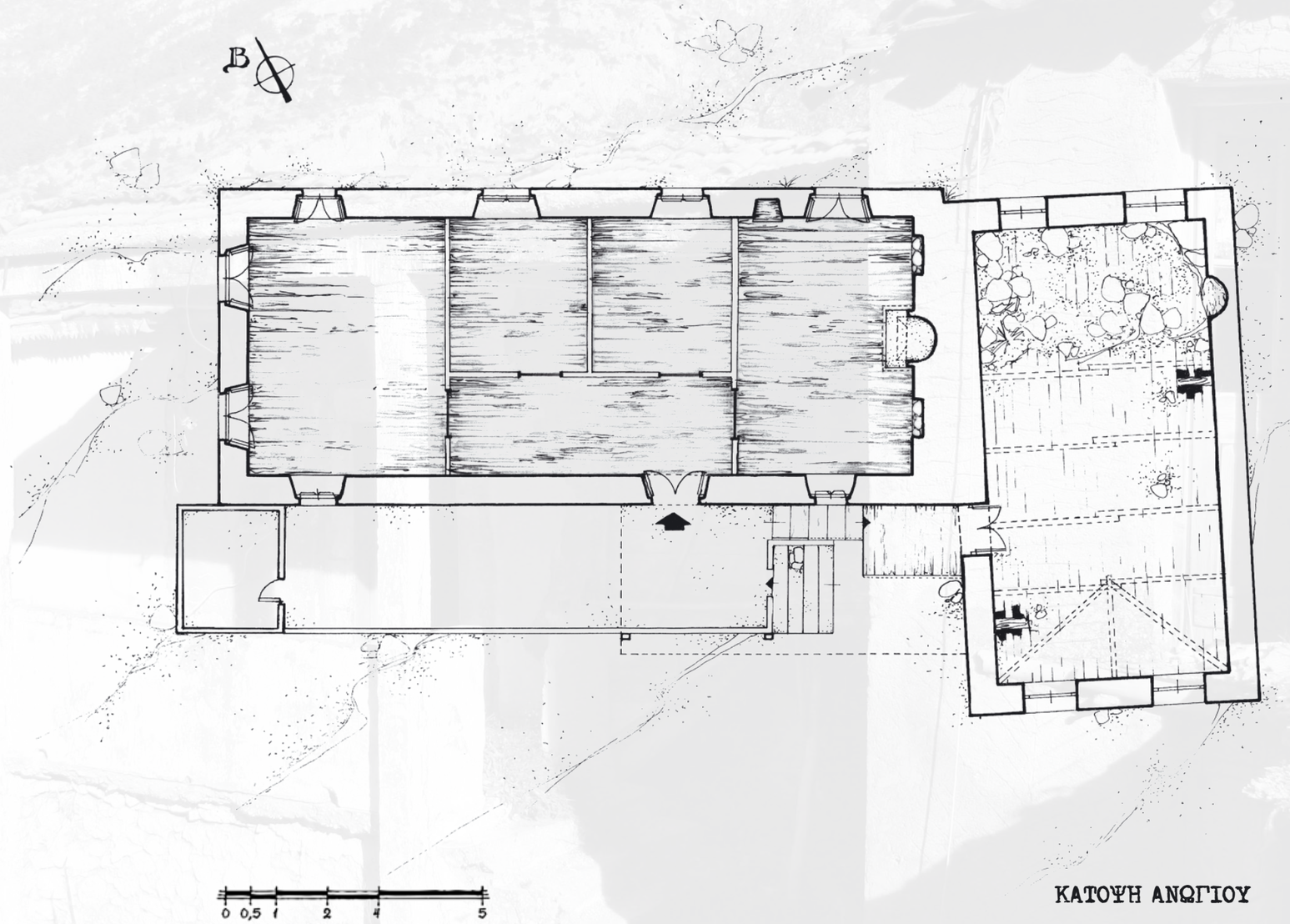

ΚΑΤΟΨΗ ΑΝΩΓΙΟΥ

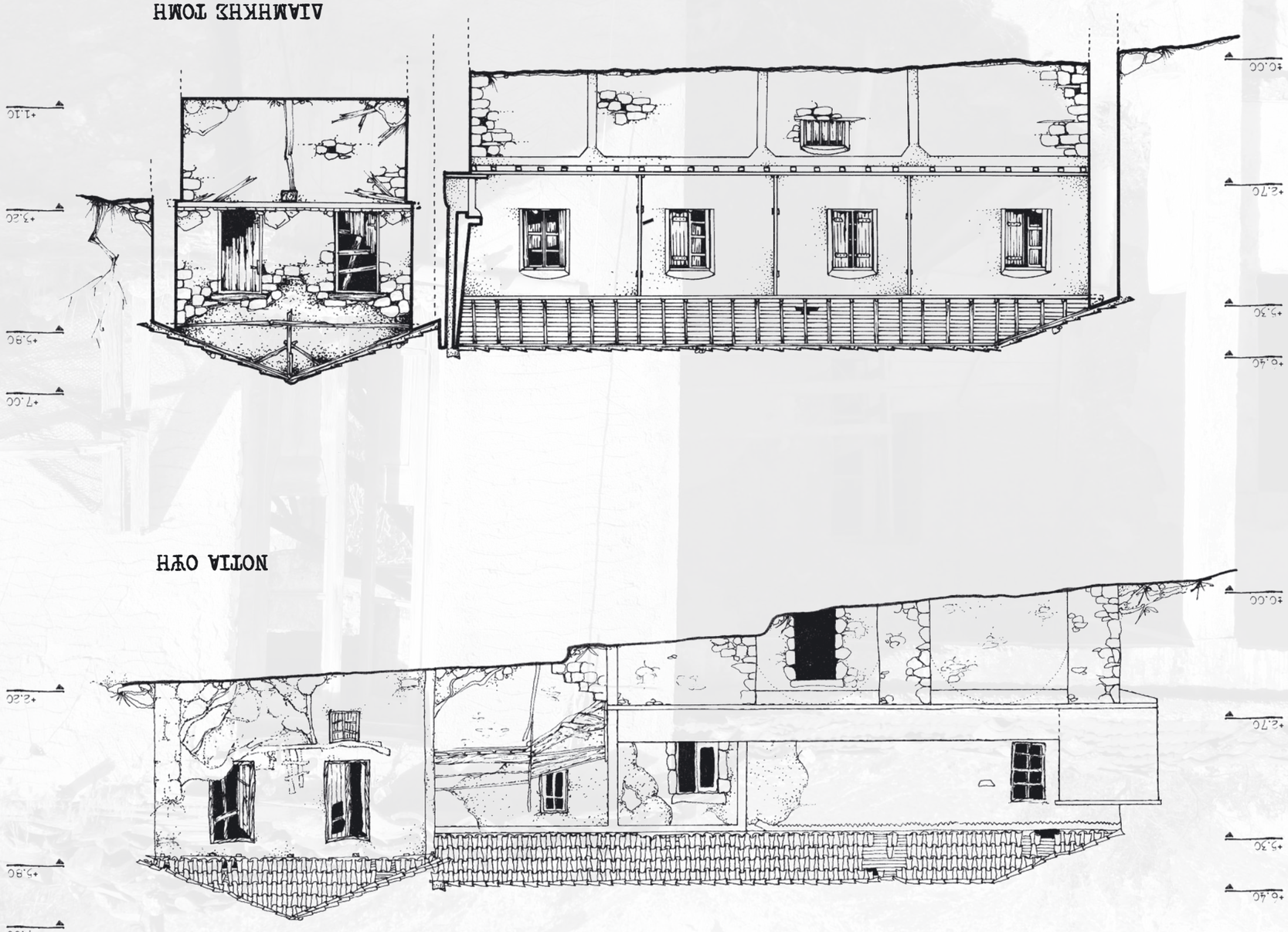

Αεπτορέρεια σταγάπς.

Νότια όψη.

Άποψη από τον δρόμο.

Κτήριο ΙΓ'

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Θέση: Βορειοδυτικά της πλατείας.
Κατάσταση: Καλή, εγκαταλελειμένο.
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:1,3 (Τύπος 3).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Συνδυασμός υποστυλωμάτων και δοκαριών οπλισμένου σκυροδέματος με χαλύβδινα δοκάρια.
- Ξύλινο πάτωμα εδραζόμενο στον προαναφερόμενο σκελετό.

Επεμβάσεις:
- Δεν διαπιστώθηκαν.

Παθολογία:
- Δεν διαπιστώθηκαν προβλήματα.

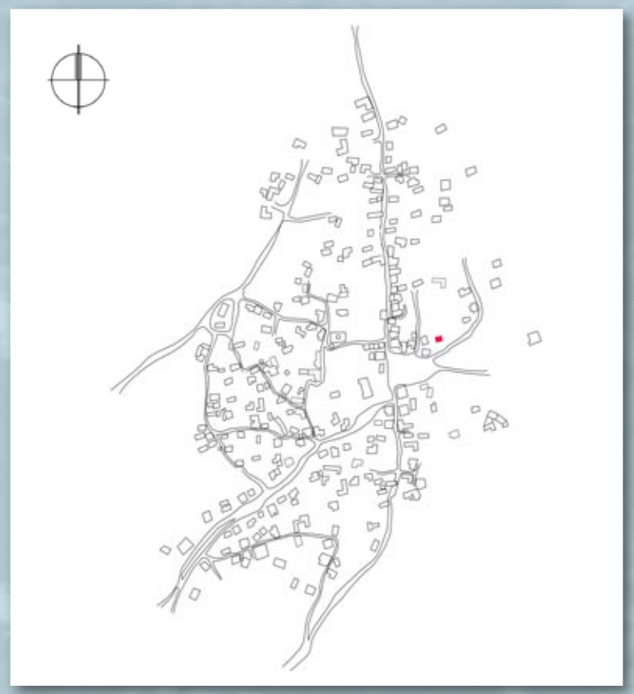

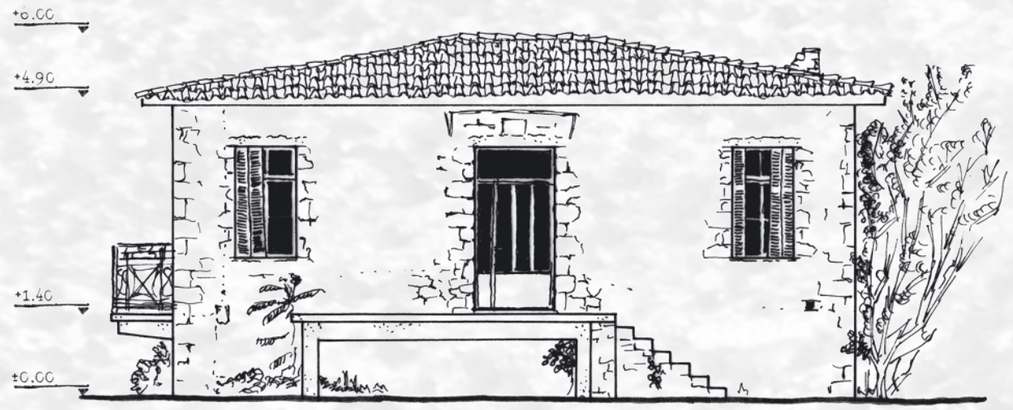

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

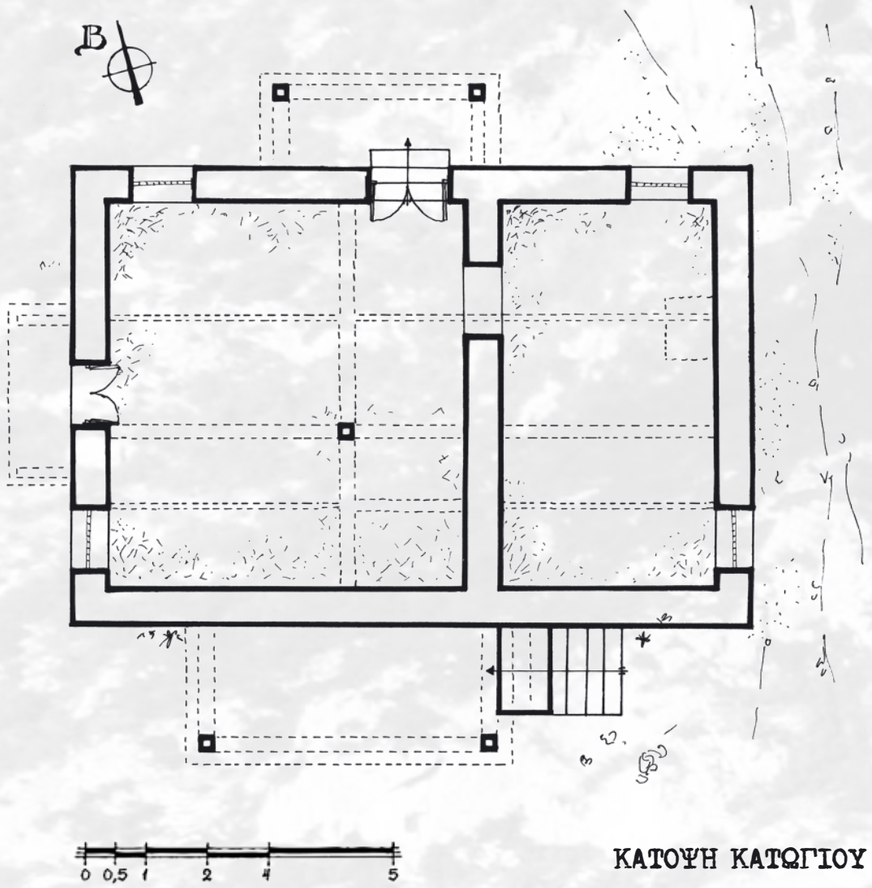

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

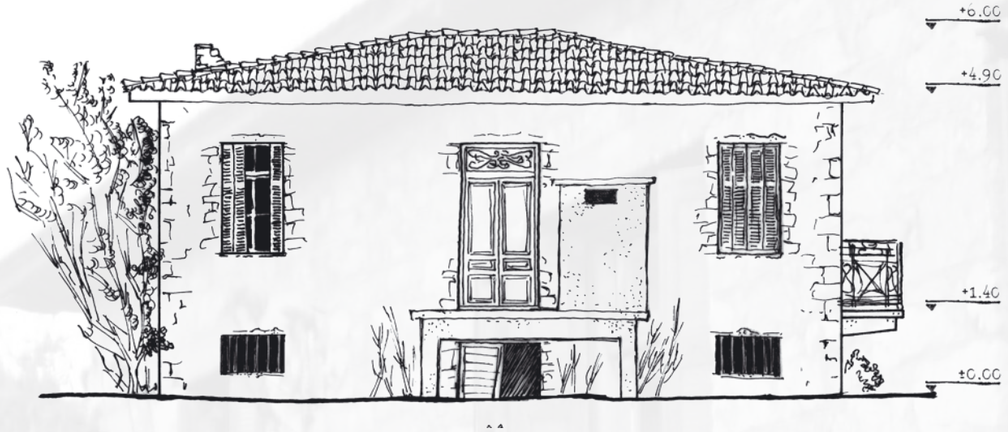

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

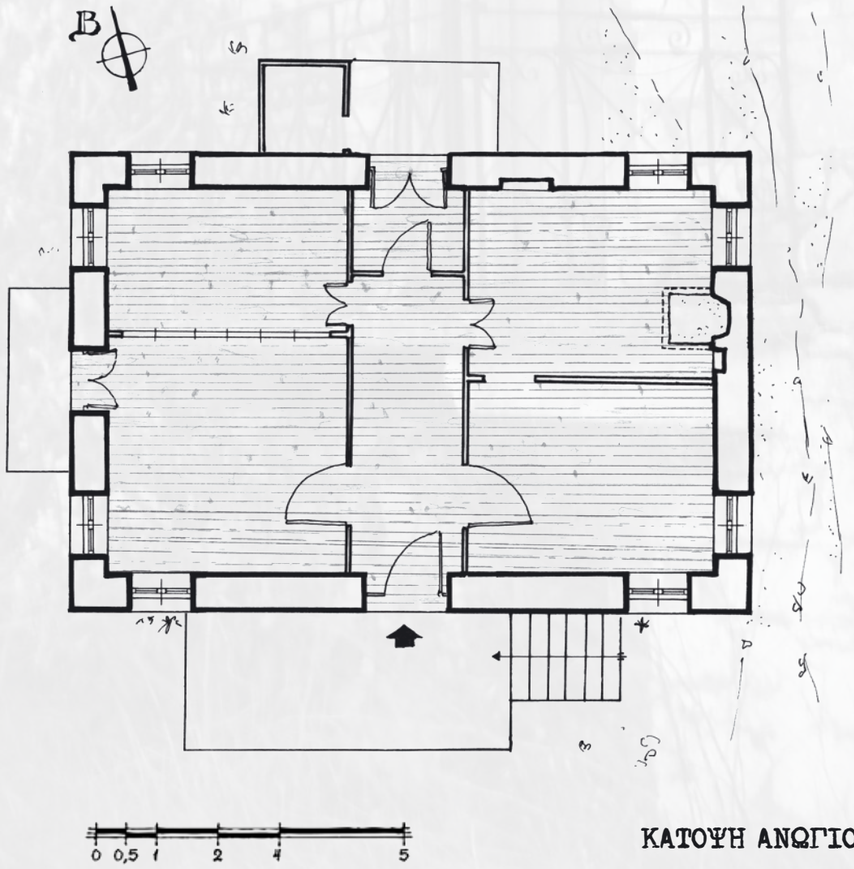

ΚΑΤΟΨΗ ΑΝΩΓΙΟΥ

Νότια όψη.

Δυτική όψη.

Στήριξη πατώματος.

Κτήριο ΙΔ'

Χρονολογία κατασκευής: Αρχές 20ου αιώνα.
Θέση: Επί της πλατείας, στο βόρειο τμήμα της.
Κατάσταση: Καλή, χρήση ως αγροτικό ιατρείο.
Ύψος: Δίπατο με κατώι και ανώι.
Μορφή: Παραλληλόγραμμο αναλογίας περίπου 1:2 (Τύπος 1).
Ιδιαίτερα κατασκευαστικά στοιχεία:
- Θόλος στο κατώι.
- Τοξωτά ανοίγματα.

Επεμβάσεις:
- Αντικατάσταση της ξύλινης διαδοκίδωσης του δαπέδου με πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος.
- Αντικατάσταση του ξύλινου εξώστη με εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.
- Επίχριση των τοίχων του κατωγιού.

Παθολογία:
- Δεν διαπιστώθηκαν προβλήματα.

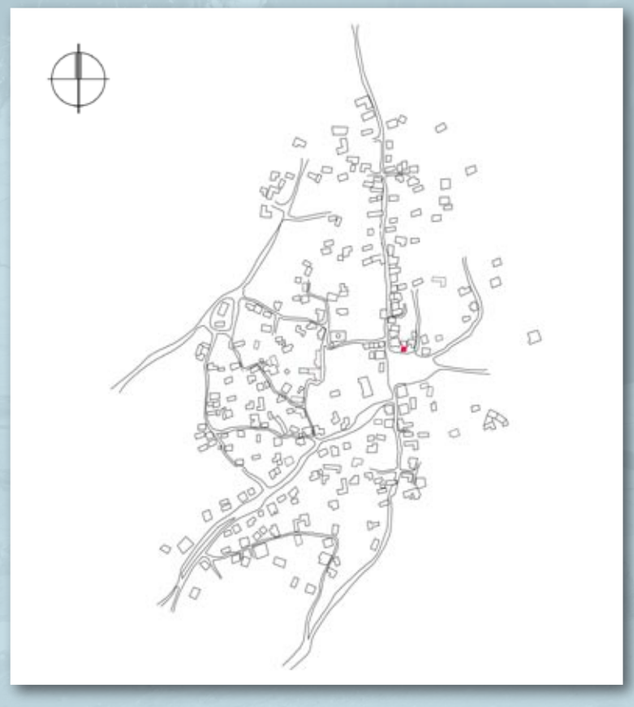

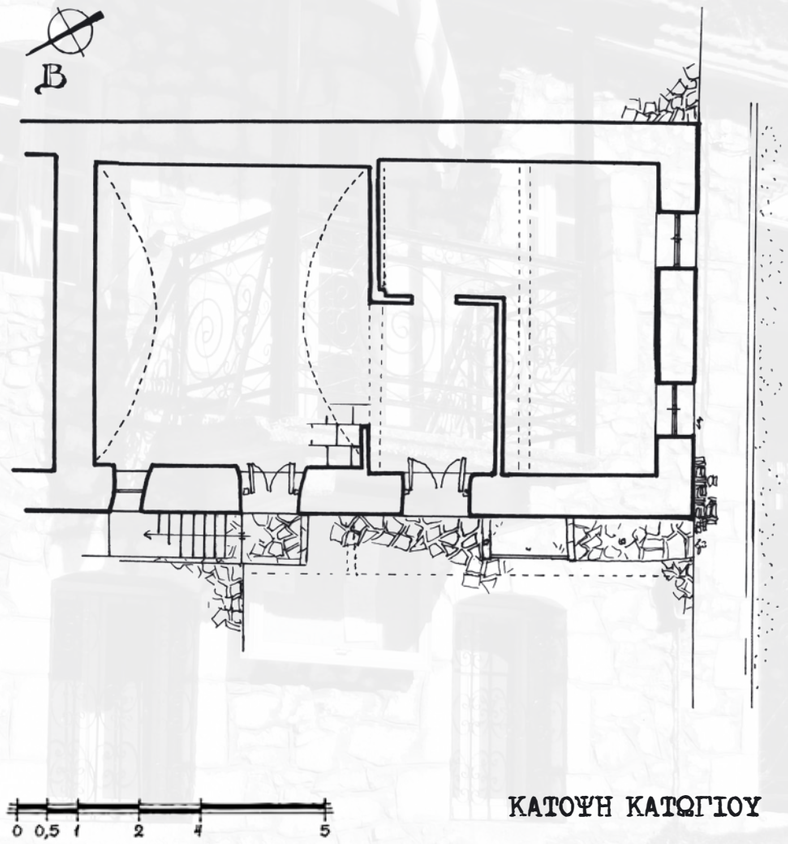

ΚΑΤΟΨΗ ΚΑΤΩΓΙΟΥ

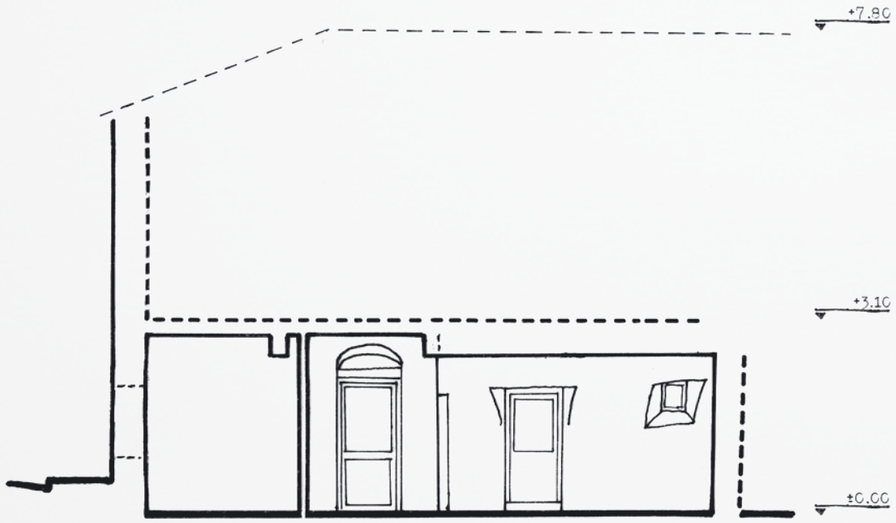

ΔΙΑΜΗΚΗΣ ΤΟΜΗ

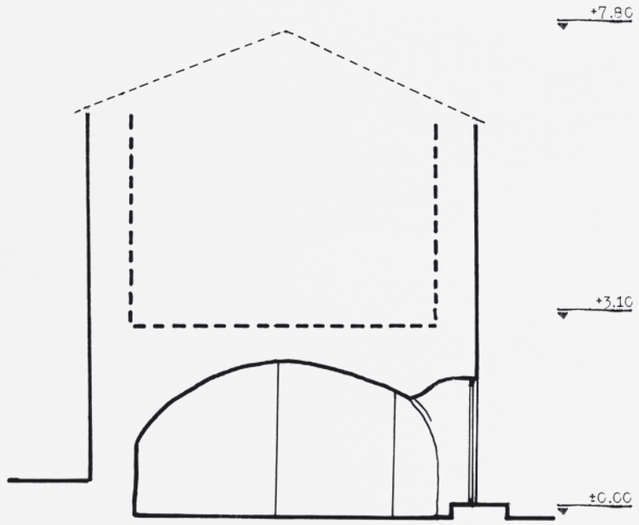

ΕΓΚΑΡΣΙΑ ΤΟΜΗ

Νότια όψη.

Δυτική όψη.

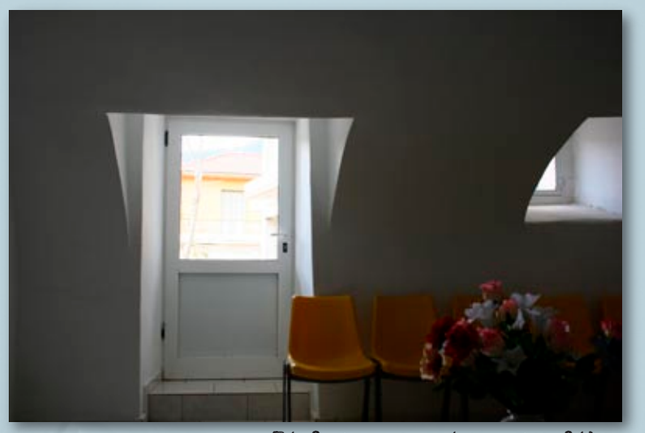

Σύνθεση ανοιγμάτων στο θόλο.

Δ. Οι τρόποι σύνθεσης κτισμάτων και ελεύθερων χώρων για τη δημιουργία συνόλων

Όπως αναφέρθηκε ήδη, η Κανδήλα είναι ένας ιδιαίτερα αραιοδομημένος, αγροτικού χαρακτήρα οικισμός. Τα κτίσματα βρίσκονται ελεύθερα τοποθετημένα μέσα σε αγροτεμάχια και σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους. Δύο εκ των περιπτώσεων όπου παρατηρήθηκαν συγκεντρώσεις κτιρίων παρατίθενται παρακάτω.

Έγινε επιλογή δύο διαφορετικών τοποθεσιών σε ένα συγκεκριμένο δρόμο, όπου παρουσιάζεται μια μεγαλύτερη συγκέντρωση κτισμάτων. Ο προαναφερθής δρόμος διατρέχει την περιοχή πίσω από την Εκκλησία του οικισμού και προσφάτως διαπλατύνθηκε και ασφαλτοστρώθηκε.

Τομή δρομου (Ι)
(βλ. παράρτημα)

Το ένα κτιριακό σύνολο αποτελείται από τρία κτίσματα τοποθετημένα με τη μεγάλη τους πλευρά προς το δρόμο. Αυτή η ασυνήθιστη για τα δεδομένα του οικισμού διάταξη μάλλον υποδεικνύει πως ο δρόμος διανοίχτηκε πρόσφατα, στα ίχνη κάποιου παλαιότερου μονοπατιού, ή περάσματος.

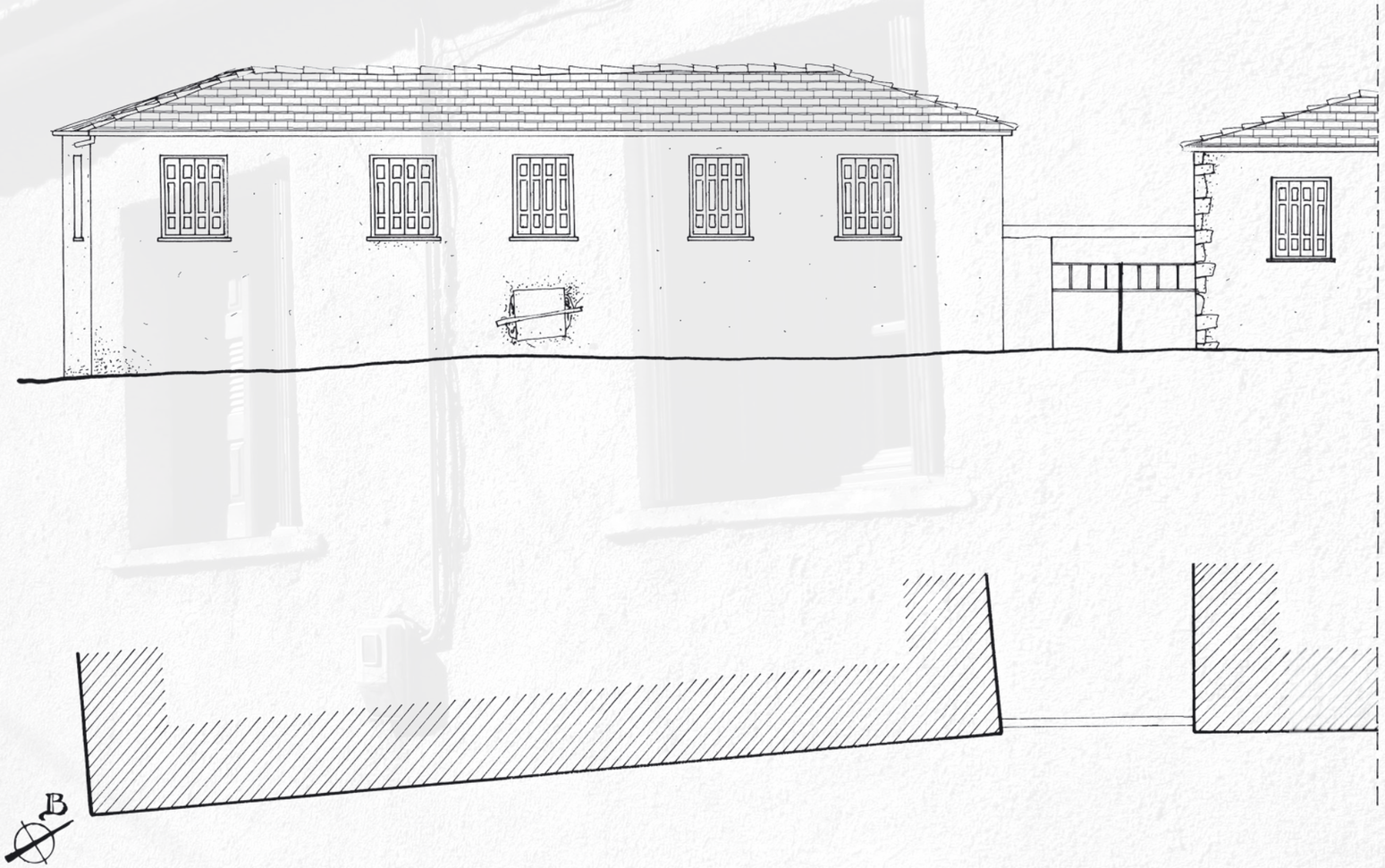

Τομή δρομου (ΙΙ)
(βλ. παράρτημα)

Το δεύτερο κτιριακό σύνολο αποτελείται από τρεις ετερόκλητες οικίες. Μία με νεοκλασικά στοιχεία, μια ιδιαίτερα παλαιή αγροικία και ένα κτίσμα με εκτεταμένες προσθήκες.

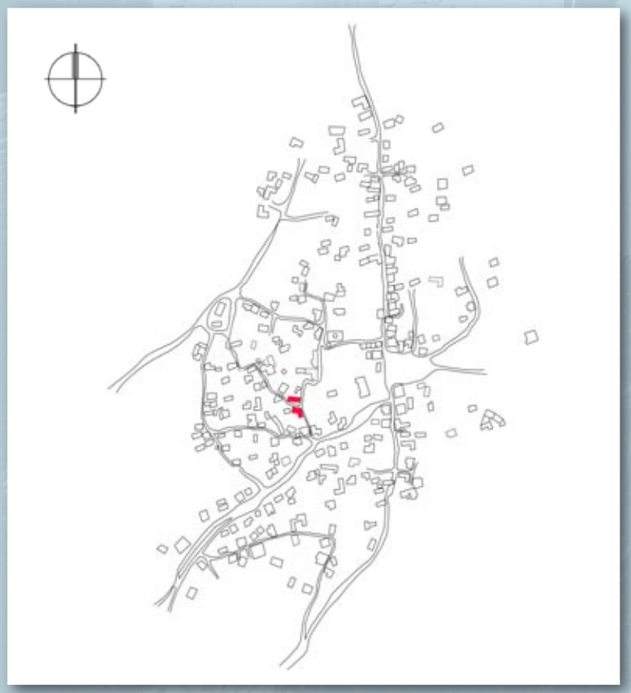

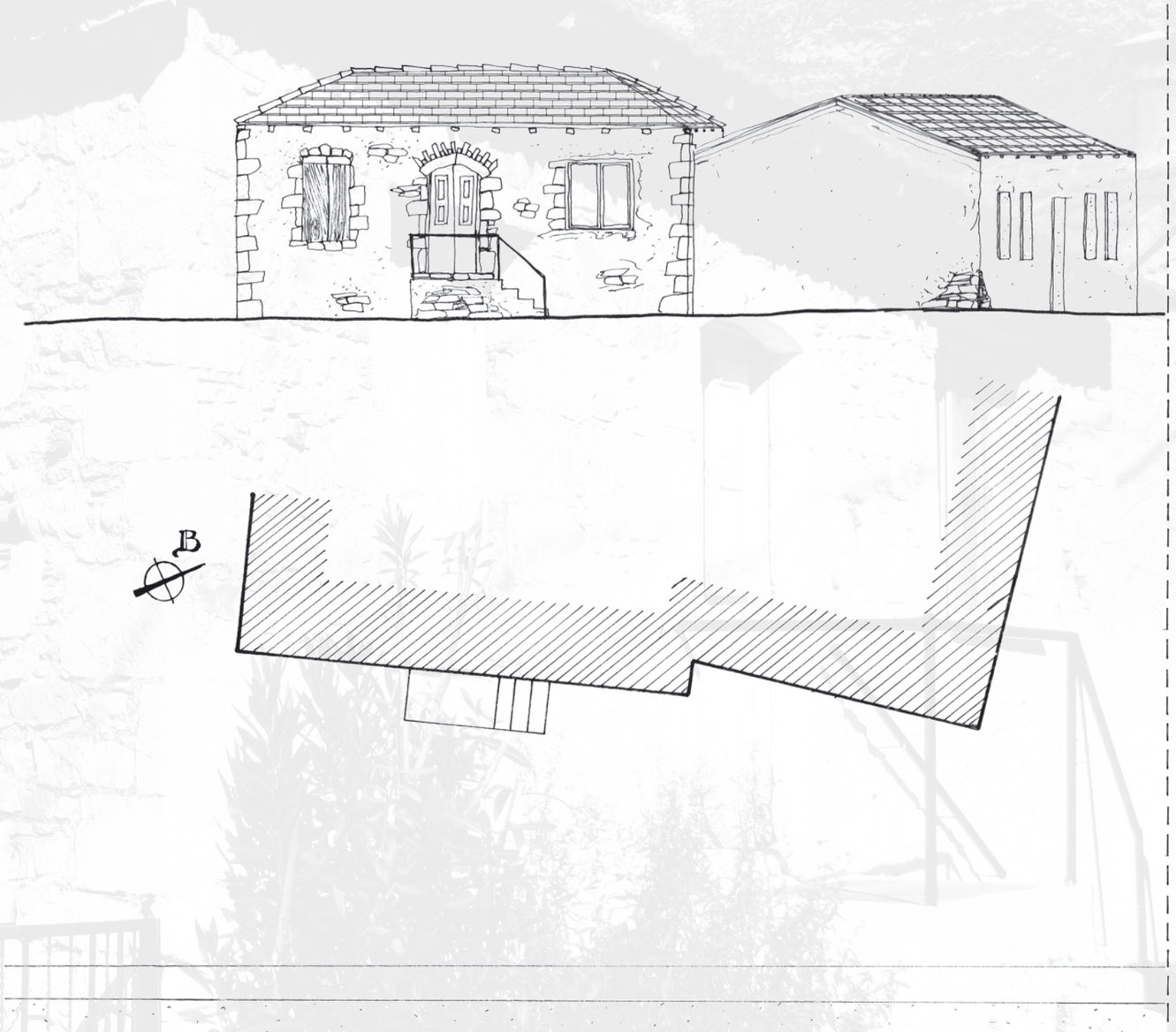

Ε. Ο μορφολογικός χαρακτήρας του οικισμού.

Εισερχόμενος κανείς στον οικισμό της Κανδήλας από τον κεντρικό δρόμο, αντιμετωπίζει μία θλιβερή κατάσταση. Ο χώρος γύρω από την κεντρική πλατεία έχει καταληφθεί από κτήρια των δεκαετιών 1950-1960, απομεινάρια μιας εποχής που σύσσωμη η ελληνική επαρχία υιοθέτησε το οπλισμένο σκυρόδεμα ως λύση για κάθε πρόβλημα. Προσπαθώντας κάποιος να ανακαλύψει περισσότερα στοιχεία για το παρελθόν του οικισμού, θα πρέπει να εξερευνήσει τις πιο παραμελημένες γειτονιές.

Εκεί, με λίγη φαντασία, ξεδιπλώνεται μια διαφορετική εικόνα.

Αντικρύζει κανείς έναν τυπικό ορεινό οικισμό της Αρκαδίας.

Ξεχωρίζει το σχολείο του 1930, κτισμένο με συνδυασμό λιθοδομής και οπλισμένου σκυροδέματος. Η κεντρική Εκκλησία -κτισμένη το 1889- και η βρύση στα ανατολικά αποτελούν τα άλλα δύο τοπόσημα του οικισμού.

Το έδαφος έχει ελαφριά κλίση, και κτήρια είναι τοποθετημένα σκόρπια μέσα στα κτήματα με τις καρυδιές και τα καπνά. Αγροτικοί χωματόδρομοι διατρέχουν τα χωράφια, συνδέοντας τα σπίτια μεταξύ τους και με τον κεντρικό δρόμο. Το σχήμα τους είναι ακανόνιστο, θα έλεγε κανείς τυχαίο. Παρ' όλο που η δόμηση είναι αραιή, οι στενοί δρόμοι σε υποχρεώνουν να περάσεις κοντά από τα κτήρια, πάντοτε από τη στενή τους μεριά. Χαμηλές μάνδρες δημιουργούν ένα χαλαρό όριο ανάμεσα από το δρόμο και την αυλή, όπου συνήθως βρίσκεται και η είσοδος.

Ο οικίες είναι επιμήκεις και χαμηλές, συνήθως διώροφες. Λίθινοι τοίχοι με μικρά ανοίγματα, και χαμηλές τρίριχτες στέγες στρωμένες με βυζαντινού τύπου κεραμίδια αποτελούν τον κανόνα. Ημιλαξευτά αγκωνάρια ενισχύουν τις γωνίες και τα ανοίγματα, τα οποία διαμορφώνονται με λίθινο τοξωτό πρέκι. Στα περισσότερα ανώγεια εισέρχεται κανείς μέσω χαγιατιού, παλιότερα ξύλινου, πλέον από σκυρόδεμα. Στο κατώι βρίσκονταν οι αποθήκες και οι στάβλοι, σήμερα χώροι αποθήκευσης γεωργικών μηχανημάτων και λιπασμάτων.

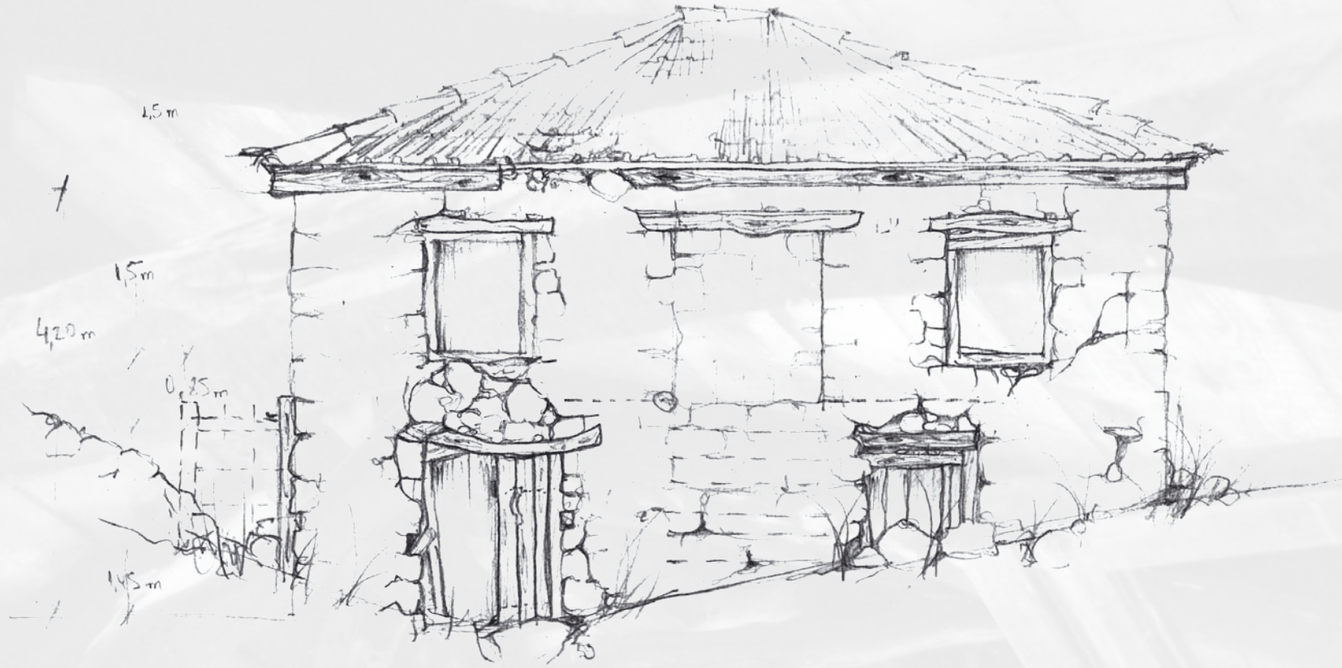

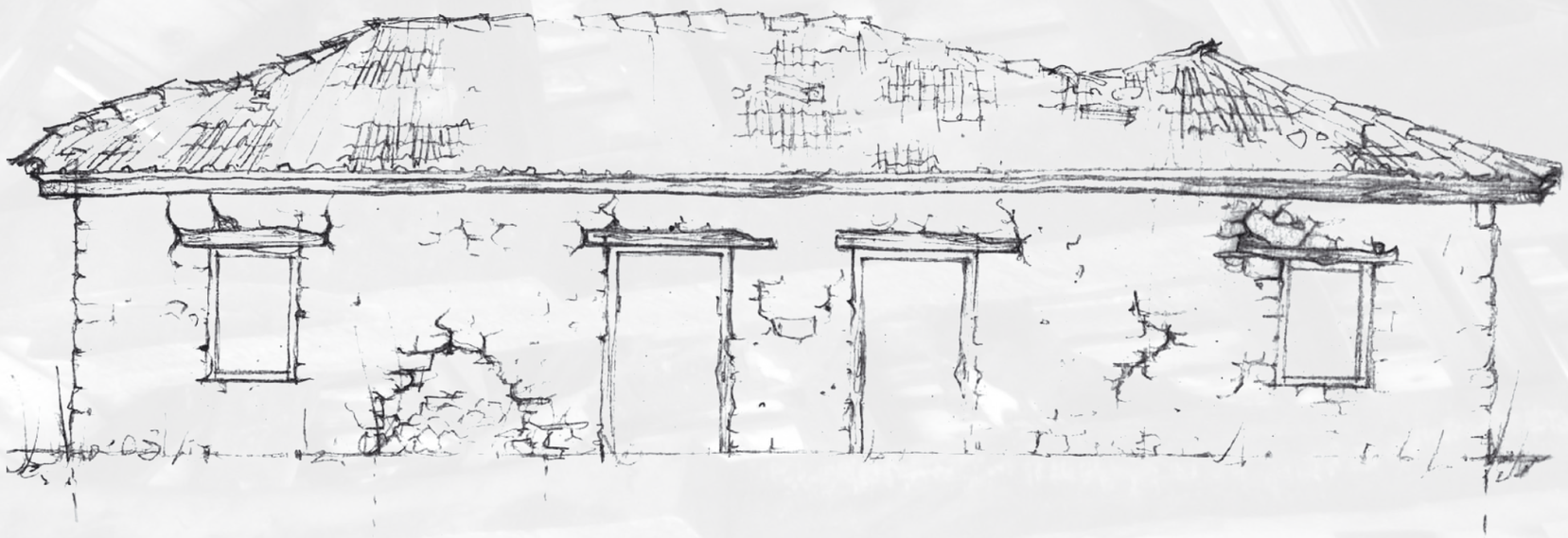

ΣΚΙΤΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΤΗΡΙΟ Γ΄

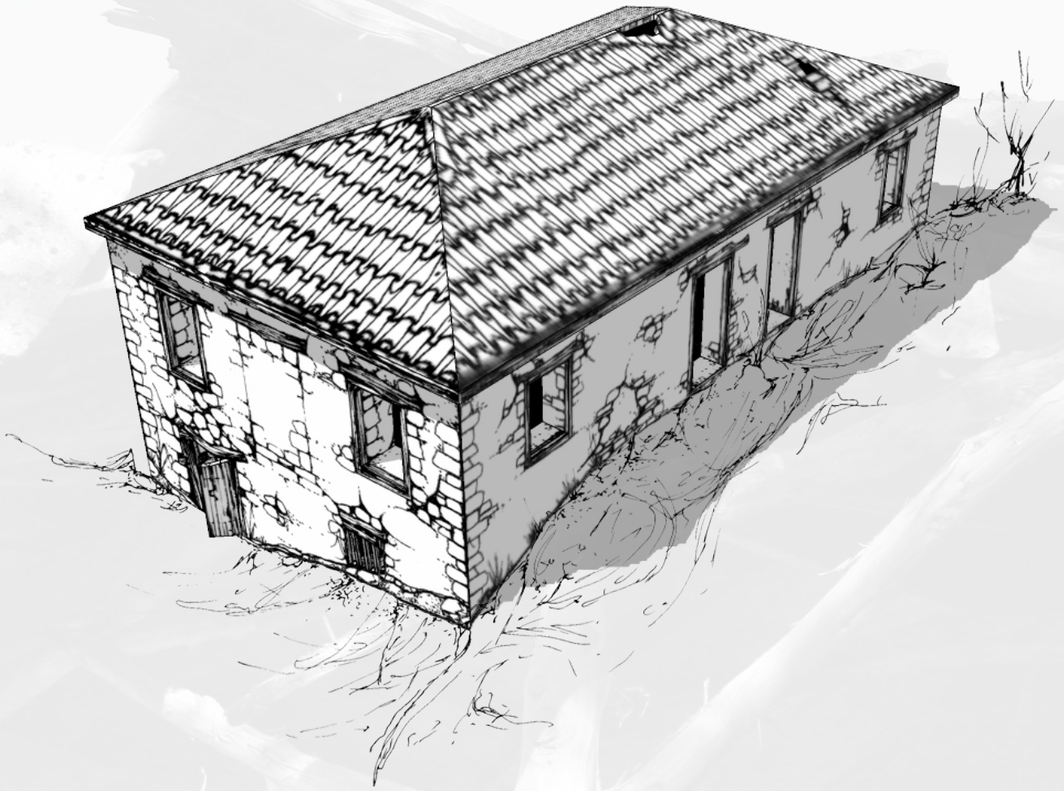

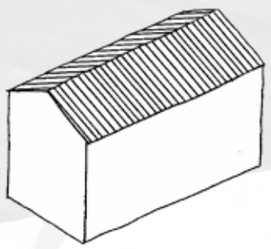

[1]

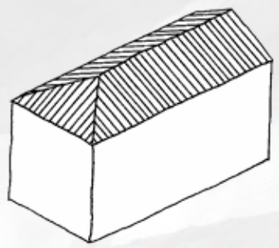

[2]

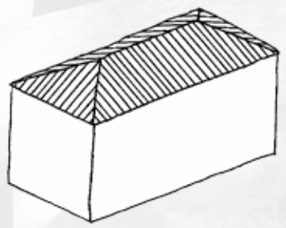

[3]

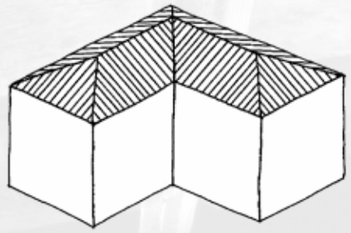

[4]

Σε νεότερα σπίτια των κάπως πιο εύπορων οικογενειών, μπορεί κανείς να διακρίνει νεοκλασικά στοιχεία. Συμμετρικά τοποθετημένα ανοίγματα με μεγάλο ύψος, διαμορφωμένα με λαξευτούς λίθους και γαλλικού τύπου κουφώματα. Εύλινο γείσο περιτρέχει τη στέγη, η οποία είναι συνήθως στρωμένη με γαλλικού τύπου κεραμίδια. Αν και λιγοστά, αυτά είναι συνήθως τα καλύτερα συντηρημένα κτίσματα του οικισμού.

Οι κατασκευές γενικά είναι απλές, χωρίς διακοσμήσεις και εξεζητημένα αρχιτεκτονικά στοιχεία. Οι παλαιότεροι κάτοικοι του οικισμού έχτιζαν σύμφωνα με τις ανάγκες τους, οι οποίες περιορίζονταν στις πιο βασικές. Τα κτήρια, στιβαρά και απλά, μιλούν από μόνα τους για τη ζωή αυτών που τα έκτισαν και για τις συνθήκες της εποχής τους.

[1] Δίρριχτη στέγη.
[2] Τρίριχτη στέγη.
[3] Τετράριχτη στέγη.
[4] Σύνθετη στέγη.

ΙΙ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ

Α. Οι επικρατέστεροι τρόποι κατασκευής των κτισμάτων.

1. Το κατασκευαστικό σύστημα.

Το κατασκευαστικό σύστημα που χρησιμοποιείται στον οικισμό της Κανδήλας είναι αυτό της ολόσωμης λίθινης κατασκευής, ενώ υπάρχουν και αρκετά παραδείγματα χρήσης θολοδομίας. Ο βασικός φέρων οργανισμός είναι σχεδόν πάντα λίθινος.

1.α Κατακόρυφα φέροντα στοιχεία:

Λίθινοι τοίχοι μεγάλου πάχους - 1,20 μέτρα μέγιστο, 60 εκατοστά ελάχιστο - αποτελούν τα κύρια κατακόρυφα φέροντα στοιχεία, και διακόπτονται από ανοίγματα μικρού μεγέθους. Σε ύψος δεν ξεπερνούν τα 7 μέτρα, καθώς σχεδόν όλα τα κτήρια είναι διώροφα. Είναι κατασκευασμένοι κατά κανόνα από μικρού μεγέθους ακανόνιστους λίθους.

Ενισχύσεις παρατηρήθηκαν στις γωνίες όλων των λιθόκτιστων τοίχων, με τη μορφή λαξευτών ή ημιλαξευτών ακρογωνιαίων λίθων. Η ίδια αντιμετώπιση εντοπίζεται και στα ανοίγματα.

Στα ισόγεια (κατώγια) γίνεται όπως αναφέρθηκε συχνή χρήση θολοδομίας.

Οι λιθόκτιστοι θόλοι είναι κατά προσέγγιση ημικυλινδρικοί και οι τοίχοι των γενετειρών είναι συνήθως πιο παχείς από τους γειτονικούς τους.

Οι μεγαλύτεροι φτάνουν σε άνοιγμα τα 4,5 μέτρα, ενώ συνήθως σε όροφο πάνω από αυτούς τοποθετούταν το χειμερινό με την εστία. Χαρακτηριστικό είναι πως κατά κανόνα ο θόλος δεν καταλαμβάνει περισσότερο από το 1/3 της κάτοψης.

Δευτερεύοντα κατακόρυφα στοιχεία είναι κατασκευασμένα από ξύλο.

Τα πλέον σημαντικά είναι τα υποστυλώματα που υποστηρίζουν το μεσοδόκι, το οποίο με τη σειρά του στηρίζει το πάτωμα του 1ου ορόφου.

Στοιχεία σε ερείπια οικιών υποδεικνύουν πως ξύλινα υποστυλώματα χρησιμοποιούνταν και για τη στήριξη επίσης ξύλινων χαγιατιών. Δυστυχώς δε σώθηκαν δείγματα, καθώς αντικαταστάθηκαν όλα με αντίστοιχα από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Δεν φαίνεται να υπάρχει ευρεία χρήση ξύλινων ενισχυτικών στοιχείων. Τέτοια στοιχεία εμφανίζονται σε λίγα έως ελάχιστα κτήρια, τα περισσότερα μη προσβάσιμα.

Λιθοδομή σε στρώσεις (ντουζένια).

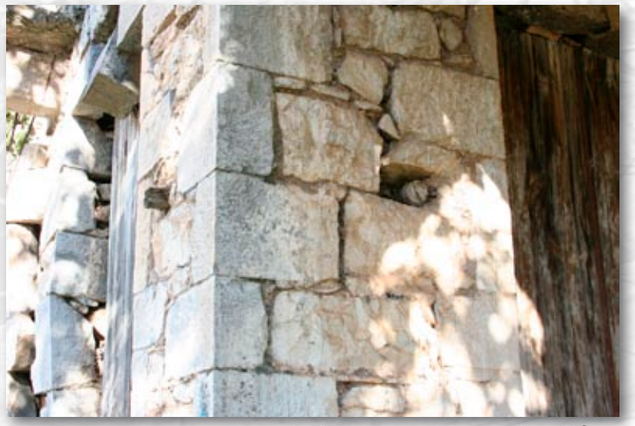

Λαξευτοί ακρογωνιαίοι λίθοι.

Λιθοδομή σε στρώσεις (ντουζένια).

Λιθοδομή με ξύλινη ενίσχυση (ξυλοδεσιά).

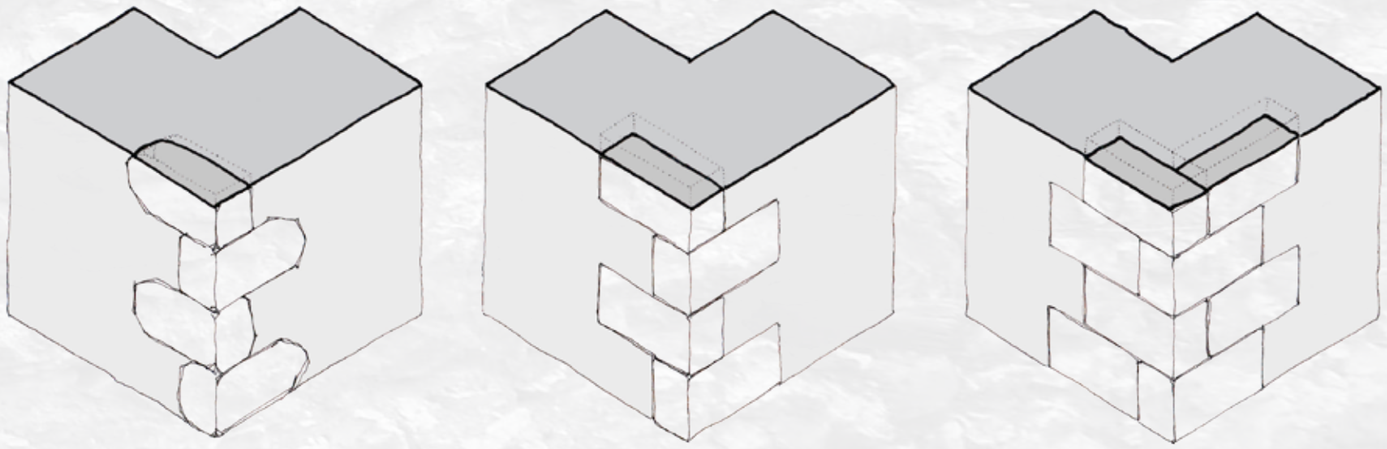

Ενδεικτικά παραδείγματα σύνθεσης ακρογωνιαίων λίθων.

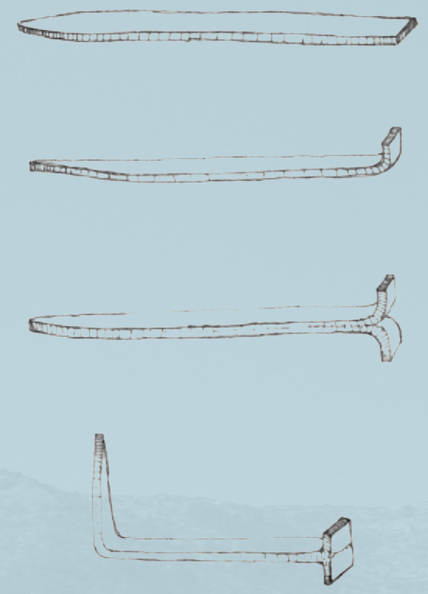

Κατασκευή τζινετιού τύπου [1].

Κατασκευή τζινετιού τύπου [2].

Θολωτή είσοδος.

Τυπικός θόλος σε κατώι.

Συνήθης διαμόρφωση παραθύρου σε θόλο.

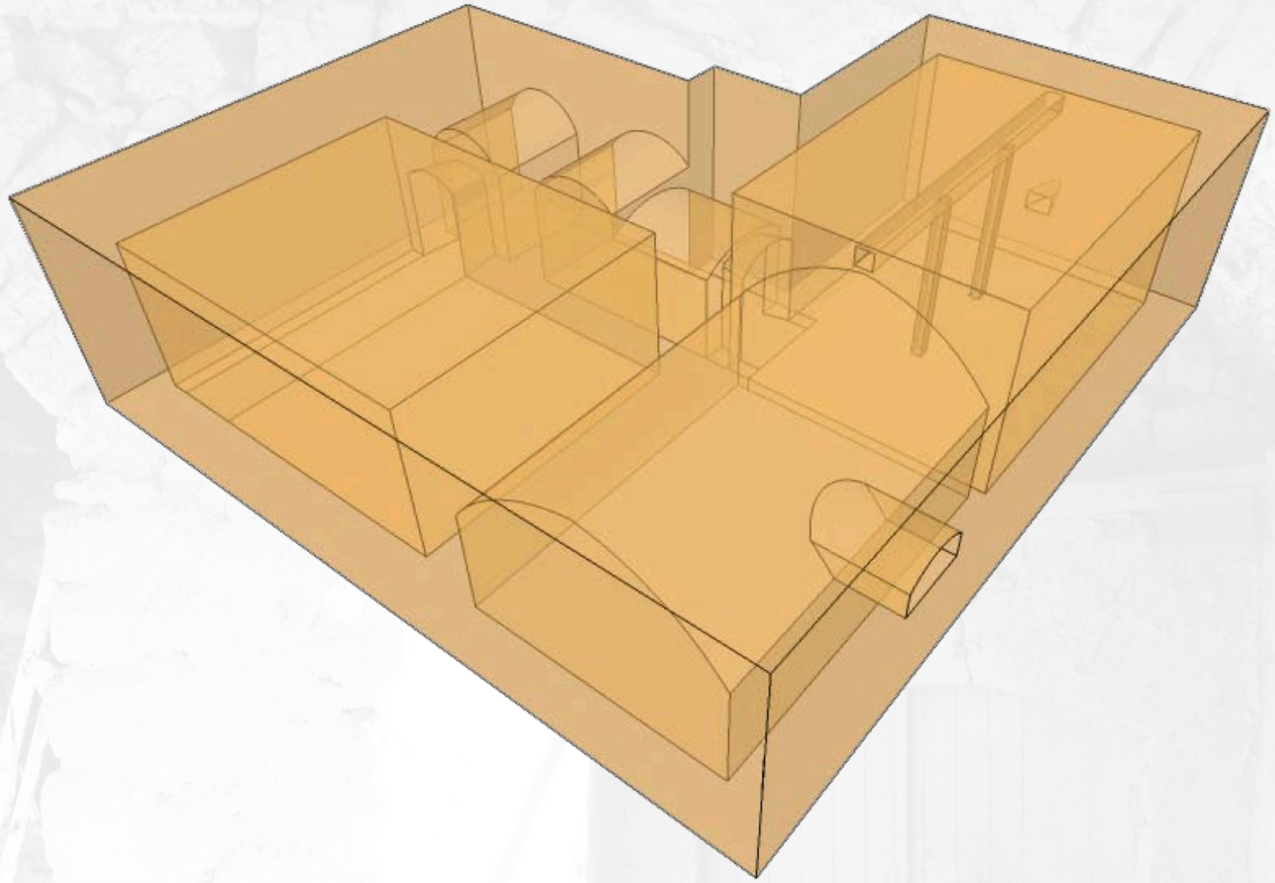

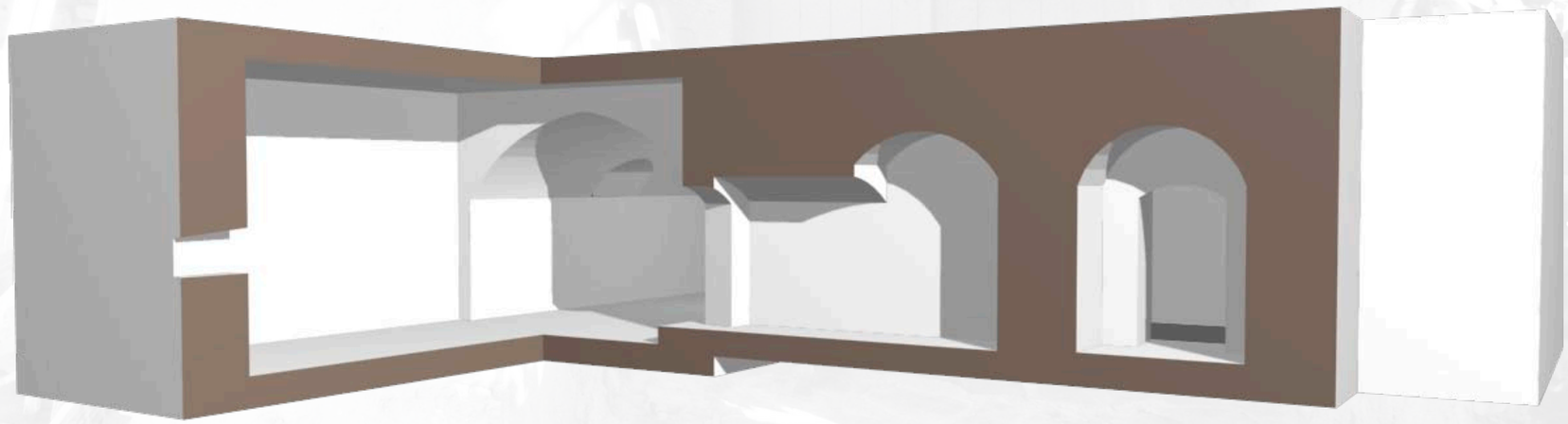

Σύνθεση θόλων στο Κτήριο Δ΄

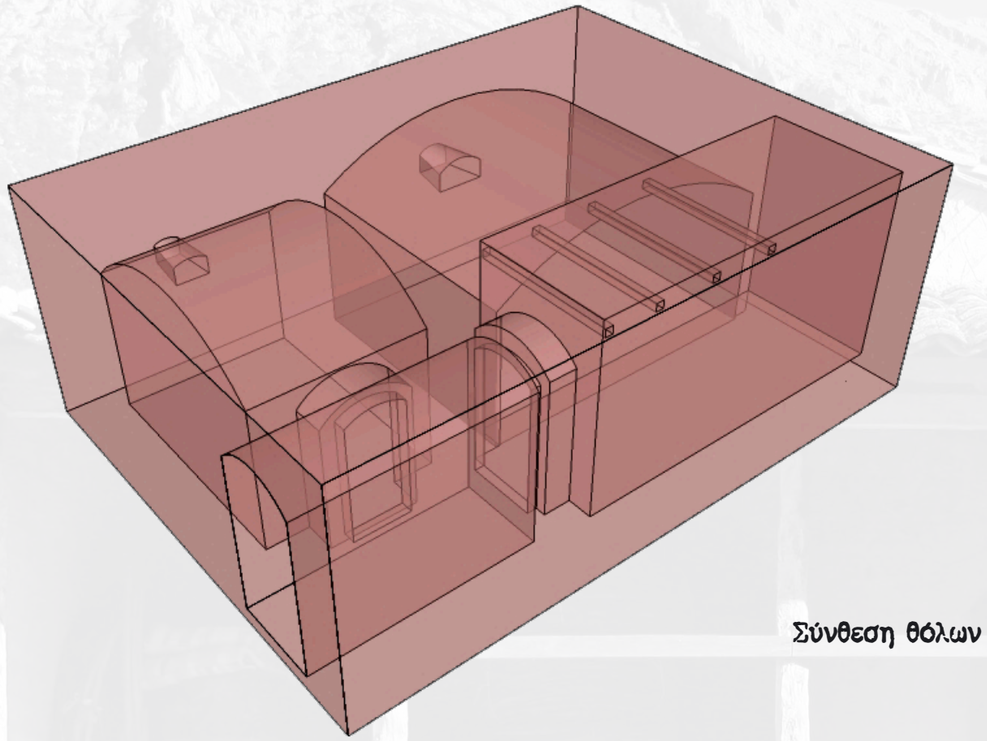

Σύνθεση θόλων στο Κτήριο θ'.

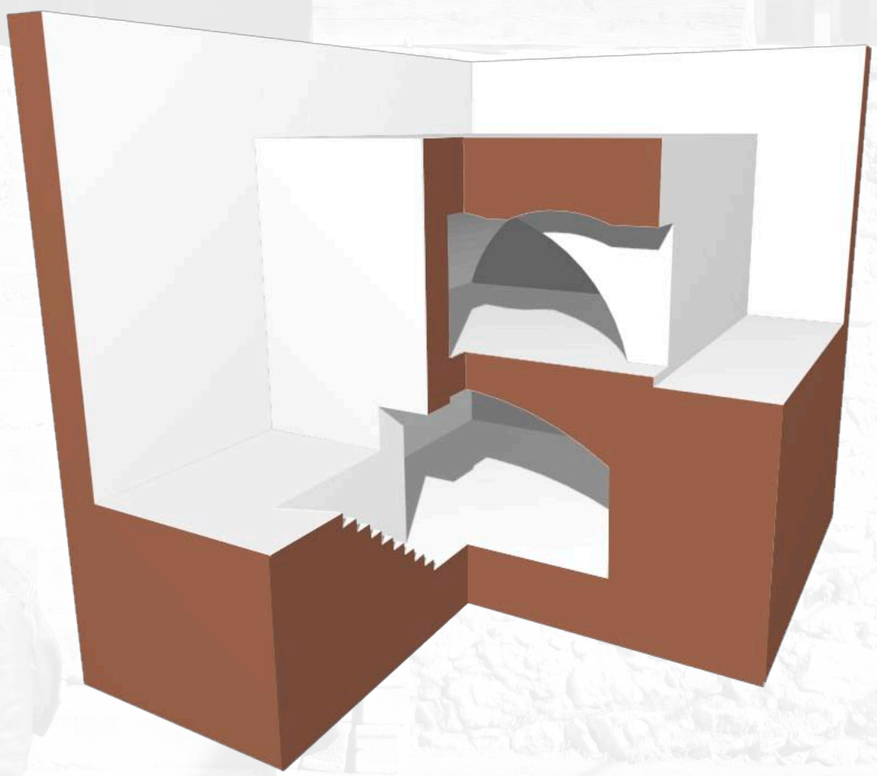

Σύνθεση θόλων στο Κτήριο Ζ'.

Τυπικός θόλος σε κατώ.

Θολωτή είσοδος.

Εσωτερικό θόλου, Κτήριο θ'.

1.β Οριζόντια φέροντα στοιχεία

Τα μόνα λίθινα οριζόντια φέροντα στοιχεία που εντοπίστηκαν ήταν οι θόλοι στα κατώγεια και τα διαφόρων τύπων ανώφλια στα ανοίγματα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν δύο κτίσματα στα οποία υπάρχουν περισσότεροι του ενός θόλοι σε παράθεση. Το ένα εξ αυτών ήταν αποθήκη, ενώ του άλλου δυστυχώς δε σώζεται η ανωδομή. Ωστόσο, γίνεται εκτεταμένη χρήση του ξύλου.

Η πιο συχνή διάταξη είναι αυτή του μεσοδοκιού: το σανίδωμα του ξύλινου πατώματος στηρίζεται σε δοκίδες τοποθετημένες ανά 50 περίπου εκατοστά, παράλληλα προς τη μικρή διάσταση της ορθογώνιας κάτοψης. Αυτές με τη σειρά τους μεταφέρουν τα φορτία του πατώματος στους τοίχους και το μεσοδόκι. Το μεσοδόκι είναι ογκώδης ξύλινη δοκός, τοποθετημένη κεντρικά, παράλληλα προς τον μεγάλο άξονα της κάτοψης, που στηρίζεται σε ξύλινα υποστυλώματα. Πολύ συχνά συνδυάζεται με θόλο στην κάτοψη του ισογείου, οπότε το μεσοδόκι καλύπτει περίπου τα 2/3 της κάτοψης και ο θόλος το άλλο 1/3.

Συναντήθηκε επίσης και η περίπτωση κτίσματος όπου δε χρησιμοποιείται η διάταξη του μεσοδοκιού. Αντίθετα, μεγάλες δοκοί γεφυρώνουν τη μικρή διάταξη της κάτοψης χωρίς χρήση υποστυλωμάτων. Σε αυτές στηρίζεται έπειτα η δευτερεύουσα διαδοκίδωση και το σανίδωμα.

Τέλος, όπως με τα χαγιάτια, έντονες ενδείξεις υποδεικνύουν και τη χρήση ξύλινων μικρότερων εξωστών. Δυστυχώς ούτε σε αυτή την περίπτωση υπήρχε κάποιο σωζόμενο παράδειγμα προς μελέτη. Στα οριζόντια φέροντα στοιχεία θα μπορούσαν να καταχωρηθούν και οι τριγωνικοί φορείς της στέγης, ωστόσο αυτοί αναλύονται παρακάτω, στις επικαλύψεις.

Προσδιορισμός του τρόπου σύνδεσης των επιμέρους φερουσών κατασκευών: τα πιο κρίσιμα σημεία σύνδεσης μεταξύ φερουσών κατασκευών είναι ίσως η έδραση του μεσοδοκιού και της δευτερεύουσας διαδοκίδωσης στους λίθινους τοίχους, καθώς και η έδραση της στέγης στην απόληξη των φερόντων τοίχων.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως στα παραδείγματα όπου οι συνδέσεις αυτές αστόχησαν, είχαμε μερική ή ολική κατάρρευση του κτιρίου.

Χαρακτηριστικές στηρίξεις δαπέδων.

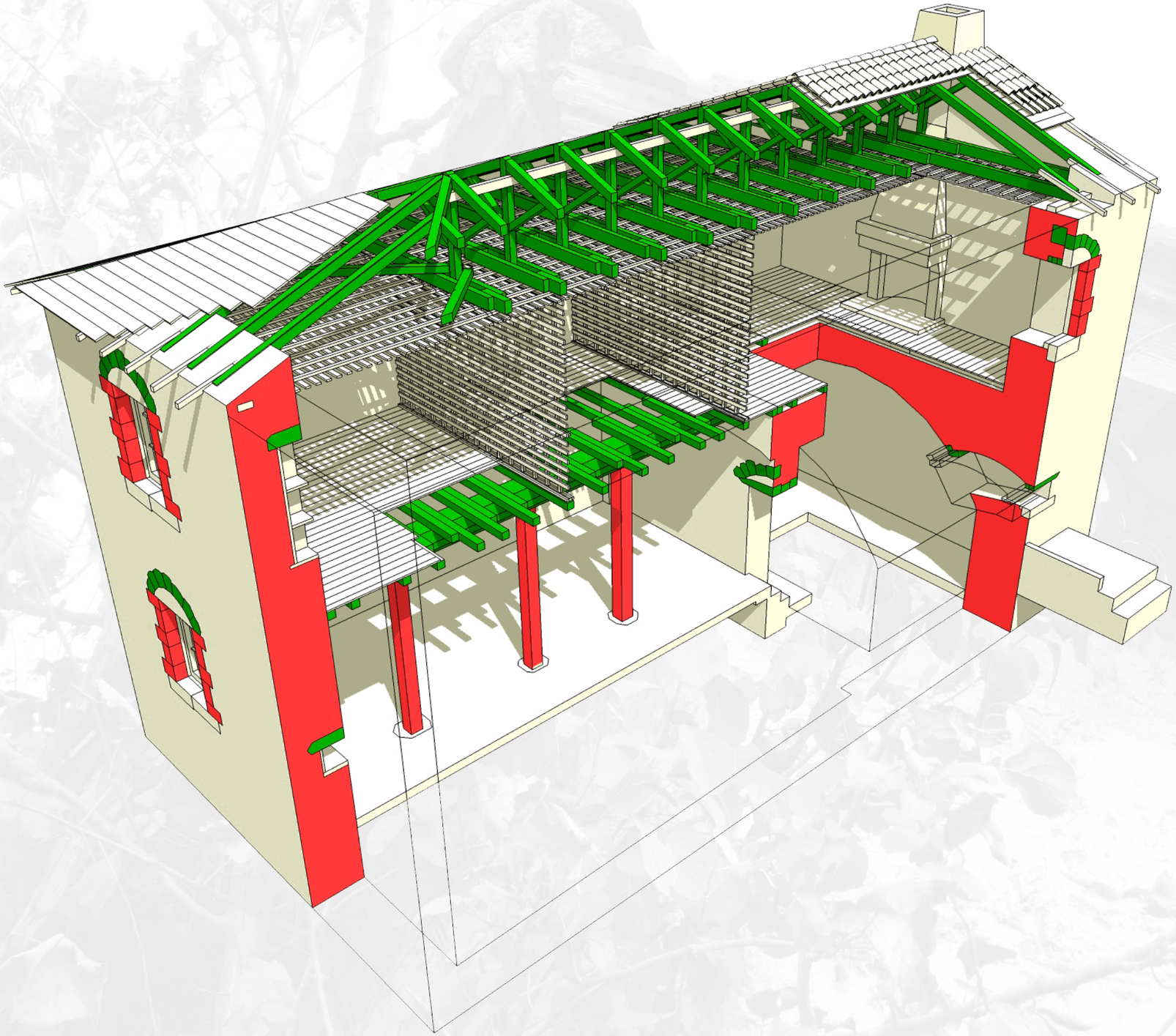

Οριζόντια και κατακόρυφα φέροντα στοιχεία.

Δοκάρια στήριξης δαπέδου κατά τη μικρή διάσταση του Κτηρίου Γ'.

Μεταλλική δοκός στο Κτήριο Ζ'.

Υποστυλώματα μεσοδοκιού στο Κτήριο ΙΑ'.

2. Εσωτερικά διαχωριστικά στοιχεία - τοίχοι.

Με μοναδική ίσως εξαίρεση το διαφραγματικό λίθινο τοίχο που χώριζε στο κατώι το θολοσκέπαστο διαμέρισμα από τα διπλανά του, τα εσωτερικά διαχωριστικά στοιχεία δεν επιτελούν ρόλο φέρουσας κατασκευής.

Ακόμα και στην προηγούμενη περίπτωση, ο τοίχος ουσιαστικά δε φορτίζεται, καθώς τα κάθετα φορτία παραλαμβάνονται κυρίως από το θόλο.

Κατά κανόνα, εσωτερικά διαχωριστικά χρησιμοποιούνταν στον όροφο ή ανώι, για να οριοθετήσουν τους διάφορους χώρους ζωής. Σε όλες τις περιπτώσεις που μελετήθηκαν ήταν ξύλινα και συνδέονταν με τις φέρουσες κατασκευές της στέγης και του πατώματος -και όχι των τοίχων.

Διακρίνονται τρεις τύποι:

Η πιο απλή κατασκευή ήταν το διαχωριστικό από κάθετες σανίδες [τύπος 1], οι οποίες συγκρατούνται από οριζόντια σανίδια καρφωμένα σε διαστήματα των 60 περίπου εκατοστών.

Η συχνότερη περίπτωση ήταν αυτή του πλέγματος από κάθετες σανίδες και πυκνά τοποθετημένα οριζόντια πηχάκια [τύπος 2]. Το πλέγμα αυτό σοβατιζόταν και αποκτούσε λεία υφή.

Τέλος, παρατηρήθηκε και η χρήση ραμποτέ κάθετων σανίδων που θηλύκωναν η μία μέσα στην άλλη [τύπος 3]. Οι αρμοί από τη μία μεριά καλύπτονταν με αρμοκάλυπτρο, ενώ από την άλλη διέτρεχαν την κατασκευή οριζόντια καδρόνια ανά 60 περίπου εκατοστά.

Και οι τρεις τύποι συνδέονταν με το φέροντα οργανισμό με τον ίδιο τρόπο, ενώ δεν ξεπερνούσαν σε πάχος τα 4 με 6 εκατοστά.

Παρόμοιες κατασκευές χρησιμοποιούνται και στα ταβάνια, κάτω απο τη στέγη.

Τύπος 2

Τύπος 3

Τύπος 1

Τύπος 1

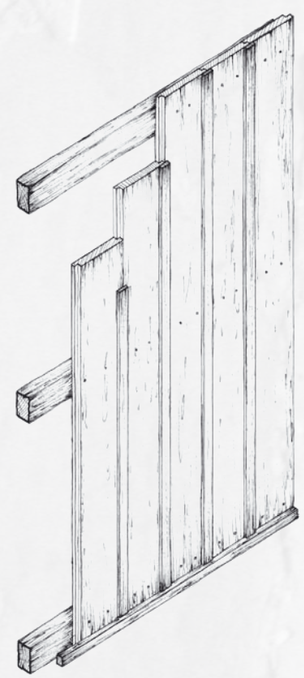

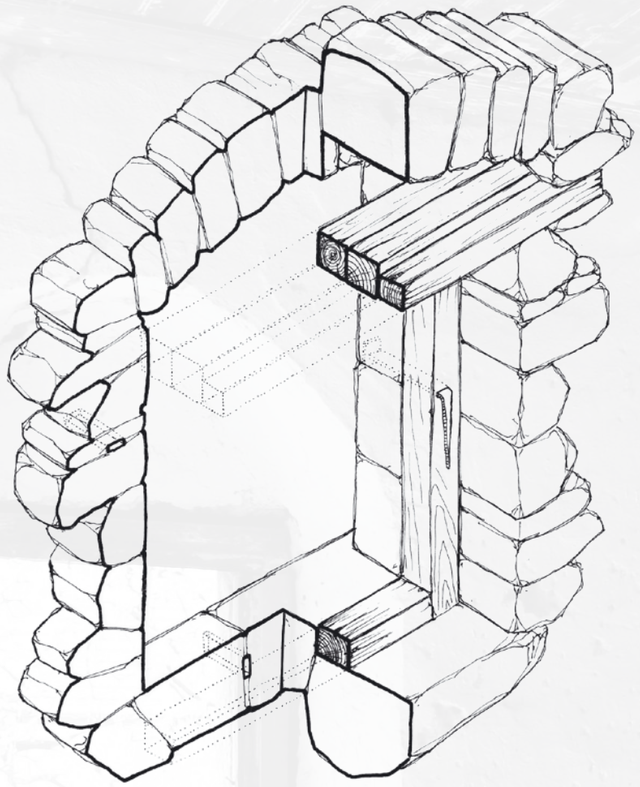

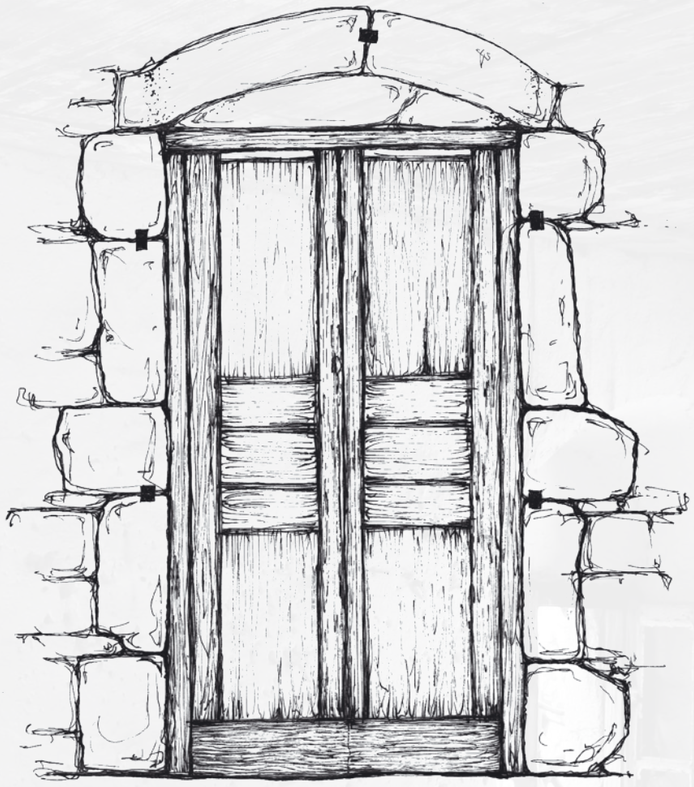

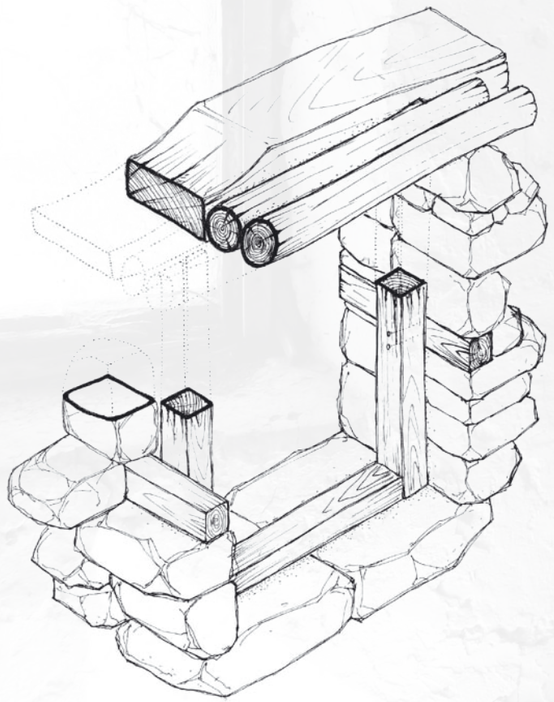

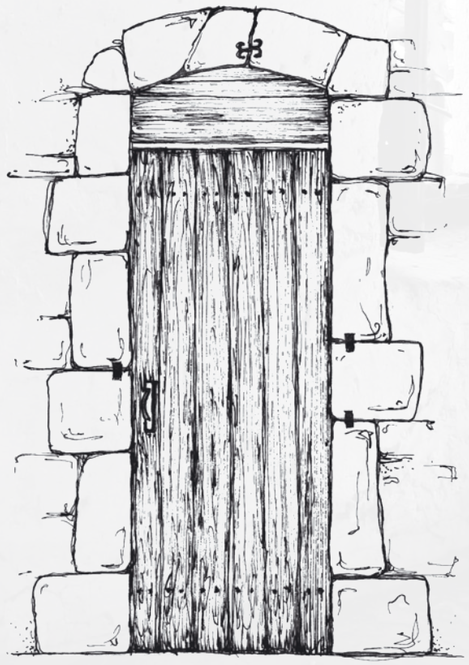

3. Ανοίγματα-Κουφώματα.

Ενώ μορφολογικά υπήρχε αρκετά μεγάλη ποικιλία, δομικά ακολουθούνταν οι ίδιες γενικά γραμμές κατά τη διαμόρφωση των ανοιγμάτων.

Το πιο κρίσιμο σημείο του ανοίγματος -δηλαδή το ανώφλι- διαμορφώνεται στις περισσότερες περιπτώσεις με λίθινο τόξο.

Παρατηρούνται κάποιες παραλλαγές, με το τόξο να αποτελείται από δύο ή τρεις λαξευτούς θολίτες ή και από περισσότερες ακανόνιστες πέτρες. Πολλές παραλλαγές παρατηρούνται στον τρόπο ενίσχυσης/συμπλήρωσης του τοξωτού φορέα.

Έτσι έχουμε μονολιθικά τύμπανα που ακολουθούν το τοξωτό σχήμα, δευτερεύοντα λίθινα ή ξύλινα πρέκια κάτω από το τόξο που δεν παραλαμβάνουν ουσιαστικά κατακόρυφες δυνάμεις ή και δευτερεύον τόξο κάτω από το αρχικό.

Σε πιο λιτές κατασκευές γίνεται χρήση κατ' αποκλειστικότητα ξύλινων πρεκιών μεγάλης διατομής.

Τέλος, σε κατασκευές της δεκαετίας του 1930 παρατηρείται και η χρήση σιδερένιων διατομών "διπλού Τ" σε συνδυασμό με ξύλα.

Στα περισσότερα ανοίγματα η σύνδεση με την κάσα γινόταν ως εξής: οι παραστάδες υποχωρούν προς τα μέσα, περίπου 15 εκατοστά από την εξωτερική παρειά του ανοίγματος. Η ίδια αντιμετώπιση εντοπίζεται συχνά και σε ποδιές ενώ σπανιότερα σε ανώφλια. Στην εσοχή που δημιουργείται, τοποθετείται η κάσα, η οποία στερεώνεται με μεταλλικά τζινέτια στο άνοιγμα.

Μια εναλλακτική μέθοδος που συναντάται σε πιο απλές κατασκευές ανοιγμάτων, και μάλιστα συνήθως σε αυτές που έχουν ξύλινα πρέκια, είναι η εξής: κατά το κτίσιμο του ανοίγματος, συμπεριλαμβάνονται στη δομή των παραστάδων δύο οριζόντια καδρόνια, ένα σε κάθε μεριά. Αυτά είναι εκτεθειμένα στην εσωτερική παρειά της παραστάδας (αυτή όπου τοποθετείται το κούφωμα), και πάνω τους καρφώνεται η κάσσα.

Τα περισσότερα κουφώματα ήταν μονόφυλλα ή δίφυλλα καρφωτά, εξαιρετικά απλής κατασκευής. Σε πιο επιμελημένες κατασκευές (πιο πλούσια σπίτια, ή απο τη δεκαετία του 30' και έπειτα) χρησιμοποιούνται και ταμπλαδωτά κουφώματα γαλλικού τύπου.

Τυπολογικός πίνακας ανοιγμάτων.

1.	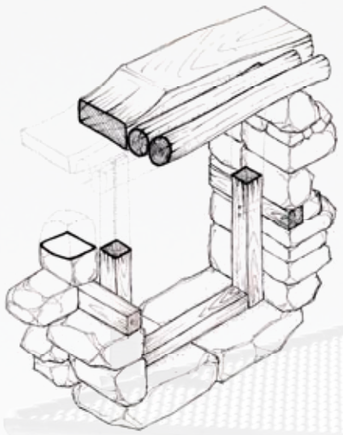	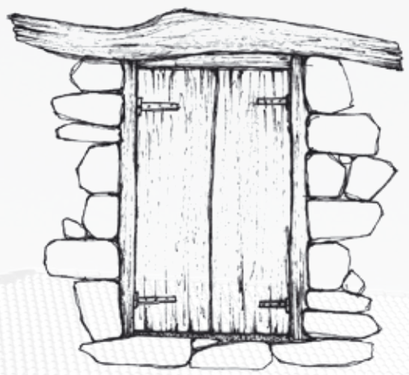			Η απλούστερη διαμόρφωση ανοίγματος με μονοκόμματο ξύλινο πρέκι μεγάλης συνήθως διατομής. Το κούφωμα στηρίζεται στο άνοιγμα με κάρφωμα, σε ξύλινα στοιχεία ενσωματωμένα στη λιθοδομή.
2.	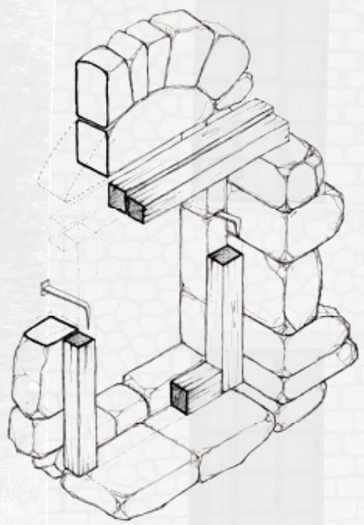	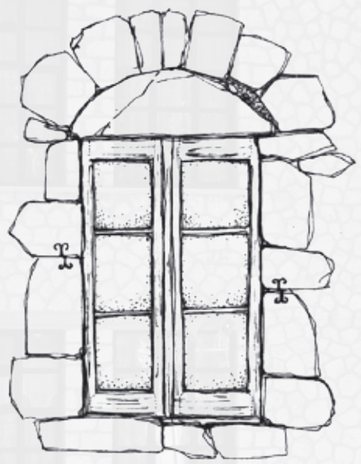	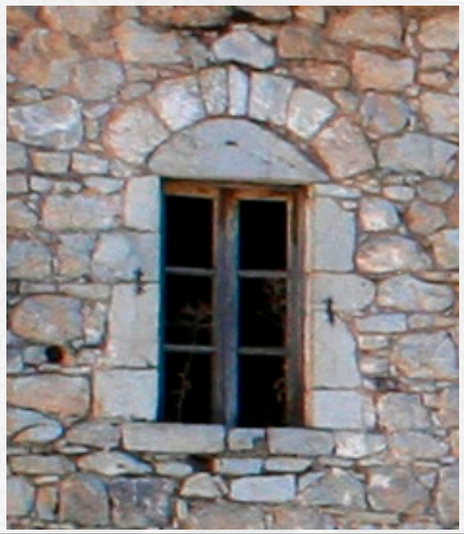		Τοξωτή διαμόρφωση από λαξευτούς λίθους σε συνδυασμό με μονολιθικό τύμπανο ημικυκλικής μορφής. Το τύμπανο δέχεται φορτίσεις μόνο σε περίπτωση αστοχίας του λίθινου τόξου. Το κούφωμα στηρίζεται στο άνοιγμα εξαρχής με μεταλλικά τζινέτια.
3.	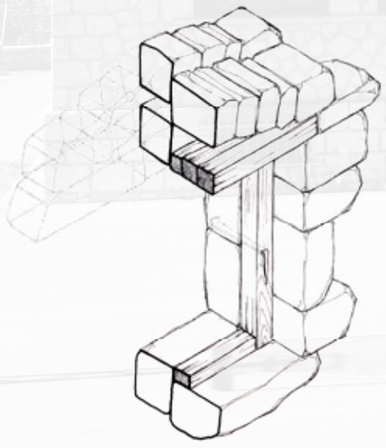	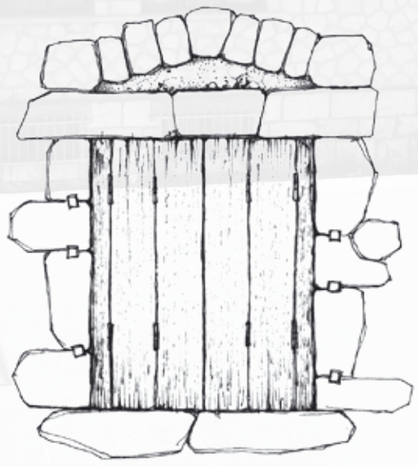			Άνοιγμα με διαμόρφωση τοξωτού πρεκιού από ελαφρά επεξεργασμένους λίθους (που επαναλαμβάνεται εσωτερικά) σε συνδυασμό με οριζόντιο πρέκι μονολιθικό ή από λεξευτούς λίθους. Το κούφωμα στηρίζεται στο άνοιγμα εξαρχής με μεταλλικά τζινέτια.

4.	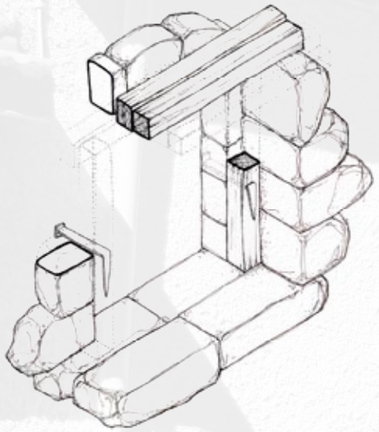	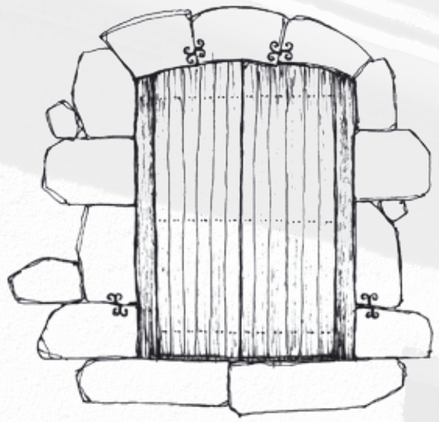			Άνοιγμα με διαμόρφωση από λαξευτούς λίθους, μορφής χαμηλωμένου τόξου. Το κούφωμα στηρίζεται στο άνοιγμα εξαρχής με μεταλλικά τζινέτια.
5.	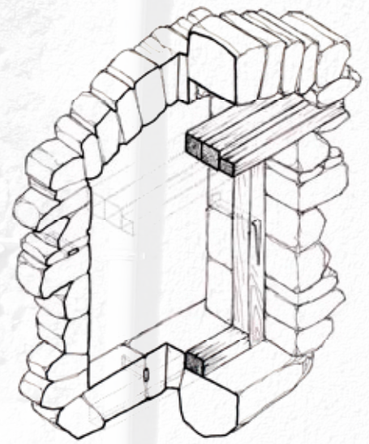				Άνοιγμα με διαμόρφωση από ημιλαξευτούς λίθους, μορφής χαμηλωμένου τόξου. Απαντάται κυρίως στα κτήρια που αποπερατώθηκαν από Μακεδόνες τεχνίτες-λιθοξόους.
6.	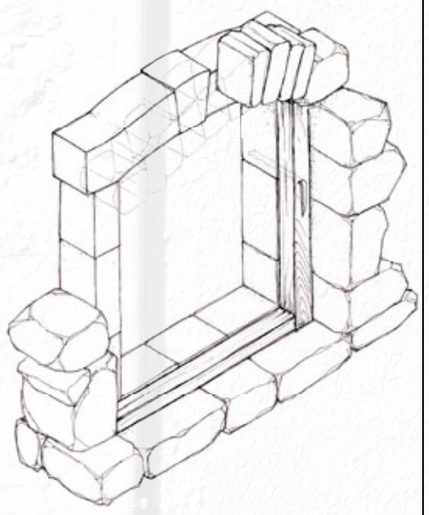				Νεοκλασικίζον άνοιγμα διαμορφωμένο με λαξευτούς λίθους, συμμετρικής μορφής λίθινο πρέκι και ξεχωριστό κλειδί. Το κούφωμα στηρίζεται στο άνοιγμα με μεταλλικά τζινέτια, ενσωματωμένα στη λίθινη διαμόρφωση του ανοίγματος, μη εμφανή εξωτερικά.

4. Επικαλύψεις.

Όλα τα κτίρια του οικισμού διαθέτουν επικλινείς στέγες, συνήθως τρίριχτες ή δίρριχτες , καλυμμένες με οπτά πήλινα κεραμίδια.

Η διαμόρφωση της κλίσης γίνεται με τριγωνικούς σύνθετους ξύλινους φορείς που αποτελούν και τον φέροντα οργανισμό της στέγης. Αυτοί καλύπτονται με σανίδωμα (πέτσωμα) το οποίο καρφώνεται στις τεγίδες των φορέων. Επάνω στο πέτσωμα τοποθετούνται στη συνέχεια βυζαντινού τύπου κεραμίδια. Σε νεότερες κατασκευές άρχισε να γίνεται και χρήση γαλλικών κεραμιδιών.

Τα εσωτερικά πατώματα, συγκεκριμένα αυτά που παρεμβάλλονται ανάμεσα στο κατώι και το ανώι ήταν ξύλινα σε όλες τις περιπτώσεις που μελετήθηκαν. Αποτελούνται από σανίδωμα το οποίο καρφώνεται στην υποκείμενη διαδοκίδωση.

Οι σανίδες έχουν πλάτος 8 με 10 εκατοστά, ενώ το πάχος τους δεν ξεπερνά τα 2 εκατοστά. Η διαδοκίδωση επαναλαμβάνεται ανά 40 με 50 εκατοστά συνήθως.

Ακόμα και πάνω από θόλους, συνεχιζεται διαδοκίδωση η οποία έχει ως μοναδικό ρόλο τη στήριξη του σανιδώματος του πατώματος.

Σε μία περίπτωση εντοπίστηκε και η εξής διάταξη: το σανίδωμα είναι διπλό, με στρώση άχυρου και λάσπης ανάμεσα στα ξύλα. Το πάτωμα αυτό βρισκόταν πάνω από θόλο, και εικάζεται πως μπορεί να είχε το ρόλο μόνωσης.

Σε δάπεδα σε εξωτερικούς χώρους ή στο κατώι η αντιμετώπιση είναι διαφορετική. Σε κάποιες περιπτώσεις παρέμενε το φυσικό έδαφος, ενώ συνήθως υπήρχε λιθόστρωτο δάπεδο πάχους περίπου 20 εκατοστών, από λίθους μεγάλου μεγέθους.

Σπανιότερα γινόταν πλακόστρωση με λίθινες πλάκες που τοποθετούνται πάνω σε δευτερεύον στρώμα χώματος.

Οι τοίχοι δεν επικαλύπτονται εξωτερικά. Οι λιθοδομές συγκρατούνται από ασβεστοκονίαμα, ωστόσο το κονίαμα δε χρησιμοποιούνται για επίχριση των τοίχων.

Ωστόσο εσωτερικά, στα περισσότερα κτίσματα που μελετήθηκαν, η λιθοδομή επικαλύπτεται με 2 έως 3 εκατοστά ασβεστοκονιάματος μέχρι να αποκτήσει λεία υφή.

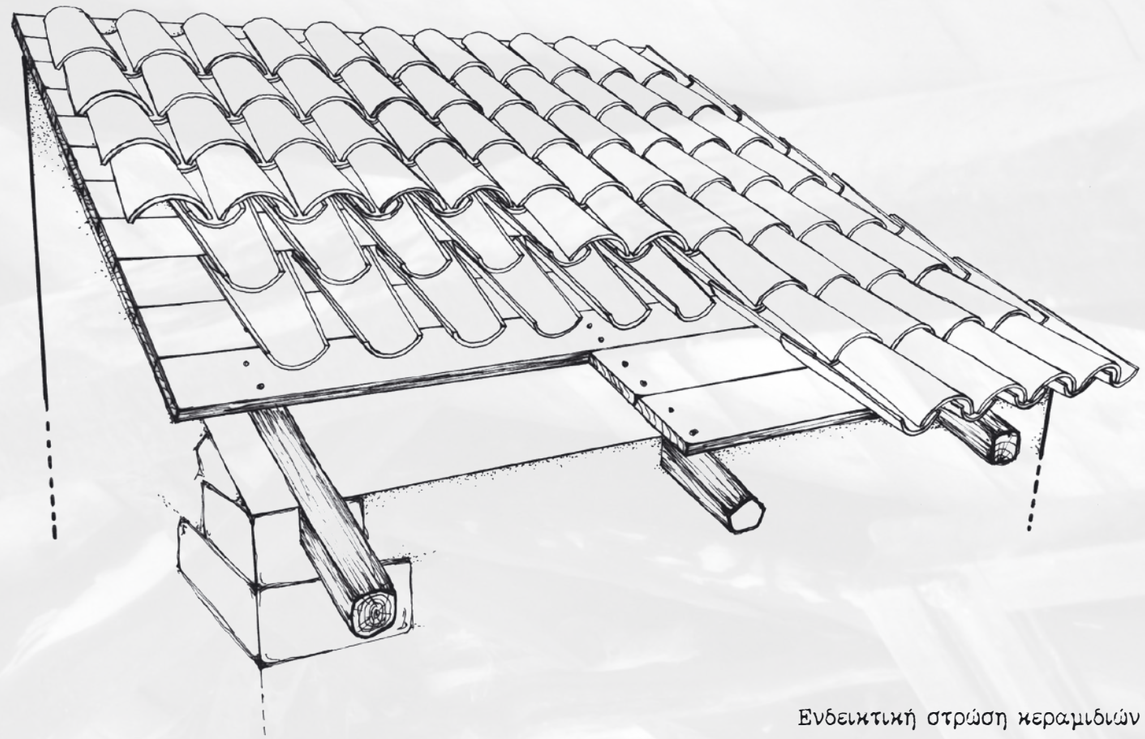

Ενδεικτική στρώση κεραμιδιών βυζαντινού τύπου.

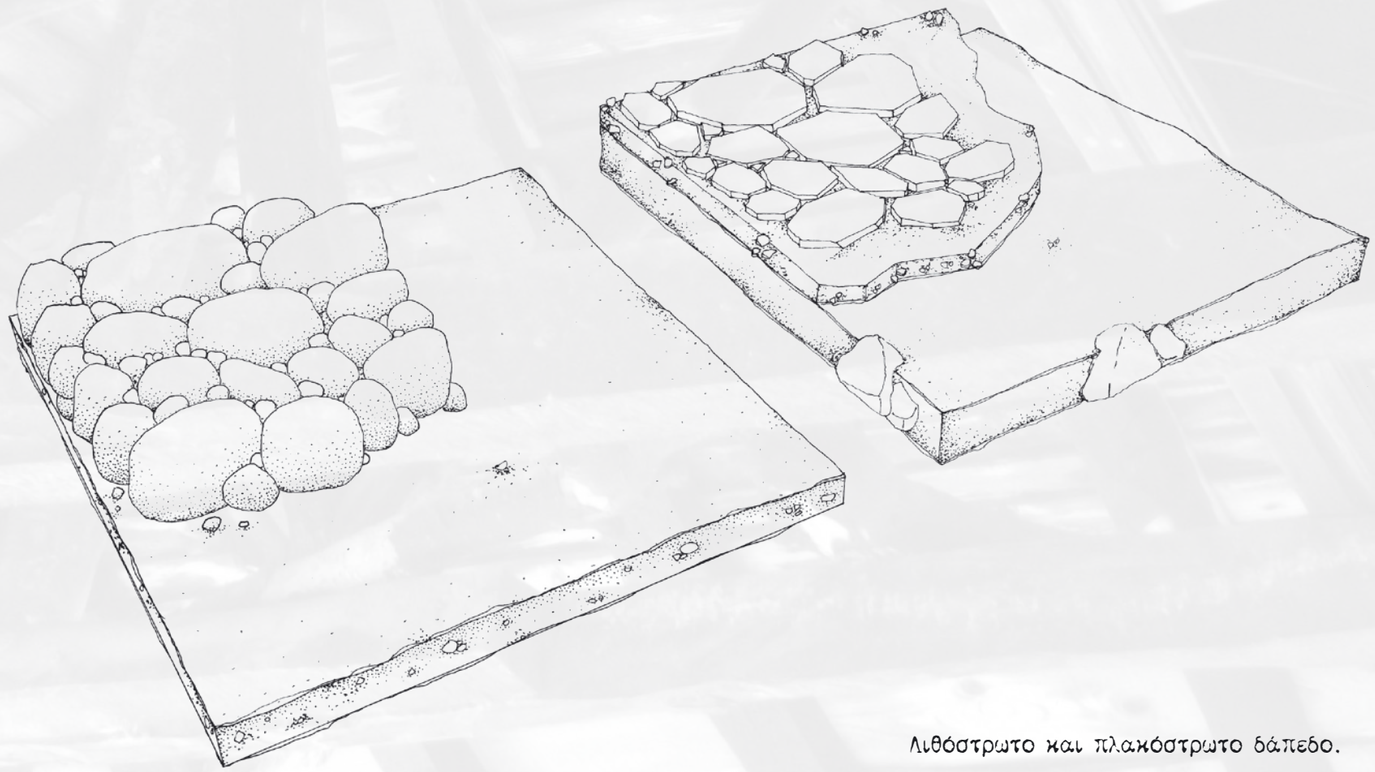

Λιθόστρωτο και πλακόστρωτο δάπεδο.

Τύποι σύνθετων ξύλινων φορέων στέγης.

1.	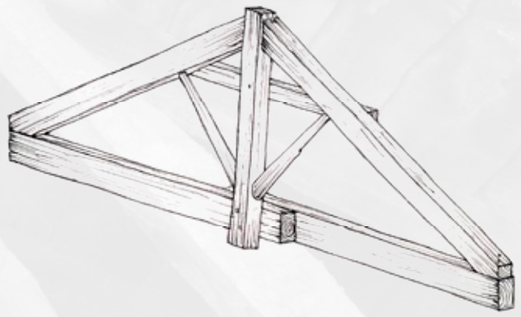	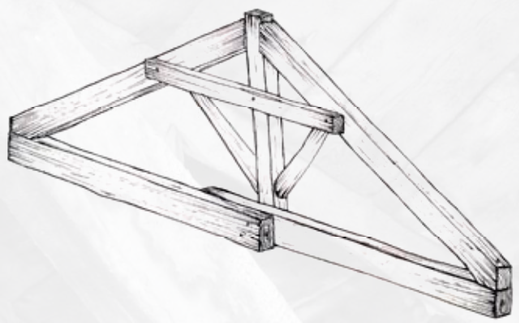	
2.	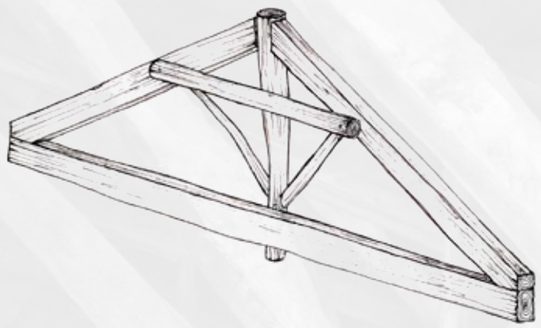	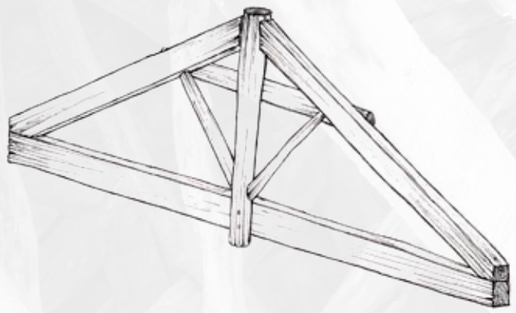	
3.	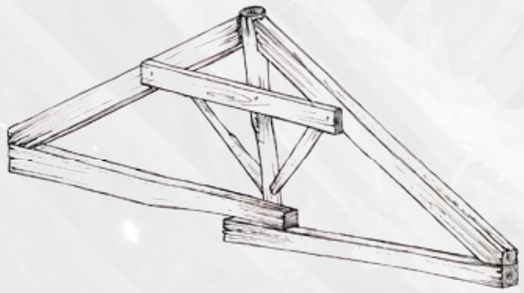	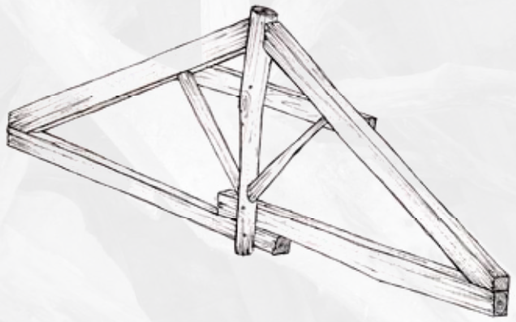	
4.	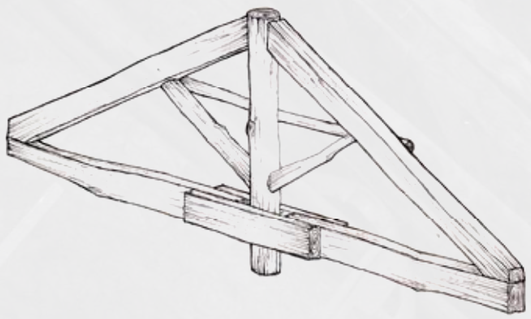	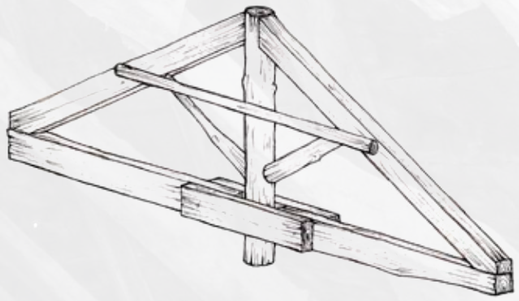	

5. Άλλες φέρουσες κατασκευές.

Σκάλες

Εσωτερικές σκάλες δε συναντήθηκαν σε κανένα από τα κτίρια που μελετήθηκαν.

Αντίθετα, πολύ συχνές είναι οι εξωτερικές, καθώς η είσοδος στο ανώι γίνεται μέσω του χαγιατιού. Όπως έχει αναφερθεί, ξύλινα χαγιάτια δε σώζονται (εκτός απο μίας μη χαρακτηριστικής περίπτωσης) και το ίδιο ισχύει και για τις ξύλινες σκάλες, όπου αυτές υπήρχαν. Σε αρκετές περιπτώσεις όμως που ήταν λίθινες, διατηρήθηκαν.

Από αυτές συμπεραίνουμε πως οι περισσότερες είναι συμπαγείς λίθινες κατασκευές, και δεν παρουσιάζουν κάποια ιδιαιτερότητα.

Υπάρχουν ενδείξεις -και μαρτυρίες κατοίκων- για λίθινες σκάλες πάνω από λίθινα τόξα, αλλά όχι σωζόμενα παραδείγματα.

Εξώστες.

Ακόμη και στην άνωθεν περίπτωση υπάρχουν αρκετές ενδείξεις που υποστηρίζουν την ύπαρξη ξύλινων εξωστών στο παρελθόν.

Οι περισσότεροι είτε έχουν πέσει προ πολλού, είτε έχουν αντικατασταθεί από νέους από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Λίθινη σκάλα

Χαρακτηριστικές στηρίξεις δαπέδων.

Ξύλινη σκάλα.

Λεπτομέρεια του ξύλινου εξώστη.

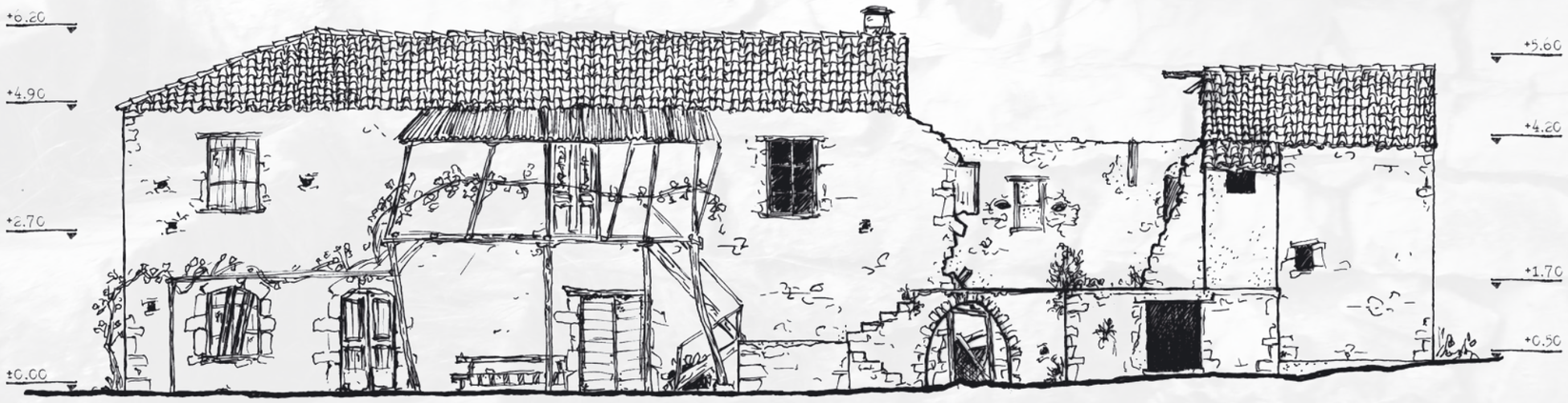

Ξύλινος εξώστης στο Κτήριο Ι΄

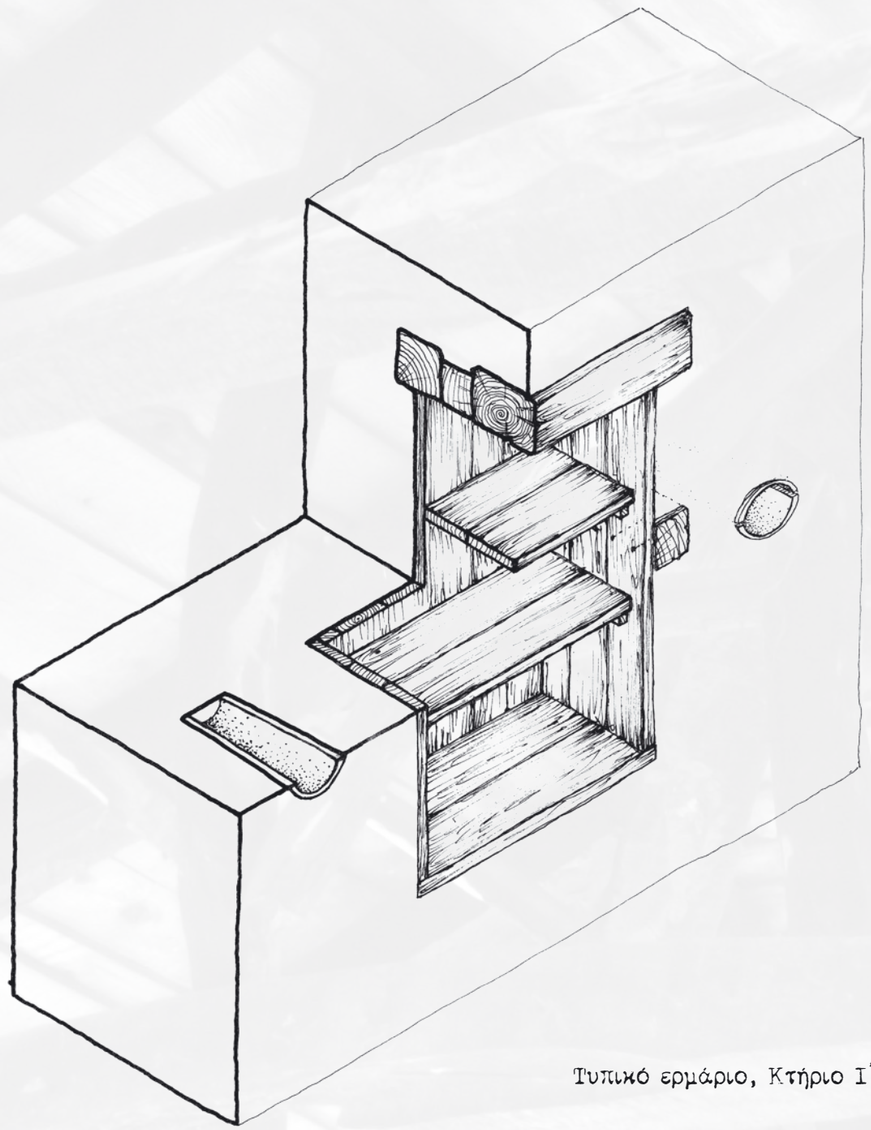

Τυπικό ερμάριο, Κτήριο Ι΄

6. Άλλες κατασκευές.

Ερμάρια

Συχνή κατασκευή είναι τα κτιστά ερμάρια ή παραθύρες, τα οποία συναντήθηκαν σε αρκετά κτήρια.

Ήταν ενταγμένα στο πάχος του τοίχου και δεν εξείχαν από αυτόν.

Το βάθος τους κυμαίνεται μεταξύ 20 και 35 εκατοστών, ενώ η κατασκευή τους είναι παρόμοια με αυτή των ανοιγμάτων, αν και αρκετά πιο απλή. Στατικό ρόλο επιτελεί μόνο ένα πρέκι, συνήθως ξύλινο, το οποίο διαμορφώνει το πάνω μέρος του ερμαρίου. Οι εσωτερικές πλευρές, τα ράφια, η ποδιά και η πλάτη του ερμαρίου διαμορφώνονταν με σανίδες, οι οποίες δεν επιτελούσαν στατικό ρόλο. Σπανιότερα απουσίαζε η πλάτη, οπότε και η λιθοδομή απλά επιχρίονταν.

Ερμάριο, Κτήριο Ι΄

Ερμάριο, Κτήριο ΙΓ΄

Τζάκια

Όλες οι οικίες που μελετήθηκαν διαθέτουν τζάκι στο χειμερινό, δηλαδή στο χώρο διημέρευσης κατά τους ψυχρότερους μήνες. Συνήθως όταν υπήρχε θόλος στο κατώι, το χειμερινό τοποθετούνταν πάνω από αυτόν, έτσι ώστε η σχετικά βαριά κατασκευή του τζακιού να στηρίζεται εύκολα.

Στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει θόλος, γίνεται ειδική διαμόρφωση για τη στήριξη του τζακιού, συνήθως ενισχύοντας το μεσοδόκι και προεκτείνοντάς το κατά πλάτος με διάφορες διατάξεις.

Η εστία βρίσκεται εν μέρει μέσα στο πάχος του τοίχου, όπως και η καπνοδόχος.

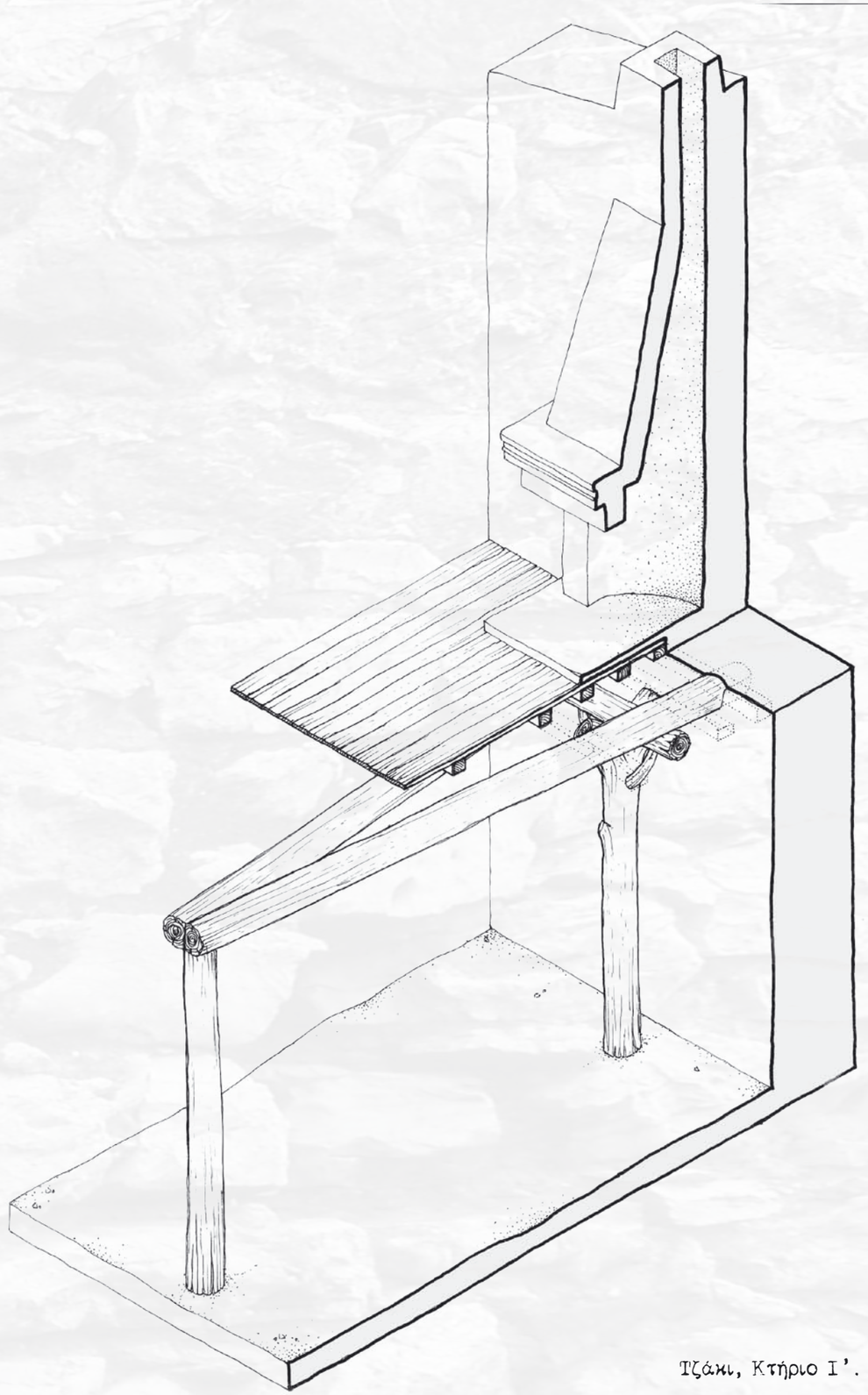

Τζάκι, Κτήριο Ι'.

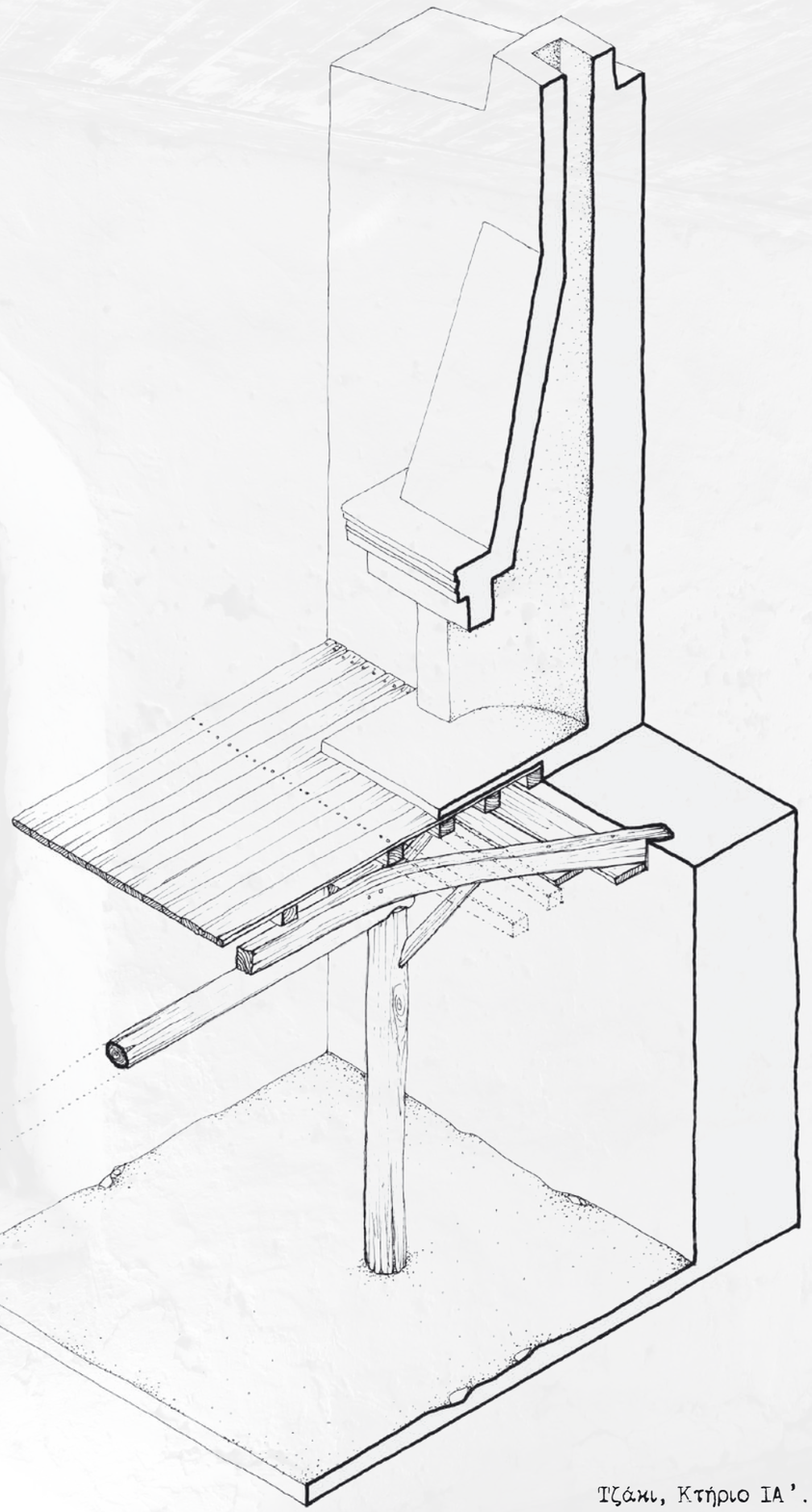

Τζάκι, Κτήριο ΙΑ'.

Στήριξη τζακιού στο Κτήριο ΙΑ'.

Στήριξη τζακιού στο Κτήριο Ι'.

Στήριξη τζακιού στο Κτήριο ΙΓ'.

Φούρνοι

Φούρνοι βρέθηκαν τουλάχιστον σε δύο οικίες, και η κατασκευή τους ποικίλει.

Εσωτερικά διαμορφώνεται ημισφαιρικός θάλαμος από σπασμένους οπτόπλινθους και κεραμίδια, με άνοιγμα στο μπροστινό μέρος για την τοποθέτηση των σκευών με το φαγητό και των ξύλων. Ενδιαφέρον έχει η διαμόρφωση του ανοίγματος του φούρνου, που ακολουθεί λογική παρόμοια με αυτά της ίδιας της οικίας.

Φούρνος του Κτηρίου Ε'.

Πρόκειται για χτιστό φούρνο, ανεξάρτητο από το κτίσμα. Ο ιδιαίτερος αυτός φούρνος έχει ορθογωνική κάτοψη διαστάσεων 2,00Χ2,30μ., ημισφαιρικό θάλαμο και τριγωνικό άνοιγμα.

Εξωτερικά είναι λιθόκτιστος και ο θολωτός του θάλαμος είναι κατασκευασμένος από οπτόπλινθους. Το τριγωνικό άνοιγμα δημιουργείται από δύο μονόλιθους, ορθογωνικής διατομής, στηριγμένους ο ένας πάνω στον άλλο. Η όλη κατασκευή καλύπτεται από πλάκα σκυροδέματος 8 εκ.. Ως συνδετικό κονίαμα χρησιμοποιείται τσιμεντοκονία.

Ο φούρνος δεν διαθέτει κατακόρυφη καμινάδα, ενώ η εκτόνωση του καπνού γίνεται από ελαφρά κεκλιμένη καμινάδα που καταλήγει σε μικρό ορθογωνικό άνοιγμα στα αριστερά του κτίσματος.

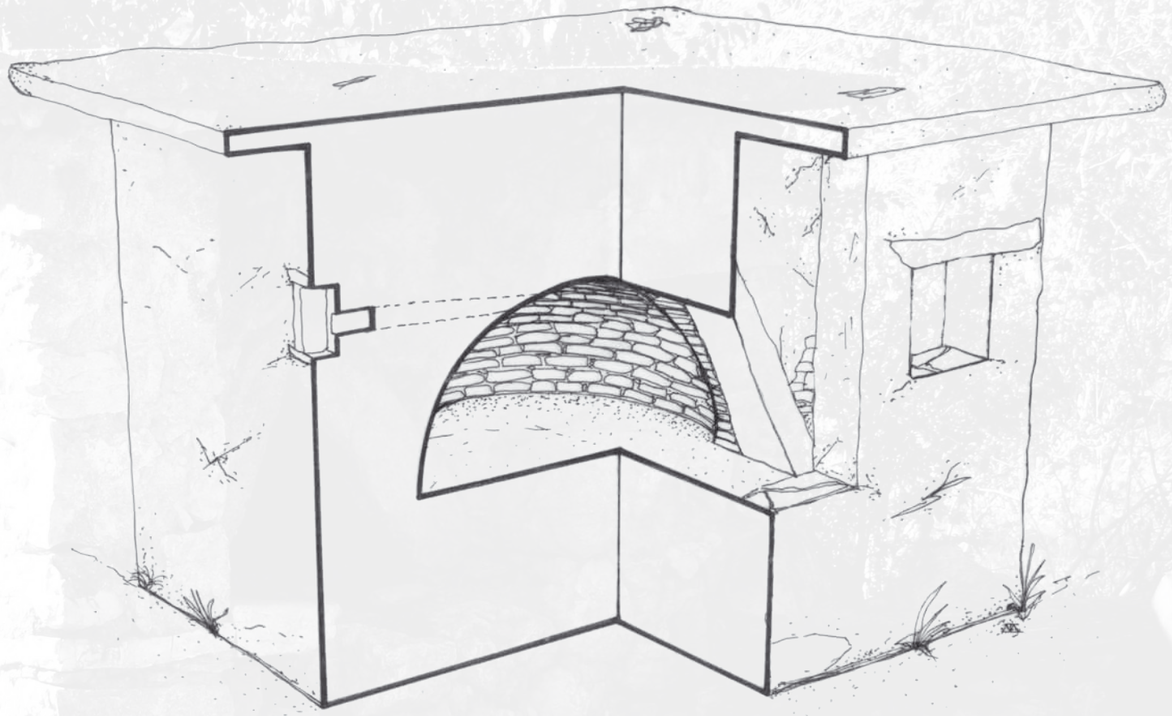

Φούρνος, Κτήριο Ε'.

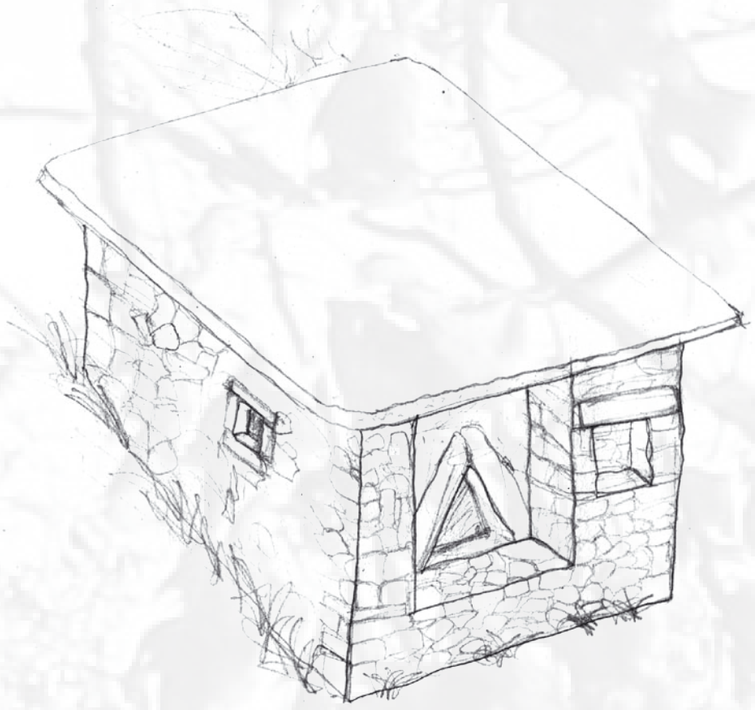

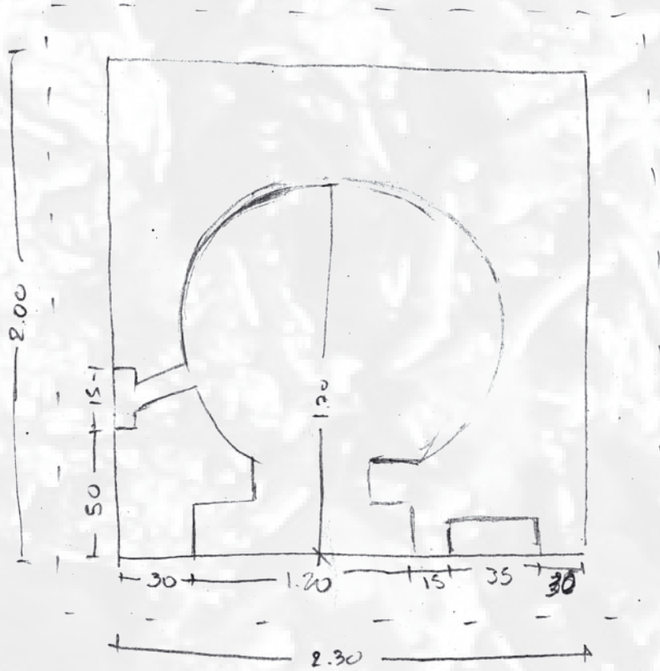

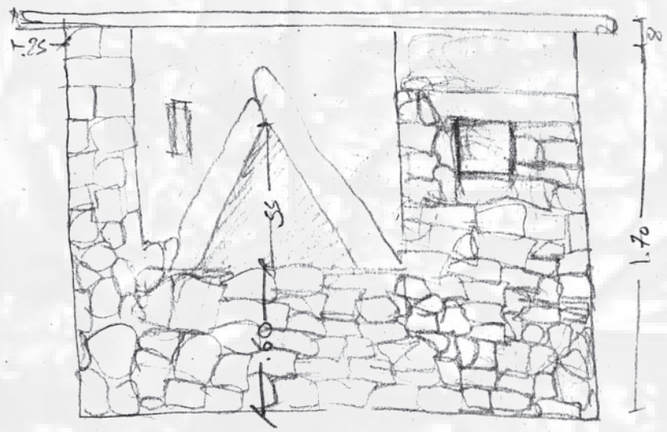

Άποψη του φούρνου, Κτήριο Ε'

Εσωτερικό φούρνου, Κτήριο Ε'

Γκρεμισμένος φούρνος στο Κτήριο Ι'

Διακοσμητικά στοιχεία

Θα μπορούσε να ειπωθεί πως τα διακοσμητικά στοιχεία γενικώς απουσίαζαν από τις κατασκευές του οικισμού αυτού. Αυτό μάλλον οφείλεται στο γεγονός πως κατά τη σύγχρονή του ιστορία δεν έλαβε χαρακτήρα άλλο από εκείνο ενός αγροτικού οικισμού, και μάλιστα όχι ιδιαίτερα πλούσιου.

Παρά ταύτα, εντοπίστηκε ένα στοιχείο που επαναλαμβάνεται σε αρκετά κτίσματα.

Πρόκειται για δύο κεραμίδια, τοποθετημένα -με τις κοίλες μεριές τους αντικριστά- μέσα στη δομή του τοίχου. Αυτή η διάταξη διαμορφώνει μία οφθαλμόσχημη εσοχή στη δομή του τοίχου, μερικές φορές επαναλαμβανόμενη στον ίδιο τοίχο.

Δε μπορεί εύκολα να ερμηνευθεί η χρησιμότητα μιας τέτοιας κατασκευής, καθώς απαντάται τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική μεριά των λιθινων τοίχων.

'Ισως να χρησίμευε ως μικρό ράφι ή ακόμα και ως μικρός περιστεριώνας στις περιπτώσεις που βρίσκεται εξωτερικά.

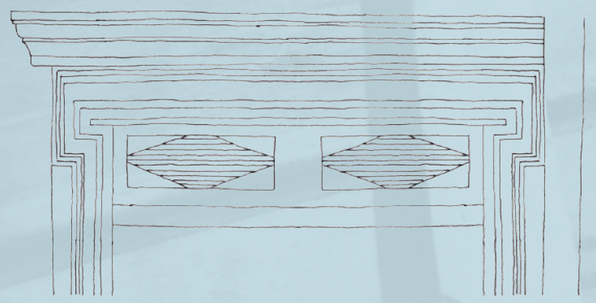

Διακοσμητικό πρέκι θύρας.

Νεοκλασικές επιρροές.

Διακοσμήσεις στο ταβάνι, Κτήριο ΙΑ΄

Λεπτομέρια απο το ταβάνι, Κτήριο Α΄

Διακοσμητικό πρέκι θύρας, Κτήριο Α΄

Μονολιθικό διακοσμητικό πρέκι.

Λεπτομέρεια σε λιθοδομή.

Μετέωρο κλειδί.

Ρωγμές σε πρέκι.

Αστοχία λιθοδομής.

Κατάρρευση πατώματος

Κατάρρευση στέγης.

Β. Παθολογία των κατασκευών.

Τις μεγαλύτερες βλάβες τις εμφάνισαν κυρίως οι ξύλινες κατασκευές.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται η κατάρρευση στεγών σε πολλά από τα παλαιότερα κτίσματα.

Τα κεραμίδια, συχνά παρασύρονται από τον αέρα ή σπάνε για διάφορους λόγους (ακραίες θερμοκρασιακές διαφορές, έντονα καιρικά φαινόμενα κλπ). Λόγω ελλειπούς συντήρησης της στέγης, αρχίζουν να δημιουργούνται κενά στην επικάλυψη του πετσώματος λόγω της φθοράς των κεραμιδιών.

Αυτό έχει ως συνέπεια την επαφή των ξύλινων μελών της κατασκευής -σε πρώτη φάση του πετσώματος και των τριγωνικών φορέων της στέγης- με το βρόχινο νερό.

Η άνοδος της εσωτερικής τους υγρασίας προκαλεί στο τέλος και τη σήψη τους μέσα σε λίγα χρόνια. Γι' αυτό το λόγο η στέγη είναι και ένα από τα πρώτα μέρη του κτιρίου που υφίσταται τις συνέπειες του χρόνου, και συχνά καταρρέει.

Συνήθως μετά από το σάπισμα και την κατάρρευση της στέγης ακολουθεί σταδιακά και η διάλυση του υπόλοιπου κτιρίου.

Στα μελετηθέντα κτήρια στα οποία η στέγαση είχε υποστεί σημαντικές βλάβες, το νερό είχε εισχωρήσει και στο ενδιάμεσο πάτωμα. Το σανίδωμα του δαπέδου του ανωγιού, η υφιστάμενη διαδοκίδωση καθώς και το μεσοδόκι, εκτίθενται με τη σειρά τους σε ακραίες συνθήκες υγρασίας, καθώς δεν προστατεύονται επαρκώς από τα καιρικά φαινόμενα. Και αυτά με τη σειρά τους, καταρρέουν λόγω της σήψης.

Ανάλογα συμπεριφέρονται και τα ξύλινα πρέκια. Σε μερικά από τα παραδείγματα που μελετήθηκαν, δεν προστατεύονταν επαρκώς από το νερό και σταδιακά επήλθε η σήψη. Αδυνατώντας πλέον να φέρουν τα υπερκείμενα φορτία, υποχωρούν, συχνά συμπαρασύροντας και το τμήμα του τοίχου που βρίσκεται από πάνω τους.

Τέλος, ας αναφερθεί πως λόγω όσων αναφέρθηκαν, σώζονται ελάχιστα δείγματα ξύλινου εξώστη ή χαγιατιού στο σύνολο του οικισμού της Κανδήλας.

Όλες οι παθολογίες που αναφέρθηκαν μέχρι τώρα ουσιαστικά οφείλονται στην εγκατάλειψη των κτιρίων από τους ιδιοκτήτες τους, και θα μπορούσαν σε μεγάλο βαθμό να είχαν αποφευχθεί μέσω μιας στοιχειώδους συντήρησης.

Δεν παρουσιάζουν όμως μόνο τα ξύλινα μέλη της κατασκευής προβλήματα. Οι λίθινες κατασκευές, που στην περίπτωσή μας περιορίζονται στους λίθινους εξωτερικούς τοίχους, τους θόλους και τις κλίμακες, υποφέρουν παράπλευρα λόγω της απώλειας των ξύλινων κατασκευών.

Όπως αναφέρθηκε, στα κτίρια όπου υπάρχουν ξύλινα πρέκια, η αστοχία αυτών συμπαρασύρει ολόκληρα τμήματα της υπερκείμενης τοιχοποιίας.

Ακόμα και η υποχώρηση της στέγης και του ενδιάμεσου πατώματος επιδρά αρνητικά στην αντοχή του κτίσματος.

Καθώς τα μέλη αυτά λειτουργούσαν ως άκαμπτα διαφράγματα και συγκρατούσαν τους λίθινους τοίχους μεταξύ τους, η απώλειά τους καθιστά το υπόλοιπο κτίριο πολύ πιο ευπαθές σε οριζόντιες φορτίσεις, όπως είναι ο σεισμός ή οι ισχυρές ανεμοπιέσεις.

Έτσι σε βάθος χρόνου, συμπαρασύρεται όλο το κτήριο σε κατάρρευση.

Δευτερεύουσες βλάβες παρουσιάζονται σε διάφορα μέρη των κτηρίων για ποικίλους λόγους.

Σε μερικές περιπτώσεις έχουμε ρωγμές σε λίθινα πρέκια. Συνήθως αυτές εμφανίζονται στις δευτερεύουσες ενισχυτικές διατάξεις κάτω από το κανονικό πρέκι.

Αυτό μάλλον οφείλεται στη μερική υποχώρηση του κύριου πρεκιού και την παραλαβή από την υποκείμενη δομή, φορτίων τα οποία δε θα έπρεπε να παραλαμβάνει.

Παρατηρήθηκε επίσης σε δύο οικίες παραμόρφωση των εσωτερικών τους χώρων, καθώς δύο απέναντι λίθινοι τοίχοι είχαν αποκτήσει υψομετρική διαφορά. Κατά πάσα πιθανότητα πρόκειται για ελλιπή θεμελίωση των κτισμάτων ή/και καθίζηση του εδάφους στη μία τους πλευρά.

Ένα λιγότερο ουσιαστικό πρόβλημα είναι και η εισχώρηση υγρασίας μέσω του λίθινου τοίχου, και η κατ' επέκταση αποσάθρωση του επιχρίσματος στην εσωτερική παρειά του.

Τέλος, πολλά από τα παλιά ξύλινα κουφώματα - παρ' όλο που δεν βρέχονται απ' ευθείας ώστε να επέλθει σήψη- παρουσιάζουν τόσο έντονες φθορές που έχουν πάψει να είναι χρηστικά. Χαρακτηριστικά αναφέρεται το φούσκωμα από την υγρασία και η προσβολή τους από ξυλοφάγα έντομα.

Ρωγμή σε μονολιθικό πρέκι.

Καταρρεύσασα καπνοδόχος

Κατάρρευση στέγης.

Μερική αστοχία λιθοδομής και δαπέδου.

Κατάρρευση παραθύρου.

Προσθήκη εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Επίχριση με πεταχτό σοβά και διακοσμητικά τούβλα.

Προσθήκη εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.

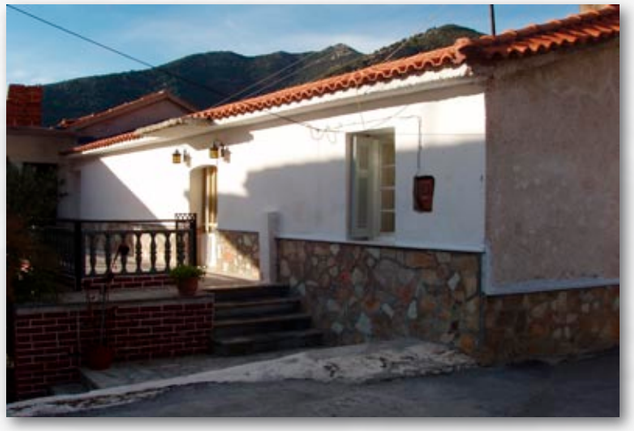

Επενδύσεις με πλάκες Καρύστου, διακοσμητικά τούβλα και χρήση ξύλινων κιγκλιδωμάτων.

Τοξωτή στήριξη στέγης και επίχριση με πεταχτό σοβά.

Ανύψωση και αντικατάσταση στέγης με νέα υλικά κατασκευής.

Γ. Επεμβάσεις.

Χαρακτηριστικότερες επεμβάσεις είναι οι εξής:

Αντικατάσταση των ξύλινων χαγιατιών με νέα από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Ελάχιστες είναι σήμερα οι οικίες στις οποίες διατηρείται ο ξύλινος εξώστης που αποτελούσε και τον κύριο τρόποι εισόδου στο οίκημα, οι περισσότερες από αυτές είναι ερειπωμένες.

Βέβαια είναι δύσκολο να κρίνουμε πότε έγιναν οι αλλαγές αυτές, καθώς μεγάλο μέρος των κτηρίων που κατασκευάστηκαν μεταξύ των 1920 και 1930 διέθεταν εξαρχής εξώστες από μπετόν, ενώ σε άλλα παλαιότερα κτίσματα προστέθηκαν εκ των υστέρων.

Αντικατάσταση ξύλινων πατωμάτων με πλάκα από οπλισμένο σκυρόδεμα ή ενίσχυση / επιλεκτική αντικατάσταση οριζόντιων φερόντων στοιχείων με αντίστοιχα από οπλισμένο σκυρόδεμα. Αυτές οι παρεμβάσεις αρχίζουν μάλλον το 1930 (όπου και ήταν πιο περιορισμένες) και εντάθηκαν τη δεκαετία του '60. Χαρακτηριστικότερη (και συνηθέστερη) είναι η περίπτωση όπου το ξύλινο μεσοδόκι αντικαθίσταται από δοκό οπλισμένου σκυροδέματος, ενώ παραμένει η δευτερεύουσα διαδοκίδωση όπως και η επικάλυψη με σανίδες. Επιπλέον, συχνή είναι η εφαρμογή σύγχρονων κονιαμάτων στην κοίλη μεριά θόλων, κυρίως σε υπόγεια. Παρατηρήθηκαν και περιπτώσεις όπου εφαρμόστηκε ξυλότυπος στο σχήμα του θόλου και έγινε ενίσχυσή του με χυτό σκυρόδεμα, καλύπτοντας την αρχική λίθινη δομή.

Αντικατάσταση ή ενίσχυση λίθινων και ξύλινων πρεκιών -ή ακόμα και ολόκληρου του ανοίγματος- με σκυρόδεμα.

Εδώ θα μπορούσε κανείς να διακρίνει δύο κατηγορίες:

1. Στη μία ανήκουν μονολιθικά πρέκια ή και ποδιές από σκυρόδεμα που εναρμονίζονται αρκετά με το χαρακτήρα των κτισμάτων. Αυτά είτε δημιουργήθηκαν έτσι εξ'αρχής (σε κτίσματα της δεκαετίας του '30), είτε προστέθηκαν αργότερα σε απόπειρες ανακαίνισης ή συντήρησης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Δημοτικού σχολείου του χωριού.

2. Στην άλλη ανήκουν διευρύνσεις και ενισχύσεις των ανοιγμάτων, όπου έγινε εκτενής και απρόσεκτη χρήση σκυροδέματος, που αλλοιώνει σημαντικά τις όψεις των κτηρίων.

Αντικατάσταση ξύλινων κουφωμάτων με νέα από αλουμίνιο.

Η συγκεκριμένη παρέμβαση δε συνεπάγεται αλλοίωση, εφόσον υπάρχουν περιπτώσεις όπου έγινε σωστά, με προσεκτική επιλογή του χρώματος, του τύπου και του τρόπου τοποθέτησης του κουφώματος. Ωστόσο στην πλειονότητα των περιπτώσεων τα νέα κουφώματα δεν έχουν καμία ομοιότητα ως προς το σχήμα και το χρώμα με τα παλιότερα ξύλινα, και συνιστούν μία από τις συχνότερες παρεμβάσεις σε παραδοσιακό κτίσμα.

Κατασκευή ανωδομών από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Στην πραγματικότητα, κτήρια που αρχικά θεωρήθηκαν εξ'ολοκλήρου νέα, εν τέλει ήταν ισόγεια πετρόκτιστα με επιπρόσθετες ανωδομές από μπετόν. Οι αλλαγές ήταν όμως τόσο εκτενείς στο σύνολό τους, που ο αρχικός χαρακτήρας του κτίσματος δε διαφαινόταν καθόλου.

Επιχρίσματα τοίχων.

Αρκετά από τα παλαιότερα κτήρια έχουν επιχριστεί, κυρίως με πεταχτό σοβά, ενώ παραδοσιακά οι λιθοδομές δεν επιχρίονταν.

Ατυχείς προσπάθειες ανακαίνισης.

Ακόμα και σε κτήρια όπου υπήρξε πρόθεση συντήρησής τους από τους ιδιοκτήτες, παρατηρήθηκε σε κάποιες περιπτώσεις λανθασμένη επιλογή υλικών και τεχνικών, που ως αποτέλεσμα είχε -σε μικρό βαθμό- την αλλοίωση του αρχικού χαρακτήρα του κτίσματος.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι: η εφαρμογή βερνικιού στα ξύλινα κουφώματα, όπως και σε λίθινους τοίχους, η άστοχη χρήση λευκών αλουμινένιων κουφωμάτων, σκουρόχρωμων επιχρισμάτων για αρμολόγημα, όπως και υλικών που δεν υπήρχαν ποτέ πριν στην περιοχή (γαλλικά κεραμίδια, πλαστικές/τσίγγινες επιστεγάσεις, πλάκες Καρύστου, διακοσμητικά τούβλα).

Προσθήκη αλουμινένιων κουφωμάτων σε εξώστη.

Επίχριση του θόλου με σοβά και στρώση πλακιδίων στο δάπεδο.

Προσθήκη εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Προσθήκη εξώστη από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Ατυχείς προσθήκες στήριξης από οπλισμένο σκυρόδεμα.

Προσθήκη νέου χώρου σε υπάρχον κτήριο.

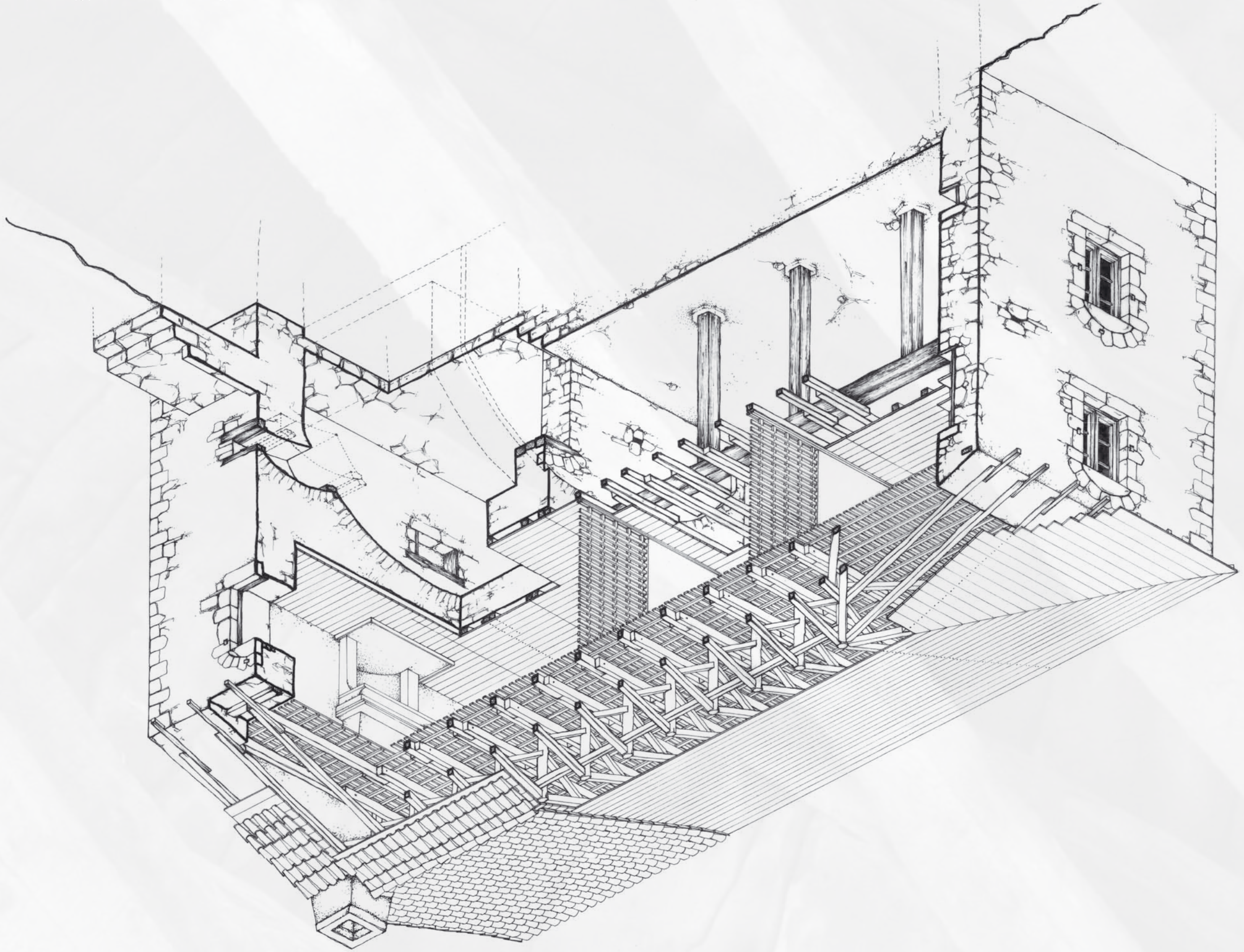

Аξονομετρική τομή (βλ. παράστημα).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΗΓΕΣ

- Δ. Φιλιππίδης, "Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική", Τόμος 4, Μέλισσα 1990.
- Πάπυρος Λαρούς, "Γενική Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια", Τόμος 2 σελ. 293 , Τόμος 19 σελ. 59, Τόμος 35 σελ. 705 , Εταιρεία Εγκυκλοπαιδικών Εκδόσεων, 1963.
- W.M. Leake, "Travels in Morea", Τόμος 3 σελ. 105-106, London, 1830.
- Κ. Παπαϊωάννου, «Το ελληνικό παραδοσιακό σπίτι. Η γενική διάρθρωση της αρχ/κης και η τυπολογία της», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ.
- Arcadia | http://arcadia.ceid.upatras.gr/arkadia/places/kant.htm
- Τα Κανδυλιώτικα | http://www.geocities.com/kandyliotika/
- inarcadia.gr | http://www.inarcadia.gr/yphresies/dimoi/dlevidioy.htm
- Wikipedia | http://en.wikipedia.org
- Google Earth | http://earth.google.com/

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ